Monŕ S. Dionys. in Fr. C. S. Mauŕ.

ORATORIAE ARTIS EPITOMA: VEL QVAE BREVIBVS AD CONSVMATVM SPECTANT ORATOREM: EX ANTIQVO RHETORVM GYMNASIO: DICENDI SCRIBENDIQVE BREVES RATIONES: NEC NON ET APTVS OPTIMO CVIQVE VIRO TITVLVS: INSVPER ET PERQVAM FACILIS MEMORIAE ARTIS MODVS IACOBI PVBLICII FLORENTINI LVCVBRATIONE IN LVCEM EDITVS: FOELICI NVMINE INCHOAT.

Oratorię institutiones: ex ueterũ instituto: p Iacobũ Publiciũ: ad Cyrillũ cęsarẽ fausti ssimũ delectę. Probęmiũ.

SI quis: id operis diligens examinator inspiciat: hoc mente secũ facile cogitabit: q (ut Marci tulii Ciceronis oratorum principe uerbis ornatissimis uti uideamur) nõ parũ in se habet fructus: copia dicendi & comoditas orationis: Si recta intelligentia ac determinata animi moderatione gubernet. Quas ob res illa quę cęteri inanis arrogãtię causa sibi assumpsere reliquimus. Nam illi ne parũ multa scisse uiderent: ea conquesierũt: quę nihil attinebant: ut ars difficilior cognitu putaret. Nos uero ea quę ad rationẽ dicẽdi ptinere uidebant sumpsimus. Nõ enĩ spe quęstus aut gloria moti: ad scribendũ uenimus. Sed ut industria nostra studiosorũ uoluntatib⁹ morẽ geramus. Nũc ne nimiũ longa sumatur oratio: de re dicere incipiem⁹: Si id unũ & te Cyrillũ: & studiosos cęteros monuerim⁹: artẽ sine assiduitate dicendi: nõ multũ iuuare: ut intelligat hanc rationẽ pręceptionis ad exercitationẽ comodari oportere. Itaq; breui hac oratiõe multa uel

BIBL. S. FRANCIA.

Au très Reuerend Père
A Monsieur
Monsieur le très Reuerend Prouost d'Aff
Dom
de L'Abbaye d'Aff

Inc. 395

1166475

HC 13546
IBP wie mod. typ. exp.
BSB Ink, P 869

Monrij S. Dionysij in Fr. C. S. Mauri.

ORATORIAE ARTIS EPITOMA: VEL QVAE BREVIBVS AD CONSVMATVM SPECTANT ORATOREM: EX ANTIQVO RHETORVM GYMNASIO: DICENDI SCRIBENDIQVE BREVES RATIONES: NEC NON ET APTVS OPTIMO CVIQVE VIRO TITVLVS: INSVPER ET PERQVAM FACILIS MEMORIAE ARTIS MODVS IACOBI PVBLICII FLORENTINI LVCVBRATIONE IN LVCEM EDITVS: FOELICI NVMINE INCHOAT.

Oratorię institutiones: ex ueterũ instituto: p Iacobũ Publiciũ: ad Cyrillũ cęsarẽ fauſtiſſimũ delectę. Probęmiũ.

SI quis: id operis diligens examinator inſpiciat: hoc mente ſecũ facile cogitabit: ꝙ (ut Marci tulii Ciceronis oratorum principe uerbis ornatiſſimis uti uideamur) nõ parũ in ſe habet fructus: copia dicendi & comoditas orationis: Si recta intelligentia ac determinata animi moderatione gubernet. Quas ob res illa quę cęteri inanis arrogãtię cauſa ſibi aſſumpſere reliquimus. Nam illi ne parũ multa ſciſſe uiderent: ea conqueſierũt: quę nihil attinebant: ut ars difficilior cognitu putaret. Nos uero ea quę ad rationẽ dicẽdi ptinere uidebant ſumpſimus. Nõ enĩ ſpe queſtus aut gloria moti: ad ſcribendũ uenimus. Sed ut induſtria noſtra ſtudioſorũ uoluntatib⁹ morẽ geramus. Nũc ne nimiũ longa ſumatur oratio: de re dicere incipiem⁹: Si id unũ & te Cyrillũ: & ſtudioſos cęteros monuerim⁹: artẽ ſine aſſiduitate dicendi: nõ multũ iuuare: ut intelligat hanc rationẽ pręceptionis ad exercitationẽ comodari oportere. Itaq; breui hac oratiõe multa uel

BIBL. S. FRANCIA.

neceſſaria: quę a Marco Cicerone: quē p̄cipue ī hoc ope imita/
mur: necnō a Fabio maxīo Quintiliano exerpſim⁹: cōplexi ſu
mus. Quę ſi tu cyrille & ꝙlibet ill' erudit⁹ exercitatiōi accomo/
dauerit: plurimū ī arte dicēdi ſe ꝓfeciſſe intelliget. Prēterea ne
rhetorices dignitatē & excellentiā ſilētio p̄tream⁹. Marci ci/
ceronis teſtimoniū afferam⁹: in p̄mo de oratore ita inquientis
Quid ē enī tam admirabile q̄ ex īfinita multitudīe hoīuꝫ unū
exiſtere: q id qđ oīb⁹ natura datū ſit uel ſol⁹ uel cū ꝓpaucis face/
re poſſit: Aut tā iocundū cognitu atq; auditu q̄ ex ſapiētibus
ſentētiis: grauib⁹q; uerbis: exornata oīo atq; polita. Aut ꝙd eē
p̄ōt ī ocio iocūdi⁹: q̄ ꝑmo facet⁹ & nulla ī re rudis. hoc enī prę/
ſtam⁹ uel maxīe feris q̄ colloqmur ītер nos: & q̄ exp̄mere inter
nos ſenſata poſſum⁹. Ob quā rem qs hoc iure miret' ſūmeq; ī eo
laborandū eē arbitret': ut quo uno boīes maxīe beſtiis prēſtēt: ī
hoc boīb⁹ ipſis antecellat: arte & uſu q oīuꝫ magiſtroꝝ prēcepta
ſupat. ac ne plura q̄ pene ſūt īnumerabilia cōſectemur breui cō/
prehendam⁹. Sic enī ſtatuim⁹ pfecti oratoris moderatiōe & ſa/
piētia nō ſolū ipſi⁹ dignitatē ſed & priuatoꝝ & plurimoꝝ & uni
uerſę reipub. ſalutē maxīe cōtineri. Sed nūc inſtituti noſtri ſu/
mam⁹ initiū. ¶ De diuerſitate noīs artis dicēdi a diuerſis aliter
& aliter impoſita: de ſuaq; deſcriptione

Ocraticū Eucratē bene appoſitęq;
dicere Rhetoricā: pontificii uero
ciuiliſq; iuris interpretes Oratricē
dyalecticam dixiſſe: locuples: papi
rius auctor eſt. Eſt enī ciuilis ſcien/
tię pars qua cum aſſenſione audito
rū ꝑm mores & inſtituta patrię be/
ne pro uirib⁹ dicem⁹. Inficiali nāq;:
cōcionali: ſanctionaliq; ſtatu foren
ſes: publicęq; cauſę bene in ciuilib⁹
quęſtionibus dicendo cōprobant.

Ciuilis uero quęstio dicitur: cum ſm mores: & inſtituta patrię dicere poterimus.

De ciuiliū quęſtionū generibus.

Ciuiliū quęſtionum genera tria ſunt. Concionale: Sermocinatiuū: & foreſe. Forenſe ē genus quod in iudicio accuſatoris defenſorisue partem ſequit. Sermocinatiuū eſt quod in laudem uel ignominiam uerſat. Concionale eſt qđ in deliberando quid ſequi oportet ſuadet. Horum ſpecies ſex ſunt. hortatio & dehortatio: laus & uituperatio: accuſatio & defenſio. Defenſio eſt qua delictum uel debitum a nobis remouemus. Accuſatio eſt qua crimen uel alienum ęs ī aduerſarium impingimus. Dehortatio eſt non agendę rei diſſuaſio. Hortatio eſt agendę rei ſuaſio. Vituperatio eſt rerum malarū expoſitio. Laus eſt rerum bonarum amplificatio.

De earundem ciuiliū quęſtionū finibus.

Horum fines tres ſunt. Concionalis. pro auditorū qualitate: Vtilitas uel boneſtas: bonoris dignitas Sermocinatiui bonoris dignitas ſeu boneſtas. Forenſis ęquitas. Aequitas naturali & ſingulari iure confluere credit. Cuius nō modo homines, uerū etiam cętera animalia perita cenſent. Honoris dignitas uel boneſtas perpetuus eſt bonor ad aliquem fauore populi delatus. Ea habet prudentiā: iuſticiam: fortitudinem & temperantiam. Vtilitas animi corporis & fortunę comoda aduocat. & īcomoda propulſat. Hos fines in dicendo ſemp mentetenus habere debemus: ne erratici ueluti & uagi pręter cauſę noſtrę dignitatem contraria ſectemur. Cōmunis omniū generum finis eſt appoſite dicendi poteſtas: ut in ſequenti figura facile cernere eſt.

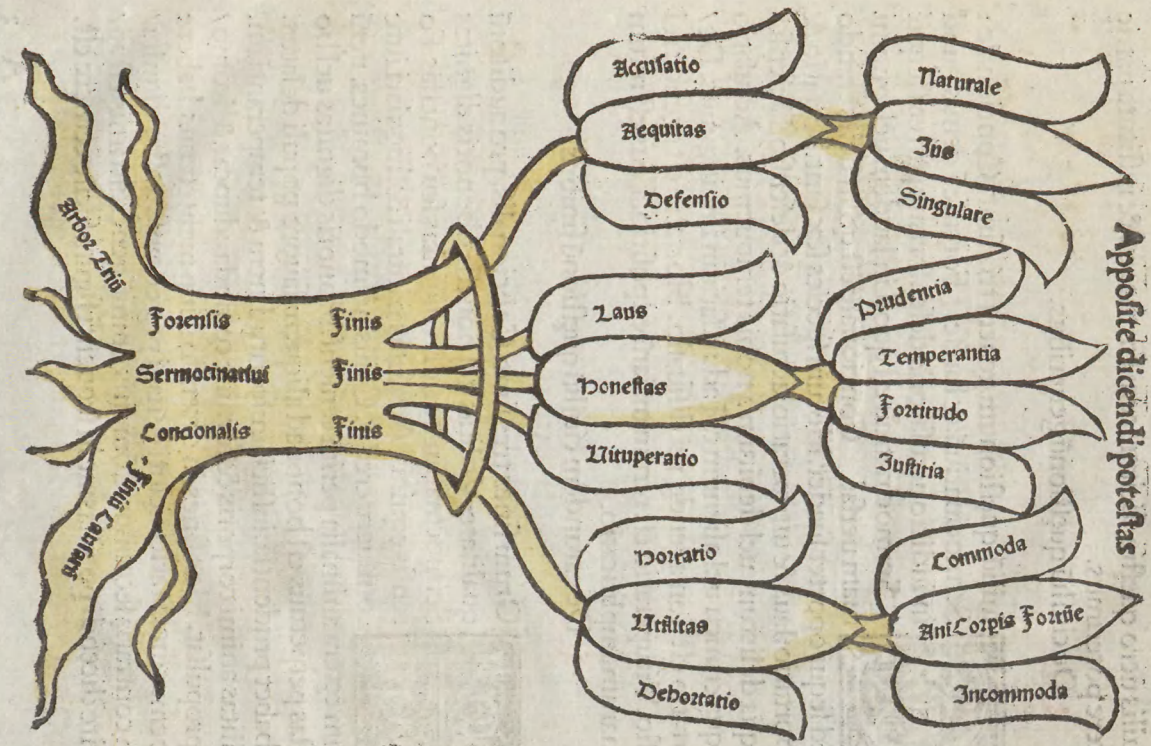
Arbor Trib
Forensis
Sermocinalis
Concionalis
Finis
Finis
Finis
Finis Laudis
Accusatio
Aequitas
Defensio
Laus
Honestas
Vituperatio
Hortatio
Utilitas
Dehortatio
Naturale
Ius
Singulare
Prudentia
Temperantia
Fortitudo
Iustitia
Commoda
Ani Corpis Fortue
Incommoda
Apposite dicendi potestas

De ciuiliū quęſtionū elementis & partibus.

Ciuilium quęſtionū elementa & partes ſine quibus orator nullus merito dici debet: tres ſunt. Inuentio ſcilicet Diſpoſitio & Elocutio. Duę reliquarū facultatū cōmunes & a natura partim contributę. Memoria uidelicet & Pronūciatio. Inuētio autē diſpoſitio & elocutio ſola arte percipiunt. Inuentio eſt uerborum & rerum apta negociis excogitatio. Diſpoſitio eſt horum condecens collocatio. Elocutio eorūdē eſt uenuſta exornatio.

Quibus rebus partes nanciſcent.

Hec Natura: Pręceptis: imitatiōe & exercitatiōe facile cōſequemur. Natura eſt ingenita uis: & una cū aīa cuiq; donata diſpoſitio. Pręceptio eſt recta agendi ratio. Imitatio eſt ęmulatio quędam ad bene appoſitęq; dicendum. Exercitatio eſt iugis dicendi conſuetudo.

Inuentionis in ſuas partes diuiſio ciuiliū quęſtionnm parte prima.

Inuentio: in quattuor potiſſimas Oratiōis partes reſoluitur: i Exordiū. Narrationē. Confirmationē & Concluſionē. Partitio enī: quę ꝓpe narrationē per expoſitionē uel enumerationē ponit: & confutatio cōfirmationis mēbra ſūt: Sine his enī confirmationē nullam uim habere certū eſt. Exordiū eſt quo auditoris animus priuſq; rem nouerit ad cauſā pręparat. Narratio ē idonea rerū expoſitio. Confirmatio eſt diſtincta locorum com probatio. Concluſio eſt principaliū locorū complexio.

De ciuiliū quęſtionū qualitatibus.

Ciuiliū quęſtionū qualitas quadripartita ē. Anceps enī: admirabilis: honeſta: humiliſq; eſſe pōt. Anceps (in quo principiū a beniuolentia ducimus) e turpi honeſtoq; cōmixtum eſt: ut fortiter facienti

uxorẽ uicini tradere. Admirabile: insinuatione gaudẽs: est qđ sine infamia defendi nequit: ut Sextũ aduersum lucretiã defendi. Honestum (satis per se apud bonos uiros ualens) dicitur: cũ laude res agitur. Humile (attentum auditorem requirens) est cum perparui res agitur. Cęterum: quũ in concione nõnunq; & omnigenũ hominũ corona dicendum est: Si quando exordiri uolemus: honestatem rei uel breuibus quid dicturi sumus exponemus: Sin apud bonos uiros dicemus: ualida locorum comprobatione: testium: scripturę & legis assertione utemur.

De exordio inuentionis parte prima.

EXordium: in principiũ: & ĩ insinuationẽ diuidi/tur. In principio clara beniuolẽtię captatio. In in/sinuatione surrepens: & occulta indaganda est. Cum causę turpitudo inest: aut cũ auditor est in/festus: pśuasus uel defessus: rem pro re: & hominẽ qui diligit: pro eo qui lędit ponemus. Cum enim inuidiose: res causę & personę erunt: ad alias confugere oratorium est.

De beniuolentię captatione.

CVm sola beniuolentię captatione: principiũ: & insinuatio discrepent: qua ratione eam elicere possimus docendum est. Quinq; autem e locis deducitur a persona scilicet litigatoris: actoris: iudicis: aduersarii & ab ipsa re. A qua beniuolentiã trahemus. Si partibus iuris: rem nostram ęquã: aduersariorũ iniquã ostendemus. Ab aduersariorũ persona beniuolũ efficiemus auditorem: Si eos in odium: in inuidiã: in contemptionẽ addu/cemus. In odium rapiemus. Si turpes. ac nocentes exponem⁹. In inuidiã trahemus: Si potentes factiosos: nobilesq; dicemus: & his rebus magis q̃ ueritate eos confisos aperiemus: In con/temptionẽ si humiles: abiectos: desides: ignauos: inertes: secordesq; demonstrabimus. Auditorẽ conciliabimus nobis. Si lau

dem eius ad utilitatem cauſę noſtrę ꝑm mores ipſius: uel lenis: aſper: iocundus: triſtisue ſit conuertemus. Ab actoris perſona Si pauca pro meritis de ſeipſo dicet: Nec aduocati officiū: ſed teſtis ſtudiū & reipublicę cauſam ſe agere ſignificabit. A perſona litigatoris beniuolentiam trabemus: Si qualis ī alios fuerit demonſtrabimus: incomoda proferemus. Sexū: ętatem: conditionemq; aperiemus.

De docilitate & attentatione captanda.

Es magnę: admirabiles: inaudite: nouę: de quibus nos uerba facturos dicemus: uel ad religionē: rem publicam priuatamq; ſpectantes: docilem: attentumq; auditorem. Si etiam: ut animaduertat: orabimus: rem breui complectentes: facient.

De exordii uitiis: & quando exordio ſuperſedendū ſit.

Xordium: quo pluribus ī cauſis nulla uel leui cōmutatione uti poſſumus: uel quod nimium longum ſeparatum: ac nimiū ornatū: uitioſum eſt. Eo ſuperſedendū ducimus: cum cauſa turpis: auditor ſuaſus uel deſeſſus erit. Inſinuatione tamen uti poterimus: aliter atq; parati cū fuerimus firmiſſimus aduerſariorum argumentis primum nos reſponſuros: dicemus ac irriſiōe feſſum auditorem recreabimus. Natura uero: occaſio: locꝰ: tempuſq; ſententia: perſona: continentia cachinni: ridiculum ridiculo: ac mendaciū mendacio notare: riſum liberalem excitat.

De elementis & legibus exordii.

Xordium nō e pſonis & cauſis: ſed earū adiunctis in expoſitionem: rationē: comprobationē: ac illationē deduci ſolet. Perſonis uero adiuncta dicūt affinitates: amicitię: regiones: ciuitates: precepto
res: diſciplinę & artes. Adiūcta cauſę dicunt: tem/

pus:habitus:opinio:fama:rerum:expectatio:uulgi. Ad potentissimas uero quęstiones auditorem in exordiis cauſę prępara/bimus.

De Narratione inuentionis pte ſecunda.

Narrationũ genera tria ſunt. Vnum quod in iudicio. Secundũ re geſta. Tertiũ exercitio cõpr obaf.

Narratio exercitatiua.

Exercitatiua negociorũ: & perſonarũ eſt. Negocia uero argumenta:biſtorię uel fabulę dicuntur. Fabula nil ueritati cõſonũ habet. Argumentũ ueritati conſonũ eſſe debet. Hiſtoria rerũ uerarũ ẽ. Narratio pſonis attributa. Diuerſos:ętatũ:cõditionũ: ſexuũq; affectus:referre debet.

Breuis erit narratio : nõ quę min⁹: ſ; quę nõ plus q; ad ſuadendum expediat dicit. Quę factum eſſe nõ quemadmodum factum ſit generaliter expo/nens quod etiã nõ dictum eſt per ea quę expoſita ſunt intelligi poſſit. Apertam uero rerũ geſtarũ:ordo & expoſitio reddat.

Narratio iudicialis.

Narratio quę ad ueritatem pertinet:quid quoq; loco proſit oſtendere debet. Maxime probabilis eẽ poterit:Si quę ueritati ineſſe:& fidẽ facere ſolent complectet. Si pſonarũ dignitates:& cauſę factorũ extabunt:Si ad eorũ qui ęgerint naturam:ad uulgi & eorum quí audient opinionẽ referent:Si occaſione:ordine & probationũ ſeminibus corroborant.

De elementis narrationis.

Narratio a perſona:cauſa:loco & tempore initium ducet. Ea uel tota pro nobis:aut cõtra nos:aut ex bis compoſita erit. Pro nobis cum ratione. contra nos ſine ratione exponet:q; ante rem uel poſt rẽ: uel a re ipſa pro noſtrę cauſę comodo incipere po

terimus.finem forensi eius initium quęstionis ostendet.

De confirmatione generis primi ciuilium quęstionũ quo ad tertiam partem Inuentionis scilicet forensi.

Abunde satis hactenꝰ dixisse uideor:q̃ ratio enarrandi:& exordiendi in causis ciuilibꝰ sectanda sit Nunc iam ad confirmationem forensium causarũ omnis pręceptio conuertatur.Narratione igit̃ exposita quę nobis cum aduersariis cõueniant:quid in cõtrouersia relinquatur:quibusq; locis qđ intendimus probare uelimus:sic ostendemus.Rem ab iuito domino subtractã esse:conuenit cum aduersariis.Furtũ ne:an peculatũ cõmissum dicamus:idest in controuersia.Peculatus aũt crimine reum teneri:tribus rebus hac luce clarius ostendam.Ad eam autẽ rem comprobandã:cũ nil ęque ac status cognitio prosit:de eo principio dicendum est.

De statu siue constitutione.

St autẽ causę status: qui ex prima conflictione nascitur:ut Legisti rem sacram:non legi. Vtraq; iam pars hic consistit ac stat: unde & status dictus est. Sunt autem status generales tres.Inficialis:cũ statim quod obiicitur negat.Qualitatis cum factum constat:sed facti qualitas ignorat.Legalis cum e scripto controuersia nascitur.

De statu inficiali:siue coniecturali.

Nficialis status:Argumenta rerũ & personarũ sũt Rerũ comprobatio:Causę:Temporis:loci:Spacii Instrumenti:Occasionisq; dicitur:Personarũ: Genus:Natio:Patria:Sexus:Vita:ętas:Nomẽ:Educatio:Habitus: Fortuna:Condictio:Natura:Victus:Studium:Affectio:ac consilium est.

De statu qualitatis.

Qualitatis status duobus modis cõprobatur: quũ partibus uel sine partibus iuris: factum asserimus. Iuris partes sunt duę: Naturę scilicet & consuetudinis. Naturę ius est quod natura omnia animalia docuit. Huius partes sunt obseruantia: uindicta: ueritas: religio & pietas. Pietas est per quam sanguine coniunctis: patrię & beniuolis: officium & diligens tribuitur cultus. Religio est quę superioris cuiusdam naturę (quam diuinã uocant) cerimoniam affert. Veritas est per quam immutata ea: quę sunt aut fuerunt aut futura sunt: dicũtur. Vindicta est qua omne quod obfuturũ est defendendo propulsatur. Obseruantia est per quam homines aliqua dignitate antecedentes: cultu quodam & honore dignantur. Consuetudinis ius est quod in morẽ: usus uulgiq; uetustas approbatione produxit. Eius partes sunt par: factum: iudicatum & lex. Par est quod in omnes ęquale est. Pactum est quod inter aliquos conuenit. Iudicatum est de quo sententia lata est. Lege ius est quod ĩ eo scripto: qđ populo expositum est ut obseruetur: continetur. Sine partibus iuris qualitas: per concessionem: translationem: comparationẽ remotionemq; criminis cõprobatur Concessio est qua per purgationem uel deprecationẽ nobis ignosci postulamus. Purgatio necessitate: fortuna uel ĩprudentia: haud consulto: factũ eẽ arguit. Deprecatio licet consulto factum constat: pro pristinis tñ beneficiis: cõparatione: translatione: aut criminis remotiõe ignosci postulat. Depręcatiõe utemur: cũ & si cõsulto factũ esse dicimus: tamen ꝑ pristinis beneficiis ignosci nobis postulam⁹: Ea officiorũ ratione: & rebus iudicatis ignoscẽdi causã quęrat: ut si plura aut maiora officia: q̃ maleficia uidebunt constare. Si nobilitate: officio: uirtute se tuebit. Si ea uirtute: q̃ ĩ se utendũ dicit: ĩ alios usus fuerit Si aliis quoq; sili in cã ignotũ demõstrabimus. Si nulla ignominia iudex: si eum absoluerit: notabit: Si

nō nouum aut iniquum exemplum exteris aut posteris statue
mus. Concessione reus se & deliquisse dicet: & se purgationis
partibus leuare nitetur. Aliud enim imprudenter:aliud neces
sario:aliud forte factum esse demonstrare occupatus esse debe/
bit. Accusando:fortuna:necessitate: & imprudentia queratur:
an culpa in eam uentū sit. Quomodo uis illa uitari & leniri po
tuerit: Coniecturis quęremus: an quid contra facere potuerit
expertus sit: nec fortuna aut necessario: sed consulto factū de/
monstrabimus. Quod si fortuna aut necessitate ad id uentū sit:
an satis idoneam causę excusationem afferre uideatur inquire/
mus. Qui motu animi se fugisse rationē edicet:animi uitio nō
imprudentia:necessitate:aut fortuna deliquisse dicet. Et osten
detur non satis prędidii in fortunę:necessitatis:& imprudentię
excusationem debere esse:Hęc probationū seminibus:loco ra
tione & tempore:ī mediū adducto: dolo etiam gesta esse com/
probabunt. Comparatione quęretur: utrum satius fuerit agere
id quod reus feciſſe dicet:utrum uenustius:facilius:conducibi
lius: An sibi eius rei uindicādę potestas fuerit. Remotiōe quę/
ratur:is ne in quem causa confertur quantum ipse reus demon
strabit potuerit. Quoue modo honeste sine periculo resistere
potuerit aperiemus:an quod alieno inductu fecerit conceden
dum uideatur. Deinde coniecturis proprio consilio factū esse
ostendemus. Tū quę de fortuna & necessitate dicta sunt ad cō/
probandū uel diluendum afferentur. Translatiōe quęratur:iu/
re ne crimen in eum transferatur:an ęque magnū sit:atq; id qđ
reus feciſſe dicatur:utrum in ea re peccandū fuerit in qua alius
ante peccarit. Oporteat ne de ea re iudicium fieri:quę in iudi/
cium non uenerit. Accusator interrogabit quid futurum sit.si/
ęteris idem concedatur:& rem:locum:tempus: ad agendi mi
nuendiue criminis causa adducemus.

De statu legali.

LEgalis ſtatus ratio: in ſex ptes diſtributa eſt. Scri/
ptum: & ſententias: Obſiſtentes leges: ambiguũ:
tranſlationẽ: ratiocinationem: & diffinitionem.

Scripti & uolũtatis controuerſia eſt: cũ ſcripto/
ris mens cum ſcripto ipſo diſſidet: ut lex ait. Libe
ri parentes alant: aut uinciant: quũ nõ aluit infans: buiuſcemo/
di cauſa orietur. Verum qui ſe ſcripto tutabitur: Comoditatem
breuitatemq; ſcripti cum laude enodabit: quãq; deteſtandum
& periculoſum ſit a ſcripto recedere. Exemplis: rationib⁹: & au
ctoritate euoluet. Qui uero ſcriptoris uoluntatem ſeruandam
dicet: aduerſarii ſcriptum: cũ partibus iuris quo pacto alienum
ſit: improbabit. Iniquũq; eſſe dicet: ſcriptũ & litteras ſequi: ſcri/
ptoris autẽ mentem negligere. Obſiſtentibus legibus lis ori
tur: cũ altera lex uetat: altera ꝓmittit quippiã fieri: ut lex. Mu/
lierem accuſare nõ poſſe. & lex: Quę ultionem & mortem filii
ꝓſequitur cum ſe matrem probauerit ad accuſationem admitti
certũ eſt. Sed in bis conſiderandũ an altera melius: atq; ęquius
iubeat: uetet: permittatue quippiã fieri: Obſiſtentẽ legem de/
inde enodamus: eamq; ad noſtrę cauſę comodũ: iuris partibus
trabemus. Ex ambiguis oritur: cum in duas aut plures ſenten/
tias ſcriptũ interpręari poteſt: ut Titius: heres meus: ſempro/
nię uxori meę annulos decem quos elegerit dato: Qđ in ambi
guis: interpręabimur partib⁹ iuris ęquũ: aduerſariorũ iniquum
oſtendemus. Ex tranſlatione cauſa conſtat: cum aut qđ imutan
dum: quod indignum accuſatorẽ: iudicem: actionem: aut tem/
pus aſſerimus: ut nõ debes apud pręorem: ſed apud couſulem
fidei cõmiſſum petere: maior enim pręoria cognitione ſũma ẽ

Ex ratiocinatione controuerſia conſtat: cum propria lex nõ
repperiẽ: & ſimili utemur. Cum enĩ de ea re nihil ſcriptũ eſt ra/
tione pronunciandũ ducimus: Qua queriẽ an quod in uno: in
pluribus: qđ ſemel ſępius: quod ante poſtea: qđ in parte ĩ toto
ꝓnunciandũ. Ex diffinitiõe cauſa conſtat: cũ queriẽ: quo no/

mine factum appelletur: ut ſi rem priuatã e loco ſacro ſublege/
rit. Diffinitiõe quęrendũ eſt: furtũ ne an ſacrilegũ admiſſum
dicamus. Hęc omnia ſepe decidunt: equis teſtibus: religioſo iu
reiurando: ſignis: tabulis: fama: ac queſtionibus.

De teſtimoniis.

ET frequens & prorſus neceſſarius teſtiũ uſus: eorũ
maxime atteſtationib⁹ comprobat: quorũ pręcla/
rum genus: ſpectata auctoritas: egregia dignitas:
pręclara fama: mores: ꝓbitas: fides: conditio: for/
tuna: & grauitas: omnibus exemplo & ornamẽto
eſſe cõſueuit. Teſtes autem: aut uolũtarii: aut electicii credunt.
Voluntari⁹: ut timidus: incõſtans: cupidus: millęq; paſſionibus
& affectib⁹ prępedit⁹: refellet. Multa igit de anteactis: inſecutis
loco: tpe & rei qualitate interrogabimns. Eoſq; odio: gratia: pe
cunia: precario illectas cõfirmabim⁹. Eius autẽ rei: numerus. &
teſtiũ qualitas: argumẽto eſſe poterit. Si enĩ iure ciuili compro
batus numer⁹ teſtiũ deerit: paucitatẽ: nec ut ſpectatos teſtes ad
mittemus: Sed ut inconſtãtes: & cupidos his argumẽtis refel/
lemus. Si enĩ teſtis ſuphabũdabit factionẽ & conſpirationẽ di/
cem⁹. Si humiles producent & abiecti: aut gratia: aut metu: aut
pecunia corrupti dicent. Si potentes gratia oportet inceſſere.
Stultũ crebris interrogationibus: ut aduerſus fidẽ ſuę atteſta/
tionis uacillat: decipiem⁹: Iracundum ut cupide dicat: irriſione
byronia: uel cõuicio concitabim⁹: Ambitioſũ. maiorũ ꝓpriiq;
meritis: honore & gloria: inflammabim⁹. Prudens rationibus
refutandus: uel aliquo urbano dicto refrigerandus eſt.

De iuriſiurandi ueritate.

PRęclare iuriſiurãdi religionẽ excogitarunt maio/
res noſtri: Maius enĩ ad decidẽdas lites remediũ
habet & auctoritatẽ firmiorẽ: q; res iudicatę. Qõ
uel litigantiũ pactiõe. uel iudicis auctoritate litẽ
exercẽtib⁹ tradit. Id aũt offerim⁹. reiicim⁹. exigim⁹

recipimusq;. Recepturū se dicere nulla aduersariorū interpella/
tione improbū & suspicione plenū est. Paratus enī de causa sua
pnūciare irreligiose dicit: nisi uita: fama: & moribus se tueatur.
Qui reiiciet a multis cōtemni iurisiurandi religionē dicet. Cū
enī Epicurus negaret deū rerū humanarū curā habere. Nec ulla
harū passione affici. Qui defert modeste agit: cū causę suę aduer
sariū iudicē facit. Cui deferī si iurare nō uult: dicet iuide ab ad/
uersario quęri: in qua causa uincere nō pōt: quęri possit q a cau/
sa cadere refugit iusiurandū nūq; deferat. ¶ De tabulis.

TAbulas accusare & refellere ac scelus signatoꝝ im
probare consuetū est. Hic autē ignorantiā allega/
bimus: si aliquē signatorem defuisse dicem⁹. Aut
prius testatorē aut testē defunctū ostendemus.

¶ De signis.

SIgnis quāpluribus rem infectā factāq; cōprobabi
mus. His plus q; testib⁹ credendū dicem⁹. Testes
enī gratia: pcario: precio: metu. Simultate sępenu
mero corruptas ostendem⁹. Signa eo pacto rem :
ut gesta est: exponere cōprobabim⁹. Aduersarius
econuerso nihil esse exemplo ostēdet: q; malign⁹ interpres si/
gnis & cōiecturis deprauare nō possit. Si enim in loco admissi
criminis deprehensus erubuerit: expaluerit: titubauerit: incō/
stanter locut⁹ fuerit: cōciderit: aliqd pollicit⁹ fuerit: Conscia ma
leficorū hoc factū asserat: Si nihil horū fecerit usq; adeo ad ma/
leficia prędeditatū accessisse dicet: q; quotidiano usu & cogita
tione confirmat⁹ qd posset sibi accidere: nulla lesę consciētię si/
gna demonstrauerit: Quare sine testib⁹ indignū esse signa uim
aliquā pbationis habere. ¶ De rumore & fama.

RVmores primuli sermones ī populo sine certo au
ctore disperſi dicunt. Famā increbescentes. & iam
adauctos: ac pmulgatos rumores appellam⁹. Qui
rumorib⁹ & famę fidē adhibendā dicet: publicum

consensum ciuitatis: & cõmune omniũ testimoniũ esse eã asse/
rat: que nunq; ni subsit aliquid exoriri exemplis demonstrabi
tur. Qđ si uirtute clarus reus iam habitus fuerit. accusator facta
non iniquã hominũ existimationẽ spectandã asserat. Sermonẽ
enĩ sine auctore dispersum: eũ dicet: cui malignitas initiũ: augu
mentũ crudelitas dederit: qđ etiã innocentissimo cuiq; fraude
inimicorũ accidere posse falsa uulgantiũ exemplo demonstra/
bimus.

De quęstionibus.

TOrmentis nullã fidem adhibendã dicemus: q̃ re/
tentiores alii aliis sunt in dolore. Quare conside/
randũ est: quõ & quis tortus sit: an credibilia dixe
rit: an constanter pseuerauerit. Accusator maiores
nostros tormẽtis: & cruciatu corpis dicet uoluisse
boies cogi: ut q̃ infamię & mortis metu conticescerẽt: dolore
fateri cogerent: uniusq; noxii pęna cęteris exemplũ: & rationẽ
bene beateq; uiuẽdi afferat. Haud ab re igit̃ sanctissimarũ legũ
interpręres quęstioni fidẽ nõ semp nec tñ nunq; babendã sta /
tuere. Rem enĩ fragilẽ & piculosam: quę sępe ueritatẽ fallat rati
qua ratione ordinẽ: qualitatẽ: modũ: tempus & psonã conside/
randã esse censuere. Si enĩ uni⁹ criminis noxii plurimi audiẽdi
sunt a timidiore in dolore & ętate recentiore incipiendum est
Nec in oĩ tñ causa nisi cum capitalia & atrociora maleficia: quę
nõ aliter nisi tormẽtis explorari possunt. Prius enĩ uerisimili/
bus argumentis: ꝓbationũq; seminib⁹ fm psonarũ condictionẽ
ad quęstionẽ deueniendum putant. Primo qualis uox accusati
sermo: constãtia: trepidatio & opinio: finẽ quęstioni: cognitio/
nis subtilitate afferre solet. Emeriti & ueterani milites eminen
tissimorũq; uirorũ filii & pronepotes quęstioni nõ subiiciunt̃.
Qui etiã sine accusatorib⁹ in custodiã recepti sunt: quęstionib⁹
cogendi non censent̃. His igit̃ similibusq; locis forenses causas
cõprobare: & infirmare consuetũ est. Sermocinatiuę & concio
nales plurimis uariisq; argumẽtationib⁹ spectãdę uel refellẽdę

sunt: de quibus hinc principio ducto plene pfecteq; dicere incipiemus.

De generib⁹ reliquis ciuiliū quęstionū sęq; Concionali & Sermocionatiuo.

QVouiā bacten⁹ de primo genere ciuiliū quęstionū cōfirmatione: narratione & exordio dictū est. De concionali genere iā dicendū uidet. Cui tn pluri/ma cū sermocionatiuo coīa sūt. De his una dicem⁹ Quib⁹ utrū potius: aut quid potissimū quęrit. Pri/mo enī an faciendū sit deliberare consuetum est. Qđ si duę res una intercidant quid potius sectandū: & ex plurimis ī disquisi tione concionis incidentib⁹: qd potissimū fugiendū sequendū ue sit hortari: dehortariue: de honesti utilis & tuti ratiōe con/sueuim⁹. Tutū in uim & dolū diuidit: quę p cōmoda & incō moda animi corpis & fortunę cōprobant: Honesta sola animi bonis id ē uirtute cōprobant. Virtus aūt ē animi habit⁹ natu rę modo ratiōi cōsentane⁹. Habit⁹ uero absoluta & constans ē animi pfectio quę p frequētes & uolūtarias opationes fit. Hui⁹ ptes quattuor sūt. Prudētia: Iusticia: Fortitudo: Temperantia.

Est autē Prudētia bonarū & malarū rerū: aut utrarūq; sciētia. Partes eius memoria qua quę fuerūt anim⁹ repetit. Intelligētia quę sūt pcipit. Prouidētia quę anteq; sit qđ futurū est prędidit.

Iusticia est animi habit⁹ ,p dignitate cuiq; suū tribuens. Eius initiū a natura ,pfectum: legum metu: religione & consuetudi/ne adauctū est. Naturę lex ē qđ quędā innata uis inseruit ut re ligionē: pietatem: gratiā: uindicationē: obseruantiam & uerita tem. Religio est quę supioris cuiusdā naturę: quā diuinā uocāt: cerimoniā affert. Pietas est p quā sanguine cōiūctis patrię & be niuolis: officiū & diligens tribuit cultus. Gratia in qua amici/tiarū & officiorū alteri⁹ memoria & alteri⁹ remunerādi uolūtas continet. Vindicatio est per quā uis aut iiuria: & omne qđ ob/futurū ē defendēdo ,ppulsat. Obseruātia est p quā boīes aliqua dignitate antecedentes cultu quodam & honore dignant. Ve

ritas est p quam imutata ea quę sunt: aut fuerunt: aut futura fūt dicunt. Consuetudine ius est quod aut leuiter a natura tractū: aluit & maius fecit usus: ut qđ in morem uetustas uulgi produxit: quod genus est: Pactū: par: iudicatū & lex. Pactū est qđ inter aliquos cōuenit. Par qđ in omnes ęquale est. Iudicatum de quo sententia lata est. Lege ius est qđ in eo scripto qđ populo expositū est ut obseruet continet. Fortitudo est considerata periculorū susceptio: & laborū perpessio. Eius ptes: Magnificētia: fidentia: patientia & perseuerantia. Magnificentia est rerū magnarū & excelsarū ampla mentis administratio. Fidentia est p quam magnis & honestis in rebus multū ipse animus se fiducię certa cum spe collocauit. Patientia est honestatis aut utilitatis causa: rerū arduarū & difficiliū uoluntaria: & diuturna possessio. Perseuerantia est in ratione bene considerata stabilis & ppetua pmansio. Temperantia est rationis in libidinem atq; alios nō rectos impetus animi firma & moderata dominatio. Eius partes Continentia: clementia & modestia dicunt. Continentia est p quā cupiditas consilii gubernatione regit. Clementia est p quam animus temere in odiū alicui concitatus: comitate tenet. Modestia est p quā pudor honestus: charam & stabilem cōparat auctoritatē. Nūc unde digressi sumus ad utilitatem reuertamur. Vtilitas ī ciuili deliberatione biptita est. Sed multo maxima pars ad comodū corporis reuertit. Quare utilitatis duę partes uident scilicet Incolumitas & Potentia. Incolumitas est salutis tuta atq; integra conseruatio. Potētia ad sua conseruanda & alterius obtinenda rerum facultas. His igitur partibus ad diluendum uel comprobandum locos sumendos arbitramur. Laudes uero & uituperatiōes: ex bis locis quos personis attributos: id est animi corporis & fortunę diximus. Cęterū animi bona iam expositam rem confirmare & confutare poterint. Fortunę quoq; comoda ,p effectu mentis in laudē uel ignominiā trahēt. Corporis autem comoda nō natura: sed

diligentia nostra parta:uelocitate:uirib⁹:forma:dignitate:mē/
brorūq; proceritate & dispositione:nobis auxilio erūt. Cōpara
tione. item prestantiū uirorū laus preclara efficiet. Sūmę quoq;
res:aut magnitudine prestātes:aut nouitate primę: aut genere
ipso singulares:sūmam nobis laudē uendicabūt. In concio
nali demonstratiuoq; genere exordiēdi & enarrādi ratio.

IN his autem duobus generibus ciuiliū quęstionū Principium a natura rei:auditorisq; persona aut a re ipsa trabemus. Narrationē uero a rebus exter/nis:&animi tandem bonis exquirem⁹. Quę locis superioribus caute confirmari uel dilui poterint.

De argumentatione.

LOcos ex arte cōparatos argumento corroborabi/mus. Est autē argumentū inuentū aliqd ex genere rem ꝓbabiliter aut necessario demonstrans. Oīs autē argumentatio:aut ꝑ appodosin:aut per induc tionē:aut ꝑ ratiocinationē tractanda est. Hoc est ꝑ plenā argumentationē ꝑ impfectam ratiocinationē:ꝑ impfe/ctam inductionē. Est autē inductio oratio quę de rebus dubiis captat assensionē. Dicit autē(ut socraticis placet)impfectū epi/cherema ūne medio orationē claudēs:ut Socrates apud xeno/fontē & aspasiā usus est. Appodosis euidēs ꝓbatio dicit: ut fur/tum factū ab eo qui in domo fuit. Ratiocinatio ē oratio ex ipsa re aliqd ꝓbabile eliciens. Ea quincupartita est. sc̄z expositione: expositionis cōprobatione:ratiōe cōprobatiōis. Exornatione & illatiōe uel cōplexione. Expositio ē qua sūmatim ostēdimus qd sūmatim ꝓbare uolum⁹. Cōprobatio est cā quę oñdit uerum esse qd intendim⁹. Ratio cōprobatiōis est oratio rationē exposi tionis corroborās. Exornatio est qua utimur rei bonestandę uel collocupletandę causa. Hęc:Exemplo:simili:Rebus iudica tis:Amplificationib⁹ & exornationib⁹ constat. Cōplexio est quę breuiter cōcludēs expedite ꝑtes argumentatiōis cōplectit

Verū si expositio pspicua est cōprobatiōe & ratiōe supsedem⁹. Vt si sūmope sapiētia petēda ē:stulticia uitāda ē:uehemēter aūt sapiētia petēda:maximo igit ope stulticia uitāda est. Qđ si cau/sa parū locuples erit exornationē relinquem⁹. Vitia aūt hęc in expositiōe uitāda sūt:ne qđ ab aliquo fit: ab oībus fieri dica mus. Neu qđ raro fit nunq; fieri ostendamus:Neu aliqd rebus omittat: neu addat. Ratiōes nō cōueniētes expositiōi uitioſę dicunt:quę nō necessarię,pbabilesq;:quę idē dicūt qđ in expo/sitiōe dictū est.uel alteri causę cōueniūt uitādę sunt. Oīs autē argumētatio uel necessaria uel,pbabilis eē debet. Probabile id est qđ fere solet fieri:aut in opinione multorū positum est: Aut qđ habet in se similitudinē quandā ueri uel falsi: ut si mater est diligit filiū. Similitudo contrariis & paribꝰ maxime spectat. In cōtrariis ut si bis qui prudēter lęserūt nō ignosci cōuenit:bis q necessario prefuerūt habere gratiā nō oportet. Ex paribꝰ Talis est homo indoctꝰ ut equus indomitus. Nā ille nō habenis:nec hic rationi obtemperare uult. Omne,pbabile aut signū est aut credibile. Signū dicimꝰ cū sub aliquo sensu cadere pōt. Credibi le qđ sola opinione auditoris cōprobat ut nemo ē qui nō libe/ros suos incolumes cupiat. Vel iudicato asserit id est re aucto/ritate:aut iudicio cōprobata. Id tribꝰ in generibꝰ spectat religio so sc; cōmuni & approbato. Religiosū est qđ iurati legibꝰ iudica rūt. Cōmune ē qđ oēs sequūt & pbent:ut maioribꝰ natu assurga mus. Approbatū est qđ cū dubiū esset & quale haberi oportet: sua boies constituerūt auctoritate. Cōparabile est qđ in rebus diuersis similē aliquā rationē:imagine:collatiōe uel exemplo: continet. Imago est oīno demonstrans corporū aut naturarū si/militudinē. Collatio est oratio rem cū re similitudine conferēs Exemplū rem auctoritate:aut casu alicuius boīs uel negocii fir mat aut infirmat. Necessaria argumētatio p cōplexionē:enu merationē aut simplicē conclusionē tractat. Cōplexio est ī qua utrū cōcesseris reprehendit:ut si improbꝰ est cur uteris:Si,pbus

cur accusas. Enumeratio est in qua plurib⁹ expositis. & ceteris infirmatis una relinquit: quę necessario cōfirmat. Conclusio simplex ex necessaria cōsecutiōe cōficit. ut uos me hoc fecisse dicitis ego tūc transmare fui relinquit ergo ut nō mō nō fecerim: sed ne quidē facere potuerim. His igitur similibusq; locis oīs necessaria & ꝓbabilis argumentatio elicienda est.

De amplificatione & prima sua parte Cohortatione.

AMplificatio in Cohortationē & cōquestionē diuidit. Cohortatio est oratio auditoris animum ad indignationem concitans. Primus locus sumit ab auctoritate cum ostendit quantę curę ea res fuerit diis īmortalib⁹: q̄ locus sumit ex sortib⁹: oraculis: uaticiniis respōsis: ostētis: ꝓdigiis: regib⁹. sapientissimis hoīb⁹: senatu: populo: legū scriptorib⁹. Secundus ad quos ꝓtineat quę ue bona attingat: cōmemorat. Tertius. quid si idē oībus concedat: multos eiusdē audacię futuros exēplo apiet. Quarto multos expectare qd statuat ut illius exemplo audaciores & īpune ad maleficia accedāt. Quinto ceteras res cōsilio etiā ubi accidere rint corrigi posse: hoc nisi ꝓuideat ne accidat: frustra auxlia implorabim⁹. Sexto uolūtario facinori haud ueniā cōtribuendā: īprudentię nōnūq; cōcedi cōuenire. Septimo maleficiū: tetrū: nephariū: crudele. tyrānicū: ui & manu gestū: ab ęquali: iure alienū ostendem⁹. Octauo ab īmanissimis barbaris & bestiis remotissimū: cū factū dicet ī maiores natu: ī hospites: ī uicinos: ī amicos: in eos qb⁹ cū uitā ęgeris: i mortuos: claros: nobiles: honore usos: in eos q neq; alienū lędere: neq; se defēdere potuerūt. Nono cōpatione hoc atrocius demōstrat. Decimo quę aī rem ī re & post rem sūt colligim⁹. Vndecimo ostēdim⁹ ab eo factū a quo si alius fecisset ꝓhibendū erat. Duodecimo indignemur ꝙ nobis primū acciderit neq; ante alicui cōtigerit. Tertiodecimo in iurię cōtumeliā iunctā demōstrabim⁹. Quartodecimo oram⁹ q̄ audiūt: ut iiurias nostras ad res suas referāt. Quintodecimo dicimus iimicis etiā & hostib⁹ nostris quę nobis accederint indi/

gna uideri. De cõquęstione amplificatiõis parte secũda.

Conquęstio est oro auditoris misericordiã captãs. Prim⁹ loc⁹ est p quẽ quib⁹ in bonis fuerint: & qb⁹ in malis sint ostendit. Secundo in tpa distribuit p quę quib⁹ in malis fuerint: & futura sint cõsiderat. Tertio carptim unũqꝺq; deplorat incõmodũ ut i morte filii: pueritię delectatio: indoles: amor: solatiũ: educatio Quarto res turpes: bũiles & illiberales, pferunt. Quinto pręter spem i miseriis demõstrat esse. Sexto pręter merita i luctu posi tũ aperiem⁹. Septio oram⁹ ut de his q chari sunt cũ eos uiderint recordẽt. Octauo modũ quo crimẽ admissũ ẽ declaram⁹. Nono qꝺ oportuerit: nõ eẽ factũ: ut nõ extremũ spiritũ ei⁹ accepi: non sepulchrũ cõdidi. Decimo ad mutas. & exptes animi res oio re feret. Vndecimo inopia: infirmitas: solitudo demonstrat. Duo decimo liberoꝝ aut parentũ aut sepeliẽdi corpis sui cõmẽdatio sit. Tertiodecimo disiũctio ei⁹ quo cũ libẽtissime uixeris deplo rat. Quartodecimo ꝓ ab his quib⁹ minime cõueniat male tra/ ctemur. Quintodecimo bũili & supplici oro ne oram⁹: ut nostri misereant. Sextodecimo nõ nra sed reipu. & eoꝝ q nobis chari sũt incõmoda deploram⁹. Decimoseptimo animũ nostrũ i ãlios misericordẽ: amplũ: excellũ & patiẽtẽ incõmodorũ significam⁹.

De conclusione Inuentionis: parte quarta & ultima.

Onclusio idest exitus & determinatio totius ora tionis tripartita est. Nã cõstat enumeratiõe: indi/ gnatione & cõquęstione. Enumeratio est p quam colligim⁹: & ordine cõmonem⁹ quibus de rebus uerba fecerim⁹. In qua a confirmatione sumemus initiũ. Hę uarie citabunt ut artificii suspicionẽ: tediũ & facieta/ tem effugere: & memoriã reficere: quod artificiosius est. Et qd contra aduersariũ dixeris: quidue contra afferat ostendem⁹: ut confirmationis & reprẽhensiõis iteratiõe memoria reintegret Enumerare autẽ poterim⁹ ex nostra pson̄a. Tũ uero pson̄am aut

rem aliquã inducere: ut quid quoquo loco dixeris admoneas. Tũ etiã ꝑsonam aut rem aliquã inducere cui totã enumeratio/ nẽ cõdones. Alias autẽ argumentatiões ſigillati tranſire. Alias ad partitionis ſingula genera referre. Alias ab auditore quę de ſideret quęrere. Alias hęc facere ꝑ compationẽ ſuarũ & contra/ riarũ argumẽtationũ. In enumeratiõe autẽ id eligaꝫ qõ erit gra/ uiſſimũ. In indignatione & cõqueſtione animũ auditoris: mitẽ miſericordẽq; aut aſperũ & imitẽ oſtendem⁹. quo facilius ad in dignationẽ: conqueſtionẽ eorũ aios exuſcitare poſſimus.

De diſpoſitiõe Inuentiõis ptiũ ciuiliũq; queſtionũ pte ſecũda

Vpereſt ut de ſecũda parte rhetoricę id ẽ de diſpo ſitione dicem⁹. Ea eſt quę certo in loco inuẽta di/ gerit. Diſpoſitio quippe duplex ẽ. Altera nãq; ar/ tis pręcepta: Altera caſũ tꝑis ſequiꝫ. Vt ſi a narra/ tione: aut ab aliqua firma argumentatione. Vel ſi ꝑm principiũ a confirmatiõe incipiam⁹. Cui narrationẽ ſi ratio poſtulat ſubdamus. Si cã noſtra magnã uidebiꝫ habere difficul tatẽ: ut nemo ęquo aĩo principiũ audire poſſit: a narratiõe inci/ piem⁹: & ad principii ſententiã: ſi comodũ uidebiꝫ mox reuer/ temur. Si narratio parũ ꝓbabilis erit ab aliq̃ firma argumẽtatio ne exordiemur. In confirmatiõe & cõfutatiõe firmas argumen tatiões. tũ mediocres nuperrime firmiſſimas adducemus. Quę autẽ ab inſtitutione artis proficiſciꝫ partiũ oratiõis & argumen tationis ordinẽ ſeruabit. Partes item exordii: & ſingula quęq; mẽbra huiꝰ artis ratione digeret. De elocutione Inuen/ tionis partiũ ciuiliũ queſtionũ parte tertia & ultima.

Erũ nũc iã ad ultimã huiꝰ artis partẽ. i. elocutionis pręcepta hinc nos cõuertam⁹. Orationũ cbaracte res dicẽdi: figurę ac formę tres ſunt. Grauis. ſ. quę etiã materia: ꝑſonarũ qualitate: graui & magna cõ ſtructione: numeris: modulis: amplificationibꝰ & exornationibꝰ cõſtat. Mediocris quę hũiliora nõ tñ infima ĩ ſerit. Attenuata quę uſq; ad purũ & quottidianũ deſcẽdit ſer

monẽ. Quib⁹ generib⁹ elocutionũ materia: ſententiis: pſonis & numeris etiã uates libros ſuos diſtinxere. Cęterũ pxima uitia uitanda ſũt. Suffulta enĩ turgida & diſſoluta: & fluitans exanguis ac arida oratio deteſtanda creditᷣ. Quę bis reb⁹ fugere poterimus quę grauitatẽ: fidem: ſplendorem orationi: Dignitate: compoſitione & elegantia accomodare ſolent:

De elegantia neceſſario obſeruanda in elocutione.

ELegantia: quę facit ut unũqꝺq; pure & latine dici uideaᷣ In latinitatẽ & explanatiõe diſtributa eſt. Latinitas ſermonẽ platione & ſcriptura purũ: cõgrua ſtructura conſeruat. Barbariſmũ enĩ & ſoleocíſmũ uitare docet. Soleociſm⁹ uerba conſequenti uel ſupiori: aut utriq; nõ accomodat. Barbariſmus uerbũ uitioſe effert. Explanatio uſitatis uerbis: & ꝓpriis apertã & dilucidã reddit orationẽ. Vſitata dicũᷣ: quę quottidiano ſermõe: & trita doctorũ conſuetudine noſcunᷣ. Propria dicunᷣ: quę eius rei uerba ſunt: aut eſſe poſſunt qua de loquimur.

De compoſitione decoris grẽ obſeruãda in elocutiõe.

COmpoſitio ẽ lepida dictionũ cõplexio quę byatu & traiectiõe ueritatis oẽs ptes elocutiõis ęq̃liter diſtinctas & ppolitas facit. Quę quidẽ cõpoſitio: niſi diligẽter ſit ab oratore obſeruata oĩs pene ſplẽdor uerborũq; cõcinnitas tota intereat neceſſe ẽ. Quid enĩ ſine cõpoſitiõe elegãtia: aut uerborũ ſnĩarũq; ordinationes ualeãt: nõ ſatis intelligo. Sed qm̃ hęc cõpoſitionis ps in tris apud oratores repiaᷣ diuiſa partes: ordinẽ: iunctură & numerũ. In primis iunctură: quia circa litteras conſiſtit & ſyllabas duxi expediendam.

De iunctura.

IN innctura igitᷣ: quę apta quędã atq; cõcinna litterarum ſyllabarũq; in contextu uerborũ eſt collocatio: ab omni offenſione aurium procul remota: multa ſunt uitia fugiẽda: quę a Socrate & a Theopompo ſũmo ſtudio ſunt uitata: a Cicerone autem

& demoſthenē:non niſi cū nimis frequenter in orationē inci/
dunt. Sępe etiā ſi modeſte intercurrant:orationē nūc molliorē
nūc grauiorē efficiūt. Nā ut in ſaporib⁹ quędā interdū ſuauiter
amara ſunt : ſic in oratiōe aliqua aſperitatis interſonātia magis
grata eſt. Vnde ſi uel ſententiarū neceſſitas exigeret aut pūctis
quibuſdā curſus diſtingueret uocaliū nec ſpiritu uno nec eodē
ꝓferret:modo id raro & modeſto fieret: nō mō hoc nō reprę/
hendendū eſſet:ſed qñq; etiam laudandū. Primū igit ex or/
dine prędceptum eſt tale. Cauendū eſſe:ne creber uocaliū cōcur
ſus:qui hyantem inconſonā atq; inſuauē exprimendi ſonorita
tem pareat:incidat in oratione:quod fit ſi prędcedens in uocali
terminet dictio: & ſubſequens ab eadē aut alia incipiat uocali:
qđ maxime in A E & O uocalib⁹: quia maiorem habent ſonū:
erit euitandū:ut amo amantē deum. Veſtram laudo amicitiam
Egredere ex domo aliena.Egredere ex urbe elata. Vocales ue/
ro quę magis exilem habent ſonū: minorē faciūt hyatū. ut ho/
nora illuſtres uiros. Excolite uirtuoſos hoīes. Nō tamē magis
inconcinne uocales ſeſe recipiūt:q; ſi cędem cōcurrant ut Sol/
licita auſoniam Mariā.Elige ęgregios bellatores. Conueni irri
tantes ad diſcordiam ciues.Cornu unicū in caſtris extat. Se/
cundū eſt prędceptū:q; multarū ſimiliter litterarū concurſionem
effugere debemus: quę quandam uel legendo uel pronuncian
do difficultatē afferre uidet.ut Iacob bonus & Iob beatus: dei
leges diligenter obſeruarūt.Dauid diuinos dedit pſalmos.Io/
ſeph fuit pharaonis interpres a fratribus facinoroſe uenditus.
Animaduertat Titus tyrannus quę ꝓpetrauit:& pęnitebit tan
dem tantę tyrānitatis. Semiuocaliū uero litterarū concurſiōes
prędter.x.modicā uident uel legendi uel pronunciādi difficul/
tatem afferre.ut Chriſtum dominū noſtrū maximū nos omnes
homines ſūmopere debemus excolere. X uero quia duarū i ſe
litterarum uim & ſonum complectitur:difficilem ac hyantē in
concurſione uidet afferre pronunciationē.ut chartaginenſium

dux Xantippus trux: fęlix Xerxes: & uirtutis lux Xenophon fuit. Siſi ter. x. &. s. ineptā pnunciationē reddunt. ut Deceptus Xerxes gręcię bellum intulit. Vnde nō ſolum ī uerbis diuiſis, ſed etiā in compoſitis. x. &. s. litterarū uitandus eſt concurſus. Quare ſi forte accidat. ut hęc prępoſitio ex cū dictione ab s incipiēte cōponaſ. s. littera de medio eſt abiiciēda: ut exurgo: exulto & ſimilia. Nec ſolū in his duabus litteris magna eſt aſperitas: ſed s etiam & c ſi crebre cuncurrant: iunctura deformē cauſant. ut Nunc ſuauiſſime ſuadebat: nūc uero terribilis tutoribꝰ ſuis ſatis grauis erat. Omniū itaq; litterarū ſiue uocaliū ſiue conſonantiū nimię concurſiones uel aſſiduitates euitādę ſunt: quę inſuauē profecto ſonoritatē reddere ſolent. Tertiū pręceptū Qꝺ ſyllabarū ſimiliter earundē & cōſimiliū concurſiones & nimię aſſiduitates ſunt euitādę: qm̄ nō tam inſuauē q; ineptā reddunt orationē. ut Caſſius curās cuſtodire cōmunē cōmoditatē & cęteri etiā de re certa certantes Cęſarem cęperunt. Item meę mētis mēorię modū ita īponā: ut meę meditatiōis me minime pęniteat. Itē poetę potentiam ponētes in poſſibilibus & bonestis rebus laudanſ. Item ciuitas quę a regibꝰ regitur: regio amore foelix eſt. Similiter ne idē ſit dictionū immediate ſe ſequentium exitus cauendū eſt. ut Illorum bellatorum ac imperatorū fortuna laudaſ: quorum probitas ciuiū optimorū ſaluti intenta eſt. Item Fortunatorū imperatorū optimorūq; rectorum uirtus magis q; fortuna laudatur. Similiter ne ſequens dictio ab eadē incipiat ſyllaba in qua prędcedens terminatur perſpice. ut ille legit. Amor mortalis in te integer eſt. Quod quidem uitium nō nulli Ciceroni obiecerūt: ſed hoc uitium nō eſt attribuendū ſi grauitatis cauſa fiat: niſi cum hoc dicēdi genere crebro utamur

Quartū prędceptum: q; etiam dictionū nimia conuerſio & aſſiduitas diligenter eſt euitanda. ut nō eſt rationis ratio rationē illi adhibere: q in ſententiis ferēdis ratione nō utimur. Nemo quidē ita eloquentię ignarus eſt: cuius animus nō faſtidio ali-

quo afficiat si quod huiuscemodi audierit: nisi ornatus causa ut repetitione: cōplexione: traductiōe: cōduplicatione: continuatione & huiusmodi in orationē cadant. Dictionib⁹ equidē ex omnibus grāmaticę orationis partib⁹ sūptis uti debemus: longis: suauib⁹: dilucidis: sonantib⁹: electis: idoneis: comodis: propriis: aptis: cōcinnis: usitatis: ut oratio ita splendens: idonea: & resonans ex ipsis efficiat: ꝙ aliqua uerborū obscuritas aut orationis difficultas in dicēdo nō cōmittat: quę uel auditorū aures uel legentiū aīos aliqn offendere possit. Quintū prȩceptū qđ nimia uerborū suspensio & plixitas in oratiōe est uitiosa: q̄ res tā & si in ꝓhemiis interdū concedat: in cęteris tn orationis ptib⁹ reprȩhēdi solet. Sextū prȩceptū: qđ figura quę themasis dicit in simplicib⁹ nō utamur: nec in cōpositis nisi ī quib⁹ apud auctores id ꝓmissū sit: ut postea uero q̄ꝫ ꝓ posteaq̄ꝫ uero. Inq; uicem: ꝓ iuicēq;. septēq; triones: ꝓ septentrionesq;. satis boni uiri officio fecit: ꝓ satisfecit. Et quędā ad hūc modū a nobis diuidūt ꝓpterea nō reprȩhendunt: ꝙ a sūmis poetis & oratorib⁹ sūt recepta. Septimū prȩceptū. Hoc inter cū & tum refert: & tū duplicatū. ut multis locis admonet Cicero. Qđ ea pticula orationis: cui hęc cōiunctio cum antefertur: uel causam uel concomitantiā: uel id qđ apertius est certiusue significat: uel tpis priorita tem: uel maiorū rerum dignitatē. Tum uero aut officium antecedentis causę: ut alternationē aut rem minus notā: aut tempore posteriorē importat: aut minorē dignitatē ac momentum affert: nisi aliqd sequatur: qđ huic rationi aduersetur. ut potius multo magis studiosius: & quę sunt huinsmodi. Exemplū ꝓmi Cū tuo in me amore sūmo: tum beneficio semper tui memoriā prę me ferā. Exemplū secundi. Cum mutuo inter nos amore: tū reipub. causa ꝓpetua rerū omniū societate deuincti sum⁹. Exemplum tertii. Cū tuis in omnes beneficiis: tū uoluntate in posterum prona ad omnia uiri officia pater patrię iure optime dicēris. Exemplū quarti. Cū dicit temporis prioritatem. Cum olim

in parentem pietatē insignē animaduertimus. Tum in patriā non minori studio futuram speramus. Exemplū quinti. Cū uitā ꝓ tua salute: tū opes omnes ꝓfundere nunq; dubitabo. Quod situ in eadem oratione geminet aut in diuersis: cōcomitantiā siue differentiā signat. ut Cicero tū natura: tū consuetudine ad omnes res honestas flāmato studio rapiebat. Sępenumero tamen nimia obeūdi negocii opportuna celeritate oppressi: aut occupationib⁹ aliis distracti: aut parua adhibita diligētia: incōsulte in concursionē & assiduitatē uel litterarū uel syllabarū uel dictionū uel utrarūq; incidimus. Qđ etiam apud ciceronē cum eloquentię principē: tū etaim barū compositiōis rationū & pręceptorū optimū artificē aliqn comperiemus: sed tn̄ est curandū diligenter: & qđ fieri possit ut ipsa conuersationis & nimia assiduisatis uitia declinemus.

De ordine.

Ordo est quędam uerborū orationūq; inter se: uel naturalis uel artificialis dispositio. Circa quē obseruandū ē: & sit hoc octauū in ordine nostro pręceptū. Qđ semp oratio crescat & augeat: ut qđ sequit magis eo sit qđ antecedit: ut nobilis & ęgregius. Magnificus & illustris. Crudelis & īmanis. Fur & sacrilegus. Augeri quidē uult oratio & insurgere: nō minui. hoc uerū cū uerba ad eādē sint rem relata. Qđ si ad diuersas nullū admittit uitiū: qui ab hac ordinis ratione discedit: ut cū aliū sacrilegū prius dixeris: aliū de binc furē appellas. Exaugędę autē ac multiplicandę orationis ratio: triplex reperit apud oratores. Vna quę pertinet ad unicā orationē multis uerbis coadornatā. Altera quę ad plures multis ex partib⁹ grāmaticę orationis amplificandis. Tertia quę est accomodata epistolis & orationib⁹ atq; cęteris oratorū dicendi rationib⁹: nō solum uerborū copia exaggerandis: uerū etiā negociis rerū locupletandis. Prima ergo coaugmentandę oratiōis animaduersio est: ut ī nostra oratiōe coaceruemus: multa noīa substātiua uel propria uel appellatiua

aut etiam adiectiua:positiua:compatiua & suplatiua:aut uerba psonalia aut impsonalia:aut participia ī omnib⁹ temporib⁹ po/sita:aut gerundia uel supina: aut ꝓnomina primitiua aut deri/uatiua: aut aduerbia positiua cōpatiua & suplatiua:quę dictio/nes huiuscemodi ita gradatī collocent̄:ut alterā & alterā & aliā alia subsequat̄:quę maiorē uim & efficaciorē uehementiā īpor/tet:ut orationis sententiā magis adauctā efficiet. Vt in hoc ex emplo. Cū iusticiā eam ipsam apertissime constare uideam⁹:ex q̄ oppida:ciuitates:ꝓuincię:natiōes:regna atq; imperia guber/nant̄:conseruant̄:amplificant̄:omnē igitur cogitationē:diligē/tiam:actiones:fortunasq; nostras:nos deniq; totos libēter ex/ponere debem⁹:ut ea ipsa iuris equitas diligenter excolat̄. De secūda coaugmentādę oratiōis specie exemplū tolle.ut ego ꝓ/pter magnū Ciceronis in me amorē:& ꝓpter insignes eius uir/tutes:atq; ꝓpter magna & multa sua benemerita eū plurimū di ligo.Item ego enī cum propter magnum Ciceronis in me amo rem:quem semp optimū fuisse cognoui:tum etiam sua erga me benemerita:quę ab ipso quidem multa & magna recepi:eū ꝓfe cto mirifice diligo.Ecce quomodo oratio prędcedens ex relati/uis interpositis multiplicat̄.Sic enī ex omnib⁹ orationis parti/bus oratio multiplicari potest.Sed de omnib⁹ ponere exempla Item & de tertia augmentandę orationis specie: nō tam ꝓlixū est q̄ laborioſum. De hoc autē relatiuorū exemplo & aliis ora/tionū partibus: circa multiplicandas oratiōes: quō opportune concurrant in suis propriis dicet̄ locis. Nonū prędceptum:Qđ dignitas rerum attendi debet ac naturę:ut quę in eodem gene re dignitate naturę prestant: ea minus dignis in oratione ante ferantur:ut uiri fęminis:ortus occasui: dies nocti: secundę res aduersis:honestę turpib⁹.& multa ad hunc naturę modū simi/lia: Hoc uerū cum aliqua uerba sese immediate sequunt̄. Nihil enim īpedit:si a se distantia fuerint: & in diuersa orationis po/sita parte:aut ad diuersum tempus ordinēq; relata:quę minorē

dignitatē habeant posse dignioribꝫ anteferri. ut in hoc exem/
plo. Cū ingens agmen prius mulierū: de binc uirorū in manus
hostium pueniſſet: ſecuta eſt ſubito cunctis in rebus captiuitas
Idem ī ſeparatis uideri multo facilius eſt. Decimū pręceptum
Cauendū eſt ne uerba in oratiōe ociosa ſint: ne ſupuacua: ne ni
bil agētia: quod uitiū qui euitare uolet: ſemp genus ſuę ſpeciei
anteponet. ut Caſtor & pollux: fratres gemini cū finitimis bel
lum gerebāt. Supuacue igiť & īepte diceret gemini fratres. Nā
cū oēs gemini fratres ſint: nihil opꝫ erat: cū gemini dixiſſet frēs
adiicere. Vndecimū qđ uerba rebꝫ de quibꝫ loqmur ſint acco
modata ne plus minusue q̄ꝫ dignitas rei poſtulabit ſignificare
uideantur. Nā qui agricolā illuſtrē: aut regē parcū inter laudan
dū appellat: nō mediocriter uitiū ĩcurrit: qm̄ illic adiectiuo am
pliori: hic anguſtiori q̄ꝫ rei natura poſcat utatur. Duodecimū
qđ nō abutamur unius uerbi ſignificatione ꝓ altero: ī quibus
nulla ſimilitudo reluceat. ut ſi fundū eruditū appelles: aut mili
tem ſine armis inſtructū incedere ad bellum dicas. Opus itaq;
erit ꝓpriam ſignificationē uerborū a grāmaticis repetere: & re/
rū naturas cōſulere: qs ornatus rebus: de qbus ſit accomodan/
dus. Decimūtertiū: qđ inter adiectiuum & ſubſtantiuū aliquę
interponant dictiones: quę ꝓfecto ex omnibus partibus grā/
maticę orationis cōmodiſſime ſumi poſſunt. ut Ampliſſimam
M. T. C. facultatē rationēq; dicendi ingenio ſtudio atq; doctri
na conſecutus eſt. Item ſummā equidē Maria lęticiam ſuſcepit
cum ſibi ab angelo filiū dei ſe paritura nunciatū eſt. Item. Tam
multa legiſti librorū uolumina q ī uirum tandem peritiſſimum
euaſiſti. Item. Magnum ſupra uires onus deſumpſi: qui de rebꝫ
diuinis dicturus ſum. Cauendum tñ ne nimiū abinuicem ſepa/
rentur: q oratione obſcurā faciant: ut ī hoc exemplo. Nulla ſa/
tis probata apud ciues ſuos uirtus eſt. Nō tamen ſemp concin/
nū eſſe uidetur: q adiectiuū a ſubſtātiuo intermediamus: ſi me/
liorē pręſertim ſonoritatē habere uideat ut cōtinuo collocent:

quod euenit potissimū: si adiectiuū & substantiuū in genitiuo
positū: aliud adiectiuū & substantiuū cui subordinat̄ fuerit in/
terlocatū. Aut cū adiectiuū comparatiuū una cū substātiuo fue/
rit in genitiuo positū. Aut cū aliquam magnā alicuius rei uehe
mentiā importet. Et etiā aliqñ adiectiuū positiuū uel superlati/
uū in oībus casibus positū decenter contigue tractari pōt. Sed
potissimū participia omnis tpis cū in concomitantia uel subse/
quentia cōtinent̄: sine intermediatiōe collocari solent. Exem/
plum de adiectiuo & substantiuo ī genitiuo posito. ut eximia
pristini nostri amoris magnitudo me uehementer adhortatur
ut par mutui beneficii retributio a me tibi referat̄. Item. Excel
lens tuę familię dignitas. & pręclarus spectatę uirtutis splēdor:
& exardescens fruendę uirtutis desideriū ad studiū te plurimū
incitare debent. Exemplū ubi adiectiuū cōparatiuū cū substan/
tiuo in genitiuo ponit̄. ut neminem uideo callidioris ingenii:
pspicatioris intelligentię: accuratioris excogitatiōis: ingenio/
sioris scientię: studiosioris diligentię: amplioris doctrinę: prę/
stantioris eloquentię: q̄z. M. T. C. extitisse. Exemplū ubi ma/
gnā uehementiā īportat: qđ cōtingit in ablatiuo. ut. Qui ęgre/
gias bonarū artiū disciplinas sūma uolūtate: accuratissima con/
templatiōe: & quotidiano studio cōplexi sunt: eas quas exin/
de sperarūt emolimentorū rationes faciliter cōsecuti fuerunt.
Exemplū ubi adiectiuū positiuū ponitur cū substantiuo in oīb⁹
casibus sine intermediatione. ut Marcus Aurelius uir officio/
sus & prudens: cuius uirtus tantę est intelligētię: tantę integri
tatis: tantę constātię: tantęq; modestię: ut ei tanq̄ fido socio &
boī sapienti plurimū debeā: Illū igit̄ ad te proficiscentē ut homi
nem rectū & ingeniosū artificē: ita tibi cōmendo ut meū affinē
& gratū hominē. Nā & ego ipso claro genere nato: & insignib⁹
morib⁹ expolito: atq; aliis magnis uirtutib⁹ prędito ī omnib⁹
meis negociis familiariter fretus sum. Exemplum de adiectiuo
superlatiuo. ut Lucius Crassus uir peritissimus: cui⁹ ut hominis

integerrimi fides mihi explorata est:a me plurimū diligit̄.nam & sibi tanq̄ boī amicissimo & ꝓcuratori uigilantissimo ratiōes meas agendas libēter cōmittere soleo: nec unq̄ ipsū optimum amicū derelinquā: quēadmodū ego ipso Lucio Crasso uiro offi cioſissimo utor familiarissime:ita etiā a te peto:ut causę suę tāq̄ si mea res ageret̄:te maximope accōmodare uelis: quo gratius mihi nihil efficere poteris. Exemplū ubi adiectiua ꝑticipia oīs tpis sine intermediatiōe ponūt̄. ut cū in senatu causā tuā agere cępissem:Salustio decernēte:consulib⁹ audientib⁹:prętectis le/ gationib⁹:cęteris magistratib⁹ fautorib⁹:senat⁹ est dimissus:ob/ missis etiā aliis creādis magistratib⁹.Itaq̄ res in aliū diem dela/ ta est:de qua quicquid actum fuerit te certiorē reddam. De/ cimūquartum prętceptum. Quod oratiōes ab adiectiuis sępius q̄ a substantiuis incipere debeamus:& hoc a positiuis cōparati uis & suplatiuis:simplicib⁹ & compositis. Itē a relatiuis substan tię & accidentis.Itē a participiis in ans uel in rus uel in dus uel in tus desinentibus. Item a pronominibus primitiuis & deri/ uatiuis.de quibus omnibus exempla ꝑ ordinē sequunt̄. Exem plum de adiectiuo positiuo.Magnum ego a te beneficiū me re cepisse ꝓfiteor:pro quo uniuersam meam tibi operam defero. Item Immortalia enī in me benemerita liberalissime profecta sunt:quę nulla unq̄ mea delebit obliuio. Exemplū de compa/ ratiuo.Maius mihi officium prętare nō potuisses:q̄ illud quo tu me hodierna die amicissime ꝑnasti.Exemplū de suplatiuo Maximum profecto illud tuum erga me ꝓmeritum:quo ego a te cumulatissime exornatus sum:reputo mihi summū sūmope/ re gratissimū. Exemplum de adiectiuis compositis.ut permul/ ta:permagna:perclara:ꝑmaiora:ꝑclariora:q̄ maxima: q̄ iocun/ dissima:q̄ amplissima.Exemplū de relatiuo substantię.Qui tibi ex me fructus debentur:cum idonea mihi facultas offeret̄:eos profecto q̄ uberiores suscipies.Exemplū de relatiuo accidētis. Qualia enī ab aliis officia recepimus:talia plerūq̄ reddere sole/

mus. Exemplū de participio in ans.ut inuigilantes uirtutibus
boīes & bonarū artiū ſtudiis iugiter inſudantes: maxima ſemp
fui beniuolentia proſecutus. Exemplū de participio in rus. ut
daturum operam uirtutibus Albertum noſtrum qđ ſcribis: mi
rum in modū gaudeo. Exemplū de participio in dus.ut exco/
lendus ab omni hominū genere penitus ē chriſtus: qui omniū
hominū eſt conditor & bonorum elargitor. Exemplū de parti
cipio in tus.ut conſecutum ſe opera mea cōmoditates q̄ pluri/
mas Ciceronē tibi rettuliſſe uehementer lętor. Exemplum de
pronomine primitiuo.Ego ſemper tibi amiciſſimus eſſe uolui:
quia tu me ſemp plurimum peramaſti. Item. Me quidē in ami/
citia ſi aliquando experiri uolueris:amicum profecto tibi com
peries optimū atq; paratiſſimū. Exemplū de pronomine deri/
uatiuo.Mea quidem diligentia tibi ſemper futura eſt paratiſſi/
ma: quia tuā in me beniuolentiā cognoui mihi ſemp q̄ prom/
ptiſſimā. Decimūquintū pręceptū. Quanq̄ ab adiectiuo ap/
poſito uel ſuppoſito principiū ſumere oratiōis cōmodiſſimū ſit
quia tn̄ aliquando accidit ut dictiones alię multiphārie nō mi
nus in oratiōis principio optime iacere &pulchre reſonare ui/
dent: nō incōmodū uiſum eſt ab eis principiū orationis conſti
tui poſſe: quę profecto dictiones ex omni genere atq; manerie
octo partiū grāmaticę orationis cōmodiſſime ſumi potuerunt:
ubi adiectiuationes nō tibi cōmode ſuccedent: quod per plu/
ra uidere exempla pulchrum iudicabis. Exemplū de nomine
proprio in principio orationis poſito.Brutus quē ī his tibi lit/
teris cōmendo:cum mihi ſit omniū amiciſſimus: tū etiam ma/
ximis eſt uirtutibus exornatus. Exemplū de nomine appella
tiuo. Homines enī illos quos duplices eſſe cognoui: ut unum
uerbis dicant:alterū autem reſentiant:niſi ipſi aliqua probabili
fortaſſe ratione ad hanc fictionē compellantur: apud me ſemp
parū ualere debere conſtitui. Exemplū de uerbo actiuo. Ama/
bo te ſemp atq; ſūmope diligā: qm̄ tu omnia pro me liberaliter

effeciſti. Exemplū de paſſiuo. Videor enī te uidere cum tuas le go litteras: ſed doleo cū appellor īmerito a te negligens: cū ſcri bendi facultatē non habuerim. Exemplū de uerbo intereſt. ut intereſt plurimū uirorū prudentiū internoſcere quę ad eorū rē/ publicā recte gubernandā pertinere uideantur. Exemplum de uerbo placet & ſimilibus. Placuit ſemper ac libuit maximope/ re principibus ſapiētibus accuratiſſime pſcrutari: quid ſuperio/ ribus aliis prīcipibus acciderit: ut ſuppeditet eis quid eueniet aut eos agere oporteat. Exemplū de gerundio. Agendū eſt aſſi duo ut officioſum aliquid conſequamur. Exemplū de ſupino. Relatu multorū nobis ſignificatum eſt maximū officioſū te ui/ rum eſſe factū: quo plurimū certe gaudemus. De participio ſu pra in proximo dictū eſt pręcepto. Exemplū de prępoſitione. Ad x. cal'. Maii ad urbē cū ueniſſem ut de multis ac uariis reb⁹ tecū cōmentarer: te reperire nō potui. quas igitur res te coram agere uolebā: per litteras abſens breuiter ſignificabo. Item ex/ tra iocū ſunt ea profecto quę tibi ſcribo: quę certe ſunt a te dili gentiſſime conſideranda. Item. Poſt deum noſtrū omnipoten/ tem & parentes qui me genuerūt neminē habeo: quē magis te diligā: magis excolem: magis obſeruem: neq; maiori q̄ te beni uolentia cōplectar. Item uſq; quo ſpiritū perducere potero non ceſſabo me tibi gratiſſimū demonſtrare. Item. Ab omnibus ho minibus hi merito deridentur: qui clariſſimas bonarū artiū di/ ſciplinas uilipendunt. Item. Coram te cū affuero ea tibi decla/ rabo: quę & gratiſſima fore & cōmodiſſima tibi uidebū̄. Itē de omnibus rebus quę ad te pertinent: quaſq; mihi curandas pręcepiſti quid egerim ex his litteris cognoſces: quas tibi Gaſpari nus meo noīe cōſignauit. Exemplū de aduerbio. Heri litteras ad te ſcripſi: hodie uero atq; nūc de te cogito: cras etiā meis te litteris uiſitabo: diligenterq; res tuas ptractabo: ut aliquādo in telligas me ſemp & iā olim de tuis ornamentis & cōmodis ma ximopere cogitare. Item. Verū enimuero niſi tandē meliorem

uiuẽdi conſtitutionẽ deſumpſeris: conſpicio te maxima ſubitu
rũ incõmoda. Itẽ. Forſitan pua hęc incõmoda quib⁹ ipręſentia⁊
afficeris: in maximũ tibi emolimentũ in poſterũ redundabunt.
Itẽ. Vix fere me cõtineo quin ad te aduolem: & ea tibi ſignifi/
cem: quę ſi feceris tibi plurimũ conducẽt. Exemplũ de interie/
ctiõe. Heu mihi cur ego tuis oĩbus incõmodis nõ affuerim. nã
maximis te ꝑfecto curis atq; moleſtiis fortaſſe liberaſſem. Item
Hem bone ihesu ita exoro ut nobis ꝑpetuo ſis adiumento. Itẽ
Papę Ita ne ſe res habet ut narraſti Marce Tulli. Itẽ Atat quas
huic noſtrę reipu. futuras ĩminẽtes calamitates narrat Sempro
nius. Itẽ. Vba ita ne ab his decipiẽdus ego ſemp ſum: quorum
rationibus plurimum me accõmodare ſoleo. Exemplũ de con/
iunctione. Et tecũ libenter adeſſem: & me tibi libentiſſime ac/
cõmodarẽ: ſi magnę meę atq; aſſiduę cogitatiões ac occupatio/
nes hoc mihi ꝑmitterent. Itẽ. Si in hoc meo negocio adiumen
tum mihi tuũ pręſtiteris: ꝑficiã ꝑfecto ꝙ te beneficiũ mihi prę/
ſtitiſſe lętaberis. Item. Igiť cum tu plurimũ mihi ſemper obfuiſti
noli expectare ut pro his tuis ĩ me iniuriis debeam magnis te
meis beneficiis exornare. Item. Nunq̃ ullũ fuit tempus in quo
nõ maximam atq; firmiſſimam tuorũ in me benemeritorũ me/
moriam continue complexus fuerim: pro quibus equidem iã
tibi cumulate ſatiſfeciſſem: ſi idoneam tibi ſatiſfaciendi faculta
tem mihi cõparare potuiſſem. Item. An tibi ego unq̃ nulla ĩ re
cõtradictur⁹ ſim: qui te mihi ſemp omnib⁹ in rebus q̃ facillimũ
prębuiſti. Item. Saltem uerbis te mihi cõmodare uelis te obſe/
cro: ſi re ipſa adiumento mihi eſſe nõ poſſis aut nõ uelis. Et q̃
plurima ad hũc modum de omnibus partibus orationis pote/
ris excogitare exempla. Decimũſextũ pręceptũ. Quod diſtri
butiuis & partitiuis nominib⁹ cõmodiſſime uti poſſum⁹: cũ aut
alicuiuſ negocii partitionẽ quandã facere uolumus: aut certam
aliquã animi determinationẽ declarare nitimur. De qua ratiõe
hoc exemplũ conſpicere potes. Qđ Catho &. L. Clodius a me

plurimũ diligunt: neq; eni imerito eos maximi facio. Nam tũ alter mihi doctrinam miniſtrauerit: alter uero magnas mihi rerum facultates pręſtiterit: non poſſum abduci quin cũ alterius uirtute adauctus ſim: alterius autẽ copiis adiutus exiſtam: alteri maxime debeam: alterũ etiam admodũ diligam: quorũ utro magis gaudeã aut magis uti uelim non facile diiudico. Pręterea ſępenumero euenire uidemus: ut in cõparatione rerũ mul/tarũ: aut aliud alio laudabilius uel turpius demonſtrare: aut cõmodius aut deterius perſuadere: aut iuſtius uel iniquius ſigni/ficare uolumus: tunc cõparatiua uidentur omnino neceſſaria. De quo hoc tibi exemplũ trado. Si ex omnibus hominibus q̃ maximã tibi beniuolentię coniunctionẽ profitentur. unũ tibi potiſſimũ adoptaſti: qui dignitatẽ tuã maximopere tueret: neminẽ profecto cõmodiorem diligere potuiſſes: q̃ Pomponiũ: cuius ſtudiũ pro auctoritate tua colluſtranda tam maximũ extitiſſe conſtat: ut neq; maiorẽ operam: neq; ſtudioſiorem curam: nec ardentiorem beniuolentiã: nec promptiorẽ quidẽ diligentiam quiſquã pręſtare tibi potuiſſet. Inſuper id quidem concinnũ eſt ſi in omni pene modo dicẽdi frequentemus ſuperlatiua nomĩalia uel participialia aut aduerbialia. quod multis ex cauſis a nobis fieri idoneũ eſſe uidetur. Nã cũ in primis ipſa ſuperlatiua propter magnã rerũ reſonantiam magis ſplendidam reddant orationẽ: tũ etiã efficiunt: ut dicentis ſententia longe uerior & efficacior eſſe uideatur. Pręterea ipſa ſuperlatiua dicendi ſtilũ reddũt magis amplũ: magis longũ: magis opimũ. Quod cum ita ſit: apte ſatis ſuperlatiua quę uſui tuo ſe accõmodabunt arbitratu tuo ꝓtractare potes. De quibus hoc exemplũ tibi patefacio. Q̃ Antonio tã familiariſſime ſemper fretus ſum: tam ſũmopere eũ diligã: ut ego ſumma cũ ipſo ſim familiaritate cõiunctus: nõ ẽ profecto mi Lentulę: q̃ ulla moueri debeas admiratione. nã cũ is & ſummo mihi ſemper amore pręſtiterit: & uigilantiſſimã ꝓ rebus meis diligẽtiã declarauerit: & ampliſſimã

mihi libertatis beneficentiã patefecerit ut nullũ ſummũ homi
nis amantiſſimi liberaliſſimiq; officiũ prętermiſerit: neq; ullum
maximũ pro ſalute mea periculũ ſubterfugere uoluerit: iniquũ
eſſe duxi niſi ego etiam uirũ me ſibi q̃ gratiſſimũ: & omnibus
ſuis cõmodis & ornamentis q̃ promptiſſimũ demonſtrarem.

Decimũ ſeptimũ pręceptũ eſt: Qđ oratio frequenter obliqua
ſit: id eſt a poſteriorib⁹ in recta conſtructiõe incipiat: ſiue id qđ
uerbo ſupponit: uerbũ ipſum antecedat ſiue poſtponat. Exem/
plũ primi. ut Neminẽ poſſe ad eloquentiã accedere Craſſus in/
quit niſi qui multar⁹ rerũ prius ſcientia inſtructus ſit. Exemplũ
ſecundi. Hanc unã eſſe ad bene beateq; uiuendũ compendio⁹
uiam inquit. Socrates: ut tales ſimus quales iudicari apud alios
uolumus. Decimũ octauum pręceptum. Quoniã genitiuus
in oratione rhetorica ſępenumero occurrit neceſſario tractan/
dus: ei⁹ igit̃ ptractãdi ratio erit diligenter cõſideranda. Geniti/
tiuus ergo prępoſtere colloceť: ut illis dictionib⁹ quib⁹ ſubordi
nat⁹ eſt prępona ť concinnã, pfecto ſonoritatẽ iportat: & magno
orationi clarius intelligẽdi adiumẽto eſſe uideť. De quo hoc ti
bi exemplũ deſcribo. Cũ Ciceronis ſcripta quorũ inumerabiles
cõſtant cõmoditatis opportunitates: eos ſp plurimum oblecta
rũt: quorũ anim⁹ officioſis reb⁹ ſemp fuit expoſit⁹. non igit̃ mirũ
eſt: ſi ei⁹ Marci. T. uolumina a meipſo accuratiſſimo quidẽ ſtu/
dio fuerit ptractata. Itẽ. Chriſti p̃cepta q diligẽter obſeruãt: ęter
nã gloriã optime cõſequunť. Itẽ Oratoris primi p̃cepta a mult⁹
maximope celebranť. Ita datiu⁹ caſus in cõpoſitiõe orandę ora
tiõis prępoſtere poſit⁹ bonã reddit ſonoritatẽ. ut chriſto qui ſe
tradũt: optimã uiuendi rationẽ eligunt. Itẽ. Maiori quidẽ curę
dignitas tua mihi eſſe nõ potuiſſet: cũ aliud nihil dies nocteſq;
q̃ de rationib⁹ tuis excogitem. Decimũ nonũ pręceptũ. Qđ
caſus tpales q a plęriſq; i ablatiuo caſu collocari ſolebãt: ab ora/
toribus in accuſatiuo conſueuerũt tractari: ut & melior fieret re/
ſonantia: & efficacior cõſtaret oratio. Et q̃ hoc ſit celeberrimũ

ſequens uidere potes exemplũ. Ego enĩ multos annos excogi/
taui qua ratiõe hoc fieri poſſet: ꝙ oẽs chriſtianorũ prĩcipes atq;
poteſtates iiuriis: odiis ac ſimultatib⁹ obmiſſis: tãta eſſent amo/
ris charitate cõiuncti: ut ex oĩbus ipſis tam ualidiſſimus fieret
exercitus: ꝙ ipſi maxima potẽtia fieri: infidas gentes atq; bar/
baras oppugnare poſſent. Quę huiuſcemodi cogitatio mea: qa
tã honeſta & optabilis eſſe cõſtat: nõ ceſſabo dies nocteſq; me/
cum aĩo puoluere: ſi quid fortaſſe conducibile ex hac re poſſet
elici. Qõ ſi aliqñ factum: aut conſtitutũ eſſe uiderem: tunc uitę
cõmutatio (ut mihi uideor) moleſta mihi accidere non poſſet.
Poterit ſimiliter accuſatiuus nõ temporalis: in cõpoſitiõe ora/
tionis prępoſtere poni. Vt. Chriſtũ qui uere diligunt: eorũ ani/
mas ęternę beatitudini conſecrant. Itẽ. Studioſos equidem ho
mines nitor imitari: ut uirum me doctum reddere poſſim.

Vigeſimum pręceptũ. Ablatiuus in concomitantia poſitus:
tũ orationes plurimum dilucidare uidetur. Tum etiam narra/
tionum breuitati potiſſimũ eſt accõmodatus: qui ablatiuus hu
iuſmodi: ſępenumero deducitur: aut a nominib⁹ propriis homi
nũ locorũ & prouinciarũ: aut ab appellatiuis nominibus & uer
balibus & participiis: aut ab adiectiuis diſtributiuis: & cęteris
etiã poſitiuis compatiuis & ſuplatiuis: atq; pronominibus pri/
mitiuis & deriuatiuis cõiunctis cũ nominibus appellatiuis co/
gnominibus & uerbalibus atq; participiis. De quibus hęc pau
ca exempla conſpice. ut ſuperioribus iã priſcis temporibus flo
rente Roma Numa Pompilio rege: reſpublica tũc recte guber/
nabatur. Verum fluentibus annis. Lucio Silla & Lucio Mure/
na conſulibus: intercumbante Caio Mario nouo conſule deſi/
gnato: ciuilis diſcordia crudeliter inſanire cępit: qua ĩ longũ ni
mis deducta cõmunis ſalus ciuitatis acerbiſſimum eſt paſſa de/
trimentũ. deinde paucis poſt annis potentioribus rerum poti/
tis: dominante luxuria: nimia exorta iam ambitione: imperan
di cupiditas cõualeſcere cępit: ſed auctore Cicerone: ſapiẽtia in

conueniẽdis magiſtratibus: & conſiliis adminiſtrandis ſuffra/
gante:reſpublica a direptiõibus liberata eſt: expulſo pręſertim
L.Catbelina:& ſociis oppreſſis. Itẽ. Imperante Octauiano au/
guſto:auctore deo patre:duce ibeſu Chriſto: adiuuante ſpiritu
ſancto:intercedente uirgine Maria:fauentibus cęlorũ conſtel/
lationibus:omnibus etiã diuinis fatis conſentientib⁹:ſalutifę/
ra claritatis lux diuinit⁹nobis exorta eſt:qua duce aĩas noſtras
rationibus mũdanę uitę recte conſtitutis:ęterne fęlicitati con/
ſecrare ualeamus.Itẽ. Chriſto omniũ bonorũ ampliſſimo largi/
tore qui gratiarũ adiumenta petunt:ut recte id egerũt aliquan/
do conſequi poterunt.Itẽ.Studioſis equidẽ uiris ſedulo ſtudio
libenter uſus ſum:ut illuſtratus eorũ uirtutib⁹exaggerari ualeã

Vigeſimũprimum pręceptũ quod eſt generale circa nomẽ &
omnes orationũ partes:uidelicet: Si ſubſtantiua nobis tractan
da contigerint ſiue propria ſiue appellatiua tam hominũ q̃ mu
lierum omniũ animaliũ atq; locorũ:rerumq; cęterarum tam cę/
leſtiũ q̃ terreſtriũ: diligenter inſpicere & accurate conſiderare
debemus:quę ſit illorũ natura ſubſtãtiuorũ:quę uis:quę digni/
tas:quę pręſtantia:quę nobis cũ recte perſpecta & prudẽter co/
gnita fuerint:ea nos faciliter admonebunt: ut ſubſtantiuis illis
idoneas cõuenientes proprias cõmodas & condignas nominũ
uel participiorũ adiectiuationes poſitiuas compatiuas ſiue ſu/
perlatiuas adiũgere debeamus:quę recte &concinne & rei cõ/
tractę eſſe uideant. & etiã ſubſtantiuis in genitiuo poſitis: quę
aliis etiã ſubſtãtiuis ĩ regimĩe ſubordinant:addam⁹ alia ſubſtan
tiua quę ſibi cõmode & congrue addere ualeamus. Addo etiã
ꝙ alię cęterę dictiones aliaq; partiũ orationis eadem ratione ut
nomina uel participia debent eſſe rei de qua agitur cõueniẽtes
Quę omnia ut clarius pcippi poſſint in ſequenti patent exem/
plo.Qm̃ in.M.T.Cicerone ſũmo & celeberrimo quidẽ orato/
re:tanta erat dicendi uis:eloquentię facultas:agendi ratio: tan
tęq; ei⁹conſtabãt oratiõis diuitię. ut ſibi eſſet inſitũ a natura: ꝙ

in ipso esset acutum ingeniū:graues sentētię: intenta memoria atq; gestus oratorius: oia poterat animo pcipere: memoria cu/ stodire:rēpu.administrare: & alia cętera gubernare.Erat etiam eius Ciceronis: sapienter suū in rebus agendis consiliū explica re:mēte,puidere:oratione psuadere:auctoritate,pbare:qui etiā amicorū saluti consulebat:multorū insolentię resistebat:homi/ nibus uirtute prędītis familiariter utebatur:bonos mirifice di ligebat:uitiis deditos odiose fugiebat: oia etiā ipsius Cicerōis in rempub.prouisa prudenter:responsa acute: librata accurate: incepta libenter:perfecta diligenter:gubernata moderate:acta constanter: administrata sapienter esse constabāt: Oia prędterea benedicendi prędcepta:ab ipso callidissime animaduersa:uerbis designata:generib⁹illustrata:& partibus distributa fuerun :oēs deniq; prędstantes philosophię rationes:ad bene beateq; uiuen dū optime ptinētes:ab eodē Cice.fuerūt prudētissime excogi/ tatę:cōmodissime descriptę.& diuinit⁹illustratę. Ergo ipse Ci/ cero diuina prudentia instruct⁹: excellenti ingenio prędit⁹:p/ spicacissima animi fortitudine munitus:incredibili temperan/ tia decoratus:maxima integritate cōditus : singulari modestia illustratus:integra fide insignit⁹:grauissima humanitate nobi/ litatus:clarissimis morib⁹expolitus:oī recta uiuendi institutio ne cumulatus:& cęteris prędstantib⁹uirtutibus exaggeratus: & huiusmodi sūmis excellentib⁹diuinisq; uirtutib⁹ eius:p oēs to tius orbis terrarū regiones atq; ptes:clarissimā noīs gloriam & ampliſſimā uirtutū extermiationē: sibi celeberrime cōparauit.

Vigesimūsecundū prędceptū est circa pronomina: Quoniam pronomina & proprietatem quandā nominū subintelligūt: & promptitudinē magnam important:& demonstrationē rerū & animorū.Et huiusmodi adiectiua esse constat: quę p se ī multis ac uariis dicendi generib⁹locū habent.Ex quib⁹equidē prono minibus quanq; multas in dicendo cōmodas rationes elicere possemus : tamen aliquas uideo prędter cęteras diligentius esse

notandas. Vna enī hęc ratio consideranda est: qꝫ istis genitiuis qnqꝫ pronominū mei: tui: sui: nostri & uestri minime uti debea mus: nisi cū expressum substantiuū habere nō uideanť: q profe cto huiusmodi genitiui absqꝫ substantiuo expresso posito tunc regunť ab huiuscemodi adiectiuis: qui aut copiosam quandam abundantiā important: aut promptū amorē uel odiū significāt aut efficacem aliquā cupiditatem demonstrant: ut in hoc patet exemplo. Cū Manfredus Soncinensis fidei amore plenꝰ: mei stu diosissimus & tui amantissimus: cuius dignitatis ego sum magꝭ auidus q̄ꝫ sui affines: ꝓ meas tibi litteras cupiat se plurimū com mendari, ego autē amore sui maiora facerem: hoc a te peto: ut ipsū Manfredū tua benignitatis gratia recipiaſ exornandū: hoc tibi ꝑsuadens neminē te tui amantiorem esse habiturum. Alte ra est considerāda monitio: Qꝺ hęc quinqꝫ deriuatiua ꝓnomi/ na meus: tuus: suus: noster & uester: quanq̄ꝫ ꝓ se constēt esse ad/ iectiua: alia tñ eis adiectiua sibi idonea addēda sūt: quę illorum adiectiuorū substātiua ita adiuuēt: ut eoꝝ substantiuoꝝ prę̄stan tiam aut dignitatē aut amplitudinē aut naturā aut cōuenientiā magis demonstrēt ac longe clariorē & magis ꝓmptā orationis sniam explicēt. De quo hoc te expediet exemplū. Optima enī mea erga te tuosqꝫ oēs beniuolentię cōiunctio: & clarissimę tuę tuorūqꝫ uirtutes ac etiā amplissima tua in me meosqꝫ benemeri ta efficiūt: ut officiosa nostra beneficiorū receptorum memoria īmortalibus nostris ī nos officiis mutuo correspondere teneať Ex quibꝰ quidē duabus considerationibꝰ habes: qꝺ pronomina primitiua atqꝫ deriuatiua ad multiplicādas orationes plurimū ualent: & cōmode rhetoricā exaugēt elocutionē. De quo etiā sequens tolle exemplū. Eximia ęquidē illa tuę liberalitatis am plitudo: ex qua me plurimū exaggeraſti: iure ipso a me depostu lare uideť: ut nō solum res omnes meas: sed etiam meipsum to tum pro omnibus tuis cōmodis & ornamentis exponere te/ near. Prę̄terea ex relatiuis substantię & accidentis: nostras aut

multiplicare aut continuare: aut uariare commodissime oratio
nes possumus: quę licet orationes sine relatiuo ꝓferri simplici/
ter possent: adiūcto tamen sibi relatiuo longe fiūt copiosiores
longeq; apertiores. Possemus enī sine relatiuis nude ac simpli/
citer orationem in hunc explicare modum. Ego propter ma/
gnum Ciceronis in me amorem: & propter insignes eius uirtu
tes: atq; ꝓpter multa & magna sua benemerita eū plurimū dili/
go. Sed ex relatiuis substantię interpositis sic multiplicari po
test. Ego enim cum propter magnum Ciceronis in me amorē:
quem semp optimū fuisse cognoui: tum propter eius uirtutes
quas celeberrimas equidē & insignes esse conspicio: tum etiam
sua erga me benemerita: quę ab ipso multa quidē & magna re/
cepi: eū ꝓfecto mirifice diligo. Itē sine relatiuis accidentis nu/
de ac simpliciter sic dici posset. Cū Marcus Cato pro salute suę
patrię multa quidem ęgerit: non igitur īmerito ipsum bonum
semper ciuem fuisse dicimus. Quę oratio ex relatiuis acciden/
tis sic multiplicatur: Cum talem Marcus: Cato ratione reipu/
blice. se ciuem semper pręstiterit: qualē benemeritę reipublicę
possidere desiderant: tantaq; benemerita in patriā suam contu
lerit: quāta rectus ciuis iure ipso conferre debet: totq; ꝓ cōmu/
ni salute pericula ppessus fuit: quot alius quiuis solitus esset su/
stinere: nō igitur immerito omnes Catonem ipsum bonū uirū
& optimū iudicare possunt. Relatiua etiā accidentis: ut sunt ta/
lis: tantus: tot & bis similia: multiplicant orationes cum post il
las orationes ex huiuscemodi relatiuis cōfectas: necessario se/
quat illa cōiunctio infinitans: ut uel ꝙ: aut sua correspondētia
q̄lis: quant⁹: quot & similia: quę cōiunctiones uel relatiua sint
alteri⁹ sequentis oratiōis principiū: & sint causa: ꝙ aut una alia
oratio: aut plures etiā oratiōes subsequant. ut in his patet ex/
emplis. Numa Pompilius Romanoꝝ rex officiosissimus: talem
se reipub. gubernatorē pręstitit: tantū Romanę patrię adiunxit
totq; Ro. ciuibus beneficia contulit: ꝙ uniuersa Romanorum

patria īmortales ſibi gratias referre tenetur. Item Gn. enī Pompeius tales a. M. Cicerone patrocinii fructus recepit: tantas eſt ex ipſo laudes cōſecutus: totq; īmortalib⁹ eius beneficiis exaggregatus eſſe uidetur: ut niſi ipſe Pompeius beneficiorum immemor haberi uelit: perpetua debeat ipſū Cice. beniuolētia cōplecti: & pari ſibi meritorū uiciſſitudīe reſpōdere. Simili etiā modo de relatiuis ſubſtātię exempla ſumere poſſes: quę ꝓpter breuitatē nolo enarrare: & potuiſſem tot tibi dediſſe pręcepta: quot cōſpicis conſideratiōes. Vigeſimūtertiū ergo pręceptū ſimiliter circa ꝓnomina ſume: uidelicet Qđ hoc relatiuum qui quę: quod: nō conſtruatur īmediate cū ſuo antecedente: ſed inter relatiuū & ſuum antecedēs uerbū interponatur aliquod. ut boīes diligo qui paci & ſtudio uacant. alias: qui paci & ocio ſtudent. Cicero eloquentiſſimus fuit: qui cęteris ī dicēdo pręſtitit Platonē omnes in primis laudant: qui rerum diuinarū cognitionē ante alios aperuit. Nōnunq; etiam ornatus cauſa relatiuū ſuo antecedenti pręponitur. ut Quos in urbe tumult⁹ excitaſti: multarū ſeditionū principiū & cauſa extiterūt. Similiter interdum a relatiuo incipimus orationem nullo antecedente expreſſo. ut quę tua humanitas eſt: maiorem beneficiorū rationem q; iniuriarū habebis. Quę tua modeſtia eſt: ferenda ęquo animo contumeliā banc iudicabis. Nec ſolū in caſu recto: ſed in ablatiuo etiā hac dicendi ratione nōnunq; uiri ęloquentiſſimi uſi ſunt. ut Qua animi prudentia ſemp extitiſti nunq; dubitatur: omīa te prudenter conſultoq; facturū. Hoc autē relatiuū is ea id īmediate poſt ſuum antecedens collocetur. ut. P. Africanus: is qui Chartaginē magna ſperantem: leges Romanorum coegit accipere: omnes ſūmos bellorū duces laude gloriaq; anteceſſit. Vigeſimūquartū pręceptū Circa uerba erit neceſſariū Animaduerti enī q; plurimum in cōpoſitione dilucidandi ſtili hoc pręceptū eſſe diligenter obſeruandū: ut fini orationis noſtrę uerbū aliquod perſonale uel imperſonale: ſiue finitum ſiue

infinitū:aut actionem aut passionem significans sit collocandū Nam quēadmodum uias faciens:cum multum ambulauerit diuersoriū uideat ubi itineris finem & quasi laboris sui terminū esse intelligit plurimū recreatur:ita etiam ex uerbis in fine orationis terminatis : cū sentētia illius totius orationis ante tactę aperti⁹ explicet:fit ut legentis animus meliori quidē intelligē/tia acquiescat.Et si illud uerbū longum fuerit aut plurimū resonans: cōcinniorem profecto si in fine orationis terminat: q̄ si in media aut alia orationis ipsius parte collocat: sonoritatē prę stabit.de quibus exemplā per ordinē uidere pulchrū iudicabis quibus scilicet modis:quibusq; rationib⁹ ipsa uerba siue singu/la:siue plura in fine orationis collocent.Exemplū ubi unū uer/bum finitū actionem significans unicę orationi inseruiēs in fi/ne orationis terminat. ut ego enim homines claris uirtutibus prędi tos tantopere diligo:ut nulla res tam maxima esse posset: quā non ego pro illis libenter perficerem.Exemplum ubi uer/bum finitū in fine positum:duabus inseruit dictionib⁹.ut cau/sam profecto meā iam faciliter īpetrassem: si amor: si gratitudo in quibusdā hominib⁹ extitisset. Exemplū ubi duabus oratio/nibus uerbū inseruit:ut ego quidē id semper ęgi : ut & me tibi amicissimū extitisse: & tuis omnibus me nunq̄ defuisse intelligentes. Eodē quoq; modo uerbū ī fine positū tribus: quattuor uel pluribus siue dictionibus:siue orationib⁹ posset accōmodari. De pluribus dictionibus exemplū tolle.Nos cū prudentię cū iusticię:cum temperantię inuigilauerimus:uitā equidē offi/ciosam faciliter perducemus.De pluribus orationib⁹ hoc sit ti/bi exemplū.Miror enim plurimū cur mihi aduerseris:cum ego semper tibi plurimū inseruire:affinibus sedulo fauere: atq; amicis tuis uehemētissime opitulari studuerim. Exemplū ubi duo uerba finita:quorū q̄libet uuicę orationi inseruiat in fine orationis contigua terminātur.Ego enī rationes omnes:ex quib⁹ pro maximis tuis in me officiis merito tibi gratificari possim:

exquiro. Exemplū ubi tria uerba finita: quorū ſingulū ſingulę oratiōi inſeruiat in fine oratiōis terminaē. ut Quoniā ea quidē ratione ad ſtudiū ſcientiarū acceſſimus: ut bonarū artium uirtutē conſequamur: danda eſt igitur opera diligens: ne ex ipſis ſtudiis niſi poſtq̄ uirutē illā quā aſſequi deſideram⁹: adepti fueri mus: recedamus. Exemplū ubi uerba finita tria numero unicę orationi inſeruiētia in fine oratiōis collocanē: quę ſententiam cōfirmatiorē efficiant. ut ego quidē tantopę te diligo: colo: magnifico: ꝙ totā cauſā tuā libentiſſime ſuſcepi: curaui: pfeci. Pōt etiā ante uerbū finitū unū uel plura uerba infinita collocari: ut ſupra ex aliquib⁹ habes exemplis. Et tria nunc tibi ſubnectere curabo: ut omēs enī boīes qui recte uiuere uolūt: deū in primis colere debent: & diuina pręcepta ſeruare tenenē. Item. Singularia enī tua in me officia merito efficiūt: ut habeam memoriam tue dignitatis: quā diligenter obſeruari ſtudeo. Itē Marcū enī Ciceronē ex magna eius facultate tantū facere poſſe: ꝙ meā cauſam eius uni⁹ opera & diligentia me aſſequi poſſe cōfido. Si/mili etiā p oīa ratione uerba paſſionē ſignificātia in fine orationis cōmode ſūt collocanda. De quib⁹ pauca ꝓpter conformita/tem actiuoꝝ tibi exempla trado. ut illi ꝓfecto uiri ab oībus ſa/cillime diligunē: quorū uirtutes clariſſimę conſpiciunē. Itē Lit/terę a te mihi ſępenumero mittunē: ex quib⁹ oēs tuę uitę ratio/nes optimę declarānē. Itē a nobis ſępiſſime noua intelliguntur: quę cū de bono ſtatu ſignificent: maxima ꝓfecto cū iocūditate audiunē. Verba itē neutralia: deponentia: cōmunia: impſonalia tam actiuę q̄ paſſiuę uocis: & plura alia uerba in fine oratio nis poſita: elegantiā reddere ſolent. Exemplū de neutrali uer/bo. Eſt enī uirorū bonorū atq̄ prudentiū: ut omnib⁹ faueant & inſeruiant nemini noceant: & officioſis reb⁹ inuigilent. Exemplū de deponenti. ut iā & ſi ob ſūmas occupatiōes meas: uel frequenti familiaritate noſtra: uel litteraꝝ uiſitatiōe minime utor tuorū tn̄ beneficiorū recordor: quorū nullis quidē temporibus

obliuiſcor. Exemplū de cōmuni. ut prę̄ſtantiſſimas bonarū̄ ar/
tiū̄ diſciplinas aſſidua ſtudendi exercitatione cōplectaris: ma/
ximopere te hortor: quoniā hę̄ ſunt ex quibus hoīes plurimū̄
uenerant̄. Exemplum de uerbo impſonali actiuę uocis. Ea me
opinione atq; uiuēdi ratione ſpero fore: ut nunq̄ me pę̄niteat.
Exemplū̄ de uerbo impſonali paſſiuę uocis. Mihi quidem cum
nihil pſcribas a nobis alienum eſſe factum in omnib⁹ eſtimatur
& tuū̄ remiſſum ſcribendi officiū̄ plurimū̄ coarguitur: & uehe/
menter etiā accuſatur. Item. Ab amicis equidē tuis itur quotti/
die: uenit̄: uigilatur: atq; contenditur: ut quo deſideras perue/
niat̄. Exemplū̄ ubi uerba benefit: malefit: ſatiſſit in fine ornan
dę orationis cōmode terminant̄. ut tu uide q̄ magni inter nos
interſit atq; referat: ubi enim affinibus tuis atq; amicis pro ſuis
in te officiis malefit: a nobis beniuolis noſtris plurimū̄ benefit
atq; ſemp cumulatiſſime ſatiſſit. Vigeſimū̄quintū̄ pręceptum
eſt: q̄ ſicut uerba finita in fine orationis poſita: egregiā quandā
habere reſonantiā & gratā afferre ſolere intelligentię termina/
tionē conſtat: ſic infinita etiā uerba cū̄ ſint in fine pręſertim ora
tionis cōmode collocata: legentiū̄ aures admodū̄ oblectant: &
apertā ꝓfecto ſententiarū̄ & animorū̄ explicationē repręſentāt
Animaduertas igit̄ qua ratiōe: quoue ordine ipſa infinita pſo/
nalia aut īpſonalia: ſiue ſingula ſiue bina ſiue trina uel cōtigua:
uel intermedia in fine orationis collocent̄. De quib⁹ hęc pauca
quę̄ ſequūt̄ exēpla dabo. Et primū̄ ſit exemplū̄ de uerbo infini/
to ī fine poſito: unicę oratiōi inſeruiēti. ut ſi uiri boni uolum⁹
eſſe: non debemus aliq̄d cōmittere: q̄ aliis hominibus noſtra
culpa poſſit obeſſe. Exemplū̄ ubi duab⁹ inſeruit orationib⁹: ut
cū̄ hęc pręſens uita būana admodū̄ breuiſſima cōſtet: & alia quā
anima ſequit̄ ſit futura ſempiterna: ſi animę noſtrę conſultū̄ iri
deſideramus. utili⁹ eſt nobis a deo q̄ hominib⁹ adamari. Exem
plum ubi duo uerba infinita in fine poſita duab⁹ orationib⁹ in
ſeruiunt: ut cum tu ſemper diligentiſſimus extiteris: nō ſolum

ſalutē meā:ſed etiā omniū meorū incolumitatem uelle quęrere mihi ego etiā uideor : ullū nō modo officiū:ſed ullā etiā ī tuos diligentiā ſine maxima culpa poſſe prętерire.Exemplū ubi tria uerba infinita in fine orationis contigue poſita unicę orationi inſeruiūt:ut cū nihil hominibus optatī⁹ euenire debeat q̄ diui nam ſibi gratiā uelle poſſe compare:certe ut eā homīes ſibi adi piſcerent oīa uellent ſtudere agere debere. Exemplū ubi plu/ ra uerba infinita ab uno uerbo finito dependēt : ut ī ſupiorib⁹ te litteris admonui:quid te agere oporteret:quid conſtituere: quid curare:quidue in oī ratione deliberare. Exemplū ubi uer bum infinitū fore ab antiquo uerbo fuo fuis q̄ nunc nō eſt in uſu:q̄ ſemp conſequēs ſignat ſc̄ futurū eſſe: ut & nullo modo temp⁹ prēſens ſignificare ſolet: in fine orationis cōmode collo cat:ut Marcus enī Cicero q̄ maximis a te officiis ſe exornatum eſſe ꝓfiteat:ampliſſimas tibi gratias agit: deſideratq; aliqñ fore: ut cumulatiſſime tibi ſatiſfaciat.id enī agat libētiſſime: qm̄ ipſū gratiſſimū eſſe cognoui:hoc igit exploratū habeas uelim.Cice/ ronē ſemp tuū eſſe fore. Participia prętерea:gerūdia & ſupina in fine itē orationis aptiſſime poni poſſunt: Sed de his exem/ pla uidere poteris infra ī pręcepto:ubi dicemus de participio.

Vigeſimūſextū pręceptū. Q̄ ante uerbū uel participiū in fi/ ne oratiōis collocatū ꝑſępe aliqua dictio longa ponat:quę pro/ lixa dictio ꝑter ęgregiā illā ſonoritatē quā affert uerbū uel par ticipiū poſitū in fine : efficit etiā oratiōis ſtilū magis extenſum magiſq; opimū.Quę dictiones ex oībus ꝓtibus grāmaticę ora/ tionis deduci poſſūt:de qua ratiōe pauca tibi exempla ꝓponā: reliqua tu facillime cōſiderabis. Exemplū ubi nomē adiectiuū ſuꝑlatiuū ante uerbū in fine orationis terminatū contigue loca tur:ut ſi bonarū artiū diſciplinis operā accuratiſſimā adhibue/ ris:fructus ex ipſis q̄ ampliſſimos conſequeris.Exemplum ubi aduerbium ſuperlatiuū iuxta uerbū in fine orationis ponit. ut nullū enī agendi aut cogitandi locū prętermittēs res tuas dili/

gentissime curaui. Exemplū ubi participiū ante uerbū cōtigue locat: ut Quintū enī Fabiū ita pro dignitate tua uidi laborantē ut eū uirū equidē diligentē existimē Exemplū de gerūdio an/ te uerbū collocato:ut Cū bonaꝝ artiū disciplinas necessarias eē ad bene beateq; uiuendū existimē: ea igit ratiōe uirtutib⁹ a no bis inuigilandū ē: ut dū ipsis recte fruemur aduersę fortunę mi nus succūbendū sit. Exemplū de supino iuxta uerbū posito:ut ego enī hac semp opinione duct⁹ fui:ut in uero ingenio ueraq; doctrina plurimū dignitat/& emolimēti cōstitutū putē. Vi/ gesimūseptimū prę̄ceptū ē circa hoc uerbū Sum es est: quod ita uerbū cōmodissimū esse cōstat & necessariū:ut in oībus ei⁹mo/ dis:tpibus:numeris & psonis tantas afferat opportunitates ad multas & uarias oratiōes in dicēdo ptractādas: ut omniū pene uerborū pater & adminiculū merito iudicari possit. Nā p̄terea tpa uerborū passiuorū:deponentiū:cōmuniū & neutrorū defe/ ctiuorū:tū etiā infinita:pticipia:gerūdia & supina:ipō uerbo q̄ꝫ sępissime tantū indiget:ut aliqñ uim suā cōmode qdē exp̄mere nō possent:uisi uerbū ipsū sum es ē:eis ipsis adminiculet:& ī oī oratiōis pte suū prę̄staret adiuuamentū. Et omittēdo exēpla in quib⁹ dictio est aliqñ ptinentiā īportat: aliqñ officiū significat: & aliqñ pprietatē demonstrat. Exemplū ponam⁹ ubi dictio est post pticipiū in fine oratiōis cōmode locari solet:ut Marc⁹ enī Brutus in causa nostra ita diligēs est:q̄ oēs pfecto rationes quę nobis pdesse p̄nt studiosissime ptractās est. Itē. Tantā enī operā Quint⁹ Hortensi⁹ęloquentię studiis adhibitur⁹ est:q̄ orator q/ dem celeberrim⁹ ppediē futur⁹ē. Exemplū ubi dictio:est:post gerundiū collocat.ut hoc a nobis diligēter obseruandū ē:ut bo narū artiū studiū officiosissime a nobis ptractandū ē:aut studen di officiū enitendū ē. Exemplū ubi duo est p⁹ supinū ponit:ut Qđ a te mihi mādatū ē studiosissime qdē pfectū ē. Itē Hoc enī ē facile dictu:sed nō facile factu ē. Notaui etiā q̄ post infinitiuū esse apte collocant pticipia oīuꝫ tēporū:quę & elegantē bñt cō/

ſonantiã:& gratã intelligẽtię terminationẽ relinquũt: ut hęc q̃
ſequunt exempla declarãt ut accuratiſſima illa quidẽ agẽdi cu/
ra quã uidim⁹ Curionẽ p te eſſe ſuſtinentẽ:ſatis nos admonere
uidet ut ipſũ Cu. in reb⁹ tuis iudicemus eſſe diligentẽ. Itẽ. Quid
mihi de reb⁹ tuis curandũ mãdaſti uelim tibi pſuadeas id me li
benter eſſe facturũ. Et multa ad hũc modũ ſil'ia exẽpla. Vige/
ſimũoctauũ pręceptũ. Quanq̃ in rhetorica oratiõe ſtruẽda hoc
ſit pręceptũ pręter cętera diligẽter obſeruãdũ: ut ī fine oratiõis
uerbũ aliqđ colloceť:qđ orationẽ ſplendidã: pręſtantẽ:ac pluri
mũ reſonantẽ efficiat:pſępe tñ cõtingit:ut uerba illa quę in ora
tiõe cõcurrũt collocãda: aut breuia ſint:aut parum efficacia aut
q̃ſi muta:aut parũ reſonãtia:aut fuerīt adiectiuũ aliqđ & ſubſtã/
tiuũ cõmode interſecãtia:& alię multę dictiones: quę ucl lon/
giores uel cõcinniores eſſe conſtẽt:in fine oratiõis longe apti⁹
uideanť terminari: non erit incõmodũ ſi alias cõmodiores di/
ctiones in fine oratiõis collocem⁹: quas equidẽ dictiões ex oĩ
bus ptib⁹ grãmaticę orationis uerbis & interiectionib⁹ excepť
ut in ſequẽtib⁹ deſcriptis exẽplis uidere potes:apte quidẽ deſu
mere poteris. Exemplũ de noĩe pprio in fine ornãdę oratiõis
terminato:ut litteras tuas ad me detulit Antoni⁹: q̃s tuo noĩe
mihi aſſignãdas: ſibi cõſignauerat. M. Tulli⁹. Exemplũ de ap/
pellatiuo: ut pręclariſſimas equidẽ uirtutes adamarũt ſemp pręſ
tantiſſimi uiri & officioſi boĩes. Exemplum de appellatiuis ī
tus & in tio terminatis quę ęgregiã elocutionis ſuauitatẽ effi/
ciũt:ut tanta quidẽ erat Gaſparini Barſizii pgameñ. in legendo
elocutiõis ſonoritas: & in cõmutando humanitas: ut neminẽ
unq̃ offendere potuiſſet. illa ei⁹ dicẽdi ac cõuerſandi cõmuni/
catio: qm̃ ex ei⁹ pnũciatiõe melle dulcior fluebat oratio. Ex/
emplũ de noĩe primitiuo in fine poſito. Tua quidẽ erga me of/
ficia ppetuo cõmemoratu digna id efficiũt:ut nõ min⁹ te diligã
ac ſi mihi pprius eſſes frater. Exemplũ de deriuatiuo. Maxi/
mope te ſemp adamabo:qm̃ amore mẽ ſemp obſeruaſti conſtra/
terno. Exemplũ de cõpatiuo in fine poſito. Nõ potuiſſem in

reb⁹ tuis fieri diligẽtior: ꝑ quib⁹ equidẽ tantã adhibui curã: ut nulla a me potuisset adhiberi maior. Exẽplũ de ſuplatiuo. Oĩbus ĩ reb⁹ ſedulo me tibi cõpies paratiſſimũ: qm̃ in oĩbus ẽtiam meis cognoui te mihi ſemp obſequentiſſimũ. Itẽ Pompeius uir in oĩbus rebus ſubtiliter cõſiderãdis fuit prudentiſſimus. Item Munus hoc recepi a te ſuauiſſimũ. Exemplũ ubi oratio in nomen aliqđ ẽgregiũ & inſigne terminat: ut Quę ad me ſcribis ſũt ẽgregia: & hoc opepręciũ laudat. Siliter laudat ſi oratio dictionẽ habeat uniuerſalẽ negatiuã in fine: ut nullus & nemo, uel affirmatiuã: ut oĩs & quilibet. Exemplũ de negatiua. Quẽ te magis diligã habeo neminẽ. Exemplũ de affirmatiua. Quę uir bonus facit laudãt oẽs. Exemplũ de ꝑtitiuo noĩe ĩ fine poſito: ut ut horũ quę mihi ꝓpoſuiſti uellẽ neutrũ: ſed tm̃ ſi elaborandũ ẽ in alterutro: ut nobis oĩno ſuſcipiẽdum ſit alterũ: placet magis ſupius: cũ pręſertim neceſſario eoꝝ a nobis ingrediendũ ſit alterũ. Exemplũ de ꝑnoĩe primitiuo ĩ fine oratiõis poſito: ut q̃lis erga te ſemp extiterim ego: facilius longe potes iudicare tu: q̃ꝫ tibi ꝑſuadere poterit is ille: q optime noſtri cõuentioni pluri/mũ ſtudet eſſe detractũ. Exemplũ de ꝑnomĩe deriuatiuo. Qm̃ tibi ꝓmptiſſimus atq; oĩbus in rebus obſequentiſſim⁹ animus fuerit me⁹: hoc relinquã aĩo iudicandũ tuo. Exẽplũ de ꝑticipio in fine orationis terminato: ut Sũ ꝓpediẽ ad te uentur⁹ q̃ꝫ plura tecũ ad utriuſq; noſtrũ cõmoditatẽ ꝑtinẽtia cõmẽtatur⁹. Exẽplũ de gerũdio in fine poſito. De tuis reb⁹ a me nullũ ꝑfecto temp⁹ prętermittiẽ & agẽdi & cogitãdi. Exẽplũ de ſupino: ut Quãto ope te diligã eſſet ꝑfecto ꝑdifficile dictu. De quorũ ꝑticipiorũ gerũdioꝝ & ſupinoꝝ rõne: infra ĩ p̃cepto de ꝑticipiis dicem⁹ latius. Videda nũc ſũt nõnulla de aduerbiis exempla in fine oratiõis collocatis. Et primo de aduerbio tꝑis. Scio te mihi amiciſſimũ fuiſſe ſemp. Itẽ Ex ampliſſimis tuis uirtutib⁹ magnũ te uirũ exiſtimaui ſemp. Itẽ nũq̃ꝫ potui quicq̃ꝫ agere: qn tu mihi fueris cõtrari⁹ ſemp. Exemplũ de aduerbio loci. Optime

cognouiſti me nō ſolū amicū tibi extitiſſe intus & foris: ſz etiā me tibi defuiſſe nuſq3 aut quicq3 me tibi denegaſſe nuſq3. Exē plū de aduerbio optādi. Hanibal romanū imperiū plurimū de/ fatigauit: ꝙ Italiā nūq3 attigiſſet utinā. Exemplū de aduerbio negādi. Multa enī mala nup cōflata & agitata fuiſſe dicit: ſz plu rimū gaudeo borū te attigiſſe nihil. Exemplū de aduerbio af/ firmādi. Ita res ē ut nobis narraſti ꝓfecto. Exēplū de aduerbio dubitādi. Quę nobis futura dicebas fortaſſe nobis euenire poſ ſent fortuitu. Exemplū de aduerbio iurādi. Nō faciā mediuſ/ fidius neq3 dicā hercle: quę mihi ꝓbabiliter nō uidebūt. Exem plū de aduerbio q̄litatis. Tua ī me benemerita nō ſolū retribuā ſingulatim: ſed etiā tibi ſatiſfaciā cumulatim ac multipharīā. Itē Qm̄ eo fato natꝰ ſum: & talē meā fortunā eſſe itelligo: ut nemo mihi quicq3 cōſolat: niſi qđ in magnū ſuū emolimentū redūda/ re arbitror: cōſtitui igit mecū uelle deinceps uiuere meatim. Itē Tuas lrās legi libēter: & audiui tabellariū diligēter: q ſtatū tuū mihi narrat ꝓpolite atq3 ſuauiter: & cōes etiā caſus q3 ferres for titer & moderate. Exemplū de aduerbio ordinis. Multa ſum ꝓ lrās meas tibi ſignificatꝰ deīceps & te ſemꝑ amatꝰ magna in te bn̄ficia collatꝰ prēterea: unde meam ī te uoluntatē quę optima ē bn̄ficio⁊ loco ſuſcipies interea. Exemplū de aduer/ bio remiſſiuo. Cū tantę mihi nō ſuppeditēt facultates tibi ſatis faciā paulatī: & q̄ ratiōe id meliꝰ fieri poſſit pedetentim. Exem plū de aduerbio intenſiuo. Exopto q3 plurimū: ut ad me uenias penitꝰ qđ opus ē oīno. Exemplū de aduerbio ſilitudinis. Sicu/ ti optima fide te admonui: uelim facias ita. Inter cętera aūt ad/ uerbia cōpatiua & ſuplatiua in fine oratiōis poſita: concinnā fa ciūt ſonoritatē. Exemplū de aduerbio cōpatiuo. ut Qđ rogas ut negociū tuū curare uelim diligentiꝰ: hoc tibi ꝓſuadeas uelim nulla quidē ratiōe agi potuiſſe ſtudioſius: nec curari amantiꝰ q3 eſt actū: nec ꝓfici accuratius. Exemplū de aduerbio ſuplatiuo. Video enī te uitā agere prudētiſſime: cū oīa quę ad bn̄ uiuendū

ptineant pſcrutaris accuratiſſime: atq; ꝑſequeris diligẽtiſſime. Itẽ. Quę mihi mãdaſti cõfeci oĩa cumulatiſſime. Nũc ponẽda ſũt prępoſitionũ exẽpla. & ꝓmo de prępoſitiõe ante. ut Ex hoc maximo tuo in me bñficio te plurimũ diligo: qđ ex ampliſſimis tuis etiã uirtutibꝫ fecerã multo ante. Exemplũ de prępoſitione citra. Scribo frequenter amicis noſtris: qđ nõ fecerã multos annos citra. Exemplũ de prępoſitiõe contra. Tanto enim omniũ boĩuꝫ cõſenſu Cicero romanoꝝ cõſul creatꝫ fuit: ut ĩ ipſo magiſtratu creando neminẽ habuerit contra. Exemplũ de prę poſitione ultra. Recepi duas a te lrãs & tres ratiões nec ultra. Exemplũ de prępoſitiõe coram. Sed hęc multa explicaturꝫ ſum apertiꝫ illo corã. Exemplũ de prępoſitiõe clam. Quę agere conſtitui ita ꝑbabilia eſſe conſtãt: ut nihil ſum factuꝫ clam. Exemplũ de prępoſitiõe palã. Omĩa ꝑfecto quę officioſe recteq; fiunt poſſunt oĩbus ſignificari palam. Poſtrẽmo pauca uide de coniunctione exempla. Et primo de cõiunctiõe approbatiua ĩ fine ornãdę oratiõis terminata. ut Qđ mihi mandaſti diligẽter pfi/ciam: nã ita meruiſti quidẽ Exemplũ de cõiunctiõe collectiua rationali uel illatiua. Quid faciã ergo: deceptus ſum igiť. Reliquũ eſt itaq; : ut deinceps accuratiſſime mecũ conſiderem. quibꝫ credã: quoſq; cauere debeam Exemplũ de coniũctione dubitatiua. Studebis ne: ocio marceſſis ne. Exemplũ de coniũctiõe diminutiua. Quod ſi tu ad me accedere nõ potes: litteras mihi tuas quę de his rebus quas ſcire deſidero me admoneãt uelim mittas ſaltem. Fui ꝑlixior in hac quã conſtitueram pręceptiõe ſed multitudo exemplorũ: & quidem domeſticorũ circa omẽs grãmaticę orationis partes incidentium: huiuſcemodi in cauſa fuerunt ꝑlixitatis. Vigeſimũnonum pręceptũ. Quod uerbo ſubiunctiuo interdum ꝓ indicatiuo utamur. ut illud a te uelim ꝓuolo. Et iſte eſt frequens & elegans apud oratores mos. Illud ſi feceris pro facies. Similiter futuro infiniti uerbi in iri deſinẽtis interdum pro pręſenti eiuſdem utimur. ut factũ iri: pro fieri

& hęc eſt electiſſima pręceptio: nemini dubiũ eſt. Trigeſimũ pręceptũ eſt circa multiplicandã ex uerbis orationẽ. Nã quãq; uerba ſiue in principio ſiue in medio ſiue in fine orationis col locata: tantã ĩ dicẽdo opportunitatẽ habeant ut ex unico uer/ bo oratio pfici poſſit & illuſtrari: tñ multo magis ex pluribus multiplicatis uerbis & auget & maxime reſultat oratio. Cũ igit aliqñ uehementẽ aliquẽ mentis conceptũ explicare cupim⁹ aut rem magis claram & magis apertã demonſtrare uolum⁹: multi/ plicatis uerbis id efficere poterimus. Exemplũ ubi ſnĩa ex uer bis ſimpliciter explicat. ut Qm̃ litterarũ uirtutes tales eſſe con/ ſtant: ut tot⁹ mũduſ ex ipſis gubernet: te hortor atq; rogo: ut ad eas tibi cõparandas cures: ut uirũ ex ipſis te pręſtantiſſimũ red das. Quę quidẽ ſnĩa ſic ex uerbis multiplicari põt. Qm̃ litteraꝝ uirtutes tales eſſe cõſtant: atq; huiuſcemodi ſemp extiterũt: ut ex ipſis uniuerſus terrarũ orbis gubernet: adiuuet & conſeruat nõ ſolũ te plurimũ adhortor atq; moneo: uerũ etiam p ſũma no ſtra familiaritatis cõiunctiõe maximope te rogo: exoro: obte/ ſtor: atq; te uehemẽtiſſime contẽdo: ut p ipſis litterarũ ornamẽ tis cumulatiſſime tibi compandis: tantope cures: labores: inſu/ des: inuigiles atq; incũbes: ut uirũ ex ipſis te reddas pręſtantiſ/ ſimũ. Itẽ aliud exemplũ. De noſtra repu. bonã equidẽ ſpem con ſpicio. nã qua ratiõe res oẽs agerent: audiui: ĩtellexi: interfui: ui di: cognoui. Itaq; a nobis ſedulo excogitat: tenet: puidet: deli/ berat: agit & nihil pretermittit: ut cõis ſalus detrimẽti nihil pa tiat atq; diutiſſime cõſeruet. Triceſimũ primũ pręceptũ ẽ circa pticipia: gerũdia & ſupina in cõpoſitiõe oratiõis artificioſe tra/ ctanda: quę quidẽ pticipia gerũdia & ſupina ea ratione a uerbis deducunt: ut tã ipſorũ uerborũ q̃; etiã nominũ adiectiuoꝝ uim efficaciã & rationẽ magnã cõplectant. Poſſum⁹ ergo noſtrũ di/ cendi ſtilũ ex pticipiis in oĩbus eorũ tpibus atq; caſib⁹: & ĩ prin cipio & in medio ac ĩ fine oratiõis collocatis ornate elegãterq; contexere: atq; negociorũ ſententias: quę ex prolixa nimis di/

cendi ratione ſępenumero cõtractant: ex ipſis participiis com/
plecti: tũ etiã ex gerũdiis atq; ſupinis in omni eorũ terminatio
ne oratiõẽ rhetoricam poſſumus aptiſſime cõponere. De qui
bus omnib⁹ ex ordine exempla ſubſequunt. Exemplũ de par
ticipio pręſentis temporis. Complectẽs ego ampliſſima tua in
me benemerita: beniuolenti memoria ſum quottidie ſcrutãs:
qua ratione parib⁹ tibi officiis correſpondere poſſim: nec eſt tñ
in pręſentiarũ poteſtas mei ſedulo de te cogitantis: & tua ĩ me
beneficia continua cũ recordatiõe repetẽtis: ut qõ ego in te fie
ri deſiderẽ: ex ſententia pficere ualeã. Exemplũ de participio
pręteriti tẽporis. Imitat⁹ ego libenter illorũ priſcorũ uitã: q uiri
habiti ſunt officioſi: ſecut⁹ ſum libẽter mores Ciceronis: ſtudia
bonarũ artiũ ſedulo imitãtis. Nã pfecto Ciceroni oĩbus ſtudiis
a pueritia dedito ita oẽs cõmodiſſime elocutiõis diuitię: & of
ficioſiſſime bñ uiuendi rationes ſucceſſerũt: ut oẽs boĩes tantã
eũ eloquentiã cõſecutũ eſſe cõſpiciãt q eũ cumulatũ equidẽ ora
torẽ faciliter cõprobant. Exemplũ de participio futuri tpis in
rus: in principio in medio & ĩ fine oratiõis poſito. Dubitatur⁹
ſum tãdiu de negocio noſtro: q̃ diu recepero litteras. M. Bruti
mihi ſignificaturi qd de re ipſa factũ fuerit: cui Bruto ꝑ nobis
maximope laborãti cauſã ipſã meã ea ſpe cõmiſi: & cõmendaui
ut ſperẽ ipſũ cauſã hanc noſtrã diligenter curaturũ: & dignitatẽ
noſtrã tandẽ conſeruaturũ. Exemplũ de pticipio futuri tpis in
dus. Vitupanda res ut ſcribis tibi delata eſt: quę nullo quidem
pacto: ex ſnĩa tua fuerit attingẽda. q Dionyſiũ quẽ mult; uitio/
rũ criminib⁹ coinquinatũ eſſe dicis: meis officiis cõplectendũ
ſuſceperim: cui⁹ rei cauſã recte intelligas uelim. nã cũ mihi acer
biſſimis moleſtiis affecto: ac etiã maiorib⁹ afficiẽdo: maxĩo mi/
hi Dionyſi⁹ ipſe adiumento fuerit: iuſtũ eſſe iudicaui ut mutuis
ſibi officiis reſponderẽ. Itaq; ipſũ Dionyſiũ ea quidem ratione
mea fide recepi defendendum. Iniquũ enim nimis extitiſſet: ſi
meã debitã ſibi operã denegaſſem. Exemplũ de gerũdio in di

Qđ ad te ſcripſi:illud exercẽdi potiꝰ q̃ oſtentãdi ingenii cauſa feci:& amãdi tui occaſiõe mihi,ppoſitũ eſt:ut nihil qđ tibi con ducere exiſtimẽ difficile mihi uideri poſſet:& utinã ea eẽt mi/ hi agẽdi oblata facultas:ut aut cõſolandi aut iuuãdi rationẽ ali quã poſſiderẽ:ꝙ ſi hoc eſſet nullũ,pfecto locũ ornãdi prętermit terẽ. Exemplũ de gerũdio in do. Qui reipub.gubernationem ſuſcipiũt facilitatẽ in audiendo:humanitatẽ in agendo:,pmpti/ tudinẽ in ſatiſfaciendo ſeruare debent.neq; enĩ reipub.defice/ re deberẽt:dicendo:conſulẽdo:argumentãdo: pſuadendo:cõ/ monendo:iuuando:nec ſi opus fuerit mortẽ effugere debent ĩ piculis cõmorãdo. Exemplũ de gerũdio in dum. Cũ ea quidẽ ratione nati ſumus ut aliqd ſemp dignũ uiro a nobis tractandũ ſit:nõ eſt ergo nobis negligendũ ſed diligenter potius ,pcuran dum:ut officioſum ſemp aliquid ſit agendũ:nec tñ contra natu ram eſt pugnandũ:ſed in recto quidẽ,ppoſito ſemp eſt pmanen dum:&(ut ſapientis mos eſt)tpibus eſt aſſentiendũ. Exemplũ de ſupino in tũ terminato in oratiõe rhetorica cõmode tractã/ do. Cũ ſępenumero a me quęſitũ eſſet quid apud maiores nr̃os ſapientes uiros uſitatũ fuiſſet:intelligebã ab ipſis reipub.in pri mis eſſe ſatiſfactũ: ſed poſtq̃ ab ipſis ex nimia eorũ arrogantia & intollerabili potentia itum eſt ad arma:ab ipſis poſtea deſitũ eſt:rempub.recte gubernare: optime igiť ab illis urbiꝰ actũ eſt & ſapientiſſime conſtitutũ:quę tales ciues habere uolũt: ut aliꝰ aliũ potentia ſuperare nõ poſſit. Exemplũ de ſupino in tu. Ma gna fuit diſceptatio inter.Q. Ciceronẽ &.M.Tulliũ eius fratrẽ Vtrũ eloquentia eo pacto a natura boĩbus eſſet inſcita: ut dicẽ di pręceptione opus nõ eſſet:an ars de dicẽdo aliqua dari poſ/ ſit.Q.enĩ Cicero dicebat eloquentiã ea ratiõe a natura eſſe bo/ minibꝰdatã:ut ipſi homines naturaliter ſe exercẽtes: quicquid uellent pſuadere poſſent. Marcus autẽ rationes oſtendebat ex quibus cõmodiſſimũ eſſe extabat dicendi artẽ fuiſſe inuentam maxime neceſſariã & optimã eſſe factu: ꝙ boĩes ipſam diſcerẽt

ac ptractarēt: qm̄ oia ſunt ex arte ipſa faciliora dictu & elegan/
tiora quidē inſtructu. Triceſimūſecundū pręceptū eſt quo nā
pacto pticipia orationes amplificāt & rerū ſniam breuiter com
plectunt. Participia enī tū multas ī dicēdo nobis afferūt cōmo/
ditates: tū etiam ſunt optime accōmodata: ut oratoria dicendi
ratio admodū augeatur: & rerū ſententię quę amplam uerborū
copiam expeterent: breuibus quidē uerbis ex ipſis participiis
intercedentib⁹ compręhendant: ſicut hoc loco & nuda exem/
pla: & etiā ex pticipiis amplificata conſpicis Exemplū ubi ſen
tentia ex pticipis breuiter compręhendit. Scipio Africanus ro
manus conſul creat⁹: urbē romā a barbaris oppreſſam in priſti/
nam libertatē uēdicauit. Hęc quidē oratio ex pticipiis ſic mul/
tiplicat: & nihilomin⁹ orationes ex eiſdē pticipiis breuiter cō/
pręhendunt. Publius Scipio African⁹ amore reipub. cōſeruan/
dę uehementer incitat⁹: una omniū ſenatorū uoce atq; cōſenſu
cōſul creatus. Hannibalē Italiā crudeliter deuaſtantē, pfugauit.
Carthaginē nimis pniciose ciuitatē euertit: Numantiā Roma/
nos moleſtiſſime defatigantē ſupauit: & romā acerbiſſima bel/
lorū calamitate cōpreſſam: a turpiſſima barbarorū obſidione li
berauit: & in priſtinā libertatis dignitatē uendicauit. Exem/
plū ubi eadē oratio ex multis participiis augmentat. Marcialis
Valeri⁹ uir equidē uigilans: intelligēs:, puidens atq; ſapiēs: ami
cis conſulēs: ſuccurrēs: fauēs: gratificans & bñfaciens: cui⁹ fides
uirtus & amicitia iādiu mihi animaduerſa: pſpecta: cognita ac
explorata eſt: cū ad te, pfectus & tibi coram iudicio tuo eius ra
tiones ſit declarātur⁹: ordinaturus: acturus atq; cōmentaturus
te rogo ut eū recipiās tua benignitate amanter adhortandum:
iuuandū ac defendendum. Exemplū ubi gerundia atq; ſupina
rhetoricam elocutionē exaugent. Quoniā a pręceptoribus no
bis eſt data ratio ſtudendi: cogitandi: intelligendi: diſcēdi: ſcri
bendi: agendi: cōmentandi. Eſt igit nobis diligenter animad/
uertendū: curandum: atq; peragendū: ut conſulēdo: conſolādo:

atq; iuuando: cumulate ipſis noſtris admonitorib⁹ ſatiſfaciam⁹: ut q̄ hoc a nobis ſic actū ac uſitatū eſſe intelligāt: id optimū cognitu factu atq; uſitatu eſſe diiudicēt. Triceſimūtertiū prę̄ceptum eſt circa aduerbia: quę ut te minime fugit in dicēdo ſunt idonea & quodāmodo neceſſaria: ad amplificādū oratiōis ſtilū ad modū accōmodata. Nā quēadmodū adiectiua noīa ſūt eorū ſubſtantiuis: ita cōmoda & ſibi famulātia: & ipſorū ſubſtātiuoꝝ uim naturā ac ꝓprietatē explicāt & aperiūt. Ita etiam aduerbia ſūt optīe interꝓtantia: qualē efficaciā: qualē facultatē: qualē ſubſtantiā: qualēq; uehemētiā: uel uerba uel ꝓticipia ſecū apportēt. Si igit uerbis ac ꝓticipiis cuiuſcūq; tꝑis conſtēt in nr̄a oratione rhetorica tractatis: idonea quidē aduerbia ſiue poſitiua ſiue cōparatiua ſiue ſuplatiua adiūxerim⁹: orationē ꝓfecto noſtrā cōmodiſſimā efficiem⁹: & ipſi⁹ oratiōis ſnīam reddem⁹ explicatiorē. Vt hoc tibi mōſtrabit exemplū. M. enī Cicero uſq; ab adoleſcētia accurate quidē aduertēs: quę res boīes potiſſimū prę̄ſtantiſſimos efficere ſoleret: & ut magno aīo iſignitus plurimū ſperās Romanā rempu. aliq̄n ſe recte gubernaturū: ꝓnotauit ęgregias bonaꝝ artiū diſciplinaſ: eas illas potiſſimū cōſtare quę ciuitates atq; ꝓuincias optime gubernarēt. Statuit ergo ſnīas illas ab eo eſſe penit⁹ obſeruādas atq; ſūmopę celebrādas: q cū ſtudio eſſet accurati⁹ inuigilās q̄ cęteri: tanta ſibi ſcīaꝝ ornamēta cumulatiſſime nact⁹ eſt: q ipſe ſūmus orator copioſiſſime fact⁹. Romanam rempu. prę̄ſtātiſſime gubernauit: & multa librorū uolumina cę teris futuris boīb⁹ erudiēdis cōmodiſſime deſcripſit: & nomen ſuū īmortalitati diuinit⁹ cōmēdauit. Triceſimūquartū prę̄ceptū ē ſingulare. Qđ ſępe loco aduerbii ponīm⁹ adiectiuū cū ſubſtātiuo ī ablatiuo caſu: dūmodo aliquā magnā animi uel alteri⁹ rei uehementiā adiectiuū cū ſubſtātiuo īportet: & īmediate añ uerbū uł ꝓticipiū collocet: quę quidē prę̄ceptio orationē efficit ſplendidā: & ſnīam reddit efficacē. Vt in hoc intueberis exemplo. Marc⁹ enī Cicero uſq; ab adoleſcētia ad ęgregias bonaꝝ ar/

tiũ diſciplinas exardeſcẽti aĩo conſpirãs: maxĩe ſperãs ampliſſi/
mas ſe exinde cõmoditates accuratiſſimo ei⁹ ingenio cõſecutu
rũ: ita erat ipſis ſcia⁊ ſtudiis aſſidua diligẽtia dedit⁹: ꝙ ipſe tam
ſũma ſtudio⁊ ornamẽta fuit cõtinua exercitatiõe cõſecut⁹ ut cę
teros oẽs oratores celeberrimos uirtute ſupauit. Triceſimũ/
quintũ prȩceptũ. Qȣ aliqñ ꝓpter nimiũ animi affectũ & uehe/
mentiã duplicam⁹: & eleganter quidẽ hoc aduerbiũ: Etiã. ut Te
etiã atq; etiã rogo. De aduerbiis autẽ Cũ & tũ: quo nã pacto cũ
generalitatẽ ſignificat: & tũ ſpecialitatẽ importat: & qua ratiõe
in elocutione rhetorica ſint tractãda: quanq; ordinati⁹ hoc ĩ lo
co de eis tractandũ eſſet: uidim⁹ ſupra in ſeptimo in ordine prę
cepto. Triceſimũſextũ prȩceptũ. Qȣ aduerbia poſitiua com/
patiua & ſuplatiua rhetoricã elocutionẽ plurimũ exaugent. ut
in hoc exemplo patet. Caute etiã prudẽter cõmode liberaliter
atq; magnifice ĩ dignitate p̃toria te ſp̃ habuiſti: neq; etiã accura
tius. aut uiriliꝰ uel cõmodius a te fieri potuiſſet: q̃ eſt actũ: de iu
ſticia: q̃ pitiſſime rectiſſime atq; magnificentiſſime gubernaſti.
Quo autem pacto aduerbia oratiões multiplicẽt: quoniã illud
ſine cõiunctionũ in primis & relatiuorũ adiumẽto efficere nõ
p̃nt: infra in prȩcepto dicã de cõiunctionib⁹ qȣ de multiplica/
tione erit. Triceſimũſeptimũ prȩceptũ circa cõiunctiones ſe
quiť. Nã coniunctiones multis ex cauſis in noſtro dicẽdi gene
re accidunt neceſſariȩ. In primis enĩ coniungunt dictiones no
minũ uerborũ participiorũ, pnominũ prȩpoſitionũ & aduerbio
rũ. Coniũgunt orationes atq; ſententias. Valent inſup plurimũ
ad ornandũ atq; amplificandũ oratiõis ſtilũ. Et quanq; coniun/
ctiones omnes in cõcinna dicendi cõpoſitione locũ habẽt: qa
tñ copulatiue diſiunctiue & aduerſatiue coniunctiones in ora
tiõe oratoria crebri⁹ ac aptius q; cętere ptractant: aliquid ergo
de ipſis potiſſimũ uideť eſſe cõmemorandũ. Vnde copulatiuę
coniunctiones atq; diſiunctiuę ſȩpenumero in oratione rheto
rica interferunť: quo uetuſtatẽ etiã atq; uehementiã non paruã

important:ut apud oīa oratorū uolumina refertissime demon/
strat. De quo hoc tibi exemplū erit index. Cū mecum diligen/
ter animaduertā mi Iohes:& quantā bonorū opportunitatē:li
beraliū artiū scientię hoībus afferre cōsueucrūt: & quanta sit ce
leberrimi īgenii tui suauitas:illud mihi occurrebat: ut ad ipsas
litterarū uirtutes te uehemēter adhortarer: in q̄s si accuratissi/
me incūberes & multas & magnas emolimento⁹ opportunita
tes tibi compares. Nā siue oblectationē siue admirationē siue
animi requiē desideres: aut bonorē aut laudē aut gloriā expe/
tas:uel diuitiarū copias:uel bonorū opportunitates:uel rerū fa
cultates adoptas:hęc oīa ꝓfecto:scia⁹ emolimenta suppeditare
cōsueuerūt. Rectā ergo atq; pcōmodā uiuēdi rationē imitaber/
si ipsa studiorū ornamēta uigilātissima diligētia ꝓsequeris. Nūc
de aduersatiuis cōiunctionib⁹ noster erit sermo. Nā cōiunctio
nes aduersatiuę hę cōstare uident: licet q̄uis quāq̄:&si:tā &si:
etiā si: & iā&si. de quib⁹. M. Cicero nūq̄ usus ē hac dictiōe licꝫ
ꝓ cōiunctiōe: qm̄ dictio est ambigua quę uerbū etiā significat.
Hęc tn̄ ipsa dictio licet ab ipso Cicerone usurpata ē ꝓ uerbo si/
gnificante licitū est. Vt in hoc exemplo. Qm̄ exactis iā bellorū
calamitatibus:optata pace nobis frui licet:mihi ergo deinceps
p litteras tecū iocari licet. Raro etiā uel rariissime poti⁹ apud eū/
dem Ciceronē hęc dictio q̄uis reperta est. Alię uero uidelicet
quanq̄ &si tā&si etiāsi & iam&si sunt ī ipsi⁹ Ciceronis uolumi/
nibus frequentissime. De quib⁹ hoc tibi exemplū adduco. Et si
q̄s oratoria facultas opportunitatis accessiōes parere ualeat mi
Ruperte:nō solū explicare:sꝫ etiā uix tibi cōnumerare possem:
quia tn̄ ea me semp tantopę delectauit ut magnam illi facultati
operā adhibuerim:& nō paruā etiā ex ipsa opportunitatis cō/
moditatē mihi compauerim:cōstitui te ad eā cōpescendā pluri
mū adhortari debere: quę quanq̄ tibi uiro admodū pitissimo
maxime nota iā esse debeat:q multa ꝓfecto ptractasti:tamen te
hortor q̄ssūmopere:ut ad eam tibi cumulatissime comparandā

ſūmis uirib⁹ icūbas: tā & ſi hęc mea apud te adhortatio minime neceſſaria uideaſ: qui ut a q̄plurib⁹ audiui ad oēs bonarū artiū diſciplinas ardentiſſim⁹ eſſe iudicaris. pge igiſ ut cępiſti: & hanc bene dicēdi rationē ita ut cęteras agis ſtudioq̄ uirtutes: fac dies nocteſq̄ cōplectaris. Triceſimūoctauū pręceptū. Qō interdū hę cōiunctiōes: Cū ſi: & ſimiles poſtponunt dictionib⁹: quibus pręponi coīter cōſueuerūt. ut Oēs cū boneſta facim⁹ nihil ē qō uereamur. Ad nos ſi tēpeſtiue acceſſiſſes: oīa nūc trāſacta eſſent Pręterea cōiunctio copulatiua: &: interdū eleganter ꝓpriis interponiſ noīb⁹ in oratione laudis: ut & Cato & Cicero. Idē ī uituperio attēdi pōt. Inſup interdū ſupſedere ſolem⁹ ab bis duab⁹ cōiunctionib⁹: ut & ꝙ. ut ī hoc exemplo. Moneo quę te digna ſūt facias. Vbi tā & ſi ꝙ uel ut intelligaſ: tñ cōmittiſ ꝙ nō exprimaſ. Triceſimūnonū pręceptū ē circa multiplicandā ex cōiū/ctionib⁹: ex aduerbiis: & ex relatiuis orationē. Nā aduerbia & cōiūctiōes atq̄ relatiua ſubſtātię & accidētis una cū ipſis aduerbiis & cōiunctionib⁹ cōtractata: plurimas ſimul oratiōes multiplicando cōiungūt. Aduerbia enī iſta: tā tantū tantope tātiſper adeo uſq̄adeo ita tādiu totiēs eatenus & cōſimilia: ea quidem ratione multiplicāt oratiōes: ꝙ poſt unā orationē aut plures ex ipſis aduerbiis cōfectas: neceſſario ſuccedit iſta cōiūctio infinitans: ut uel ꝙ: aut ſequiſ aliqd horū aduerbioq̄ quoad quātoq̄ q̄diu quotiēs & cōſimiliū: quaq̄ equidē dictionū: quęlibet orationes multiplicat. Vt in ſequēti declarabiſ exēplo. Quę tua in me benemerita cōtuliſti: eoq̄ tantā uideo cōſtare magnitudinē ut parē officiorū gratiā merito tibi referre debeā. Hęc qdē inia ex trib⁹ ut uides eſt orationib⁹ fabricata. bāc poteris ad. xii. u q̄ oratiōes multiplicare: ꝙ aduerbia cōiunctiōes & relatiua. Quotiens aūt uel aduerbiū uel cōiūctio uel relatiuū repetiſ: totiens unā tibi ſupaddit orationē. ut ſic. Quę tu in me bñmerita cōtuliſti: eoq̄ tantā uideo cōſtare magnitudinē: ex quib⁹ ita cōmodiſſime exaggerat⁹ ſum: ꝙ res oēs meas ea quidē ratione cōſta/

biliui:ut nullã calamitatis mutationẽ:q̃ duratura sit:recipe pos se uideant:ut nisi bñficiorũ imemor haberi uelim:qđ ego semp tantope effugere conat⁹ sum:ut nihil unq̃ magis euitandũ esse duxerim talẽ officioꝝ gratiã merito tibi referre debeã: ut tuis me bñmeritis:quę mẽoria ꝓfecto cõplector sempiterna:condi gnũ extitisse faciliter iudicare possis. Quadragesimũ p̃ceptũ circa prępositiões cõsistit. Prępositiões enĩ eo in primis neces/ sarię dicunt:ꝙ bis uerbis quę aut sũt impfecta:aut nõ satis potẽ tia:ut snĩam p se pfectã efficere possint:ad eã pficiendam & lon giorẽ pducẽdã plurimũ adminiculant. Huic accedit ꝙ ipsę prę/ positiões p̃nt in principio ĩ medio & in fine oratiõis cõmodis/ sime collocari. Sed omniũ prępositionũ bę duę: Erga & in:p̃ter ęteras in oratiõe rhetorica locũ habẽt:quę & ad ornãdas ora/ tiones & breuiandas snĩas optime sũt accõmodatę. Nã sępenu/ mero totiẽs uerbũ in oratiõe concinne taceri põt:quotiẽs hꝝ duarũ prępositionũ:erga & in: aliqua fuerit in oratiõe tractata: nisi fortasse qđ sępissime fieri uidem⁹ uim apportaret harũ dua/ rũ prępositionũ pro & contra. De qua ratione exempla sequũt. Si tanta Solonis in suã rempub. athenienſem bñmerita fuerũt: quantã. P. Africani erga rẽpub. Romanã extitisse legimus certe quẽadmodũ Africano romani ex ĩmortalib⁹ eius in ipsos bene ficiis ppetua deditione tenent Ita etiã athenienses ipsi Soloni ob ĩnumerabilia ipsius erga eos officia:sempiternis ęquidẽ de/ meritis astringunt. In hoc ergo dicendi genere qđ exposui:ille duę prępositiones:in & erga: sustinent uicẽ hui⁹ prępositionis pro. Alię uero duę prępositiones postea sequẽtes sc̃z in & erga: uerborũ locũ tenent:quę nisi in orationib⁹ interpositę fuissent: necessitas oratiõis postulabat: ut ĩ loco ipsarũ prępositionũ ex/ pressa uerba fuissent interposita. Quadragesimũ primũ p̃ceptũ Qđ interdũ prępositiones quę cõmuniter pręponi cõsueuerũt postponant: quales sunt In sub ad apud ꝓpter prę & ob & siles ut in his exemplis. Omnib⁹ in rebus honestas apprime placet. Nemo est qui nõ diuina sub potẽtia cõstitutus sit. Atticã ad ur

bem postq̃ accessi forte mihi Socrates occurrit. Nolana apud mœnia hannibal a Marcello in fugã uersus ẽ. Tuã ꝓpter causam oẽs caremus patria. Oẽs contra hostes reipub. semp infestus, ꝓ/ pter defensionẽ libertatis nostrę fuit. Vestra ꝓ beniuolẽtia ni/ hil tã mihi difficile est qđ nõ libenter suscipiã. Iunonio e pha/ no multa signa erepta sunt. Nostris ex agris pecus omne ab/ actũ ẽ. Ciuilẽ ob causã multas cõtentiões susceꝑi. Rege ab opu/ lento excepꝰ sũ. Idẽ intelligendũ ẽ de aduerbiis ordinis: q̃lia sũt Dehinc deinde deinceps interdũ interea ꝑterea & item. ut Tua dehinc erit cura ne qd detrimẽti accipiã. & ad hũc modũ reliqua. Hac ratiõe latinã orationẽ ĩ bis & sil'ibꝰ modeste si uti/ mur cõciniorẽ efficimꝰ: mõ ea sint ab illustribꝰ oratoribꝰ & poe tis recepta. Cõsueuit aũt Cicero nõnũq̃ hãc ꝑpositionẽ cũ huic ablatiuo quo postponere: ut quo cũ: ꝓ cũ quo: qđ male cõsonã/ tię causa eũ fecisse arbitror: nos uero in mecũ tecũ secũ nobiscũ uobiscum consuetudinẽ hãc retinemꝰ: sed in qui cũ pridem iste modus loquẽdi aboleuit. Similiter hęc prępositio de interdũ a Cice. suo casui postponit': ut in. ii. ad Herenniũ est inquit. Vtrũ enim ea res sit similis ei rei qua de agit': quod item a nostro usu discessit. Quadragesimũ secundũ pręceptũ est circa prępositio nes quę orationes multiplicant. Prępositiões equidem qm̃ ad oratiões simul adiungendas sępenumero uias aperiũt ne aliqñ sine ipsis nostrũ mentis conceptũ cõmode ꝑficere possemus. id circo ipse prępositiões erunt a nobis in coniũgendis multipli/ candisq̃ orationibꝰ plurimũ considerandę. Exemplũ ubi sn̄ia sine prępositionibꝰ simpliciter explicat'. Cũ prętor urbanꝰ creatꝰ sum: tuã mihi prȩsentiã necessariã esse duco: ut ipsã prętura me lius gubernare possim. Quę sic ex prępositionibꝰ multiplicatur sn̄ia. Cũ ꝓpter eximiã reipub. negociorũ magnitudinẽ ad urbẽ accessissem atq̃ in senatũ me cõtulissem: ibi a senatoribꝰ contra uolũtatẽ meã: & ꝑter opinionẽ prętor urbanꝰ creatꝰ sum: in quo eqdẽ gubernãdę prętura magistratu prudẽtiã mihi tuã necessa/ riam esse puto. Xliii. prȩceptũ sit circa interiectiones: quę tã

& ſi crebrius apud poetas q̃z apud oratores contrectent̃: aliqñ tñ cum aut aliquã lętitiã magnã:aut cũ moleſtiam: aut admira/ tionem:aut indignationẽ:aut ſpem:aut timorẽ: aut aliquas hu iuſmodi animi paſſiones ſignificare uolumus:eas etiã in noſtra dicẽdi ratione poſſum⁹ tractare.hoc ſcilicet modo.Prob bone ihesu clementiã tuã imploramus tantas heu tanq; acerbiſſimas atq; intollerabiles bellorũ & penurię calamitates ſemp ita pro/ piciemur.Vah q̃z infęlici cęlorũ conſtellatiõe nati ſumus:ſi tam grauib⁹moleſtiis ſemp excruciari debeam⁹:Sed heu benigniſ/ ſime deus tua deniq; clementia cõfiſi uniuerſam tuę miſericor dię bonitatẽ ſũmis pręcib⁹ obſecramus ut tantorũ nos malorũ incõmodis liberes:& in tranquilla nos ſtatus conditiõe ſtabi/ lias. Xliiii.pręceptũ.Qđ interdũ poſt eũ oratiõis ſenſum: qui pfectus eſt graui⁹ aliquid addaṫ:qđ affirmando exornet:& au/ ditorib⁹ rem gratam efficiet. ut in hoc exemplo.Vir fortis oĩa ꝓ repub.adibit picula:& id quidẽ impigre. Cõmouent̃ enĩ au/ ditorũ animi uehementius q̃z ſi dixiſſet.Vir fortis oĩa ꝓ repu/ blica impigre adibit picula. Quanq̃z uarietatis cauſa hoc dicen di genere interdũ orator uteṫ. Illud autẽ placet ut cũ in dicen/ do eo ꝓuecti erimus:ut reb⁹de quib⁹ loquimur ſatis a nobis fa ctum ſit &aliquo ęgregio ſenſu oratio ſit concluſa:q̃ nõ ulteri⁹ ꝓuehamur:ne gratia illa:quã benedicẽdo nacti ſumus: amplifi catione nimis graui amittaṫ. In quod uitiũ pleriq; incidũt inſci tia potius quadã aut negligentia:q̃z rerum dicendarũ inopia.

Quadrageſimũquintũ pręceptũ. Qđ ſicut in mediocri figura magis cõuenit rem prius rudẽ atq; inornatã afferre:debinc uer bis idoneis & grauioribꝰillã exornare: Ita in graui figura ſiue ĩ laude ſiue in uituperio uerſeṫ oratio:ab ornatu initium ſumat.

Exemplũ primi ut Pompeius facile omniũ romanorũ tum ar/ mis tũ conſilio magnus clariſſimuſq; fuit princeps. Exemplum ſecundi.Vt omniũ imperatorũ in rebus pacis ac belli:mari ter/ raq; geſtis gloria.C.Cęſar anteceſſit. Quadrageſimumſextum

prẽceptũ. Qđ in re lẽta uerbis triſtib⁹: aut ĩ triſti uerbis lẽtis mi
nime utamur. Vitioſum enĩ eſt cũ in re funerea: ſimilitudinib⁹
aut exemplis quib⁹ in uoluptatib⁹ aut in delitiis utimur: nr̃os
affectus amplificam⁹. Velut ſi quis in deploratiõe filii exemplũ
afferat parentũ: qm̃ ex nuptiis filioꝝ cẽteriſq; reb⁹ ſecũdis maxi
mam conceperũt uoluptatẽ. nã contrariorũ cõpatione acerbior
dolor inſurgit. Cauendũ eſt etiã: ne in re triſti nimis laſciuiat
oratio: aut in re lẽta inculta ſit & horrida. Nam ut in reb⁹ duris
ille uerborũ exquiſit⁹ apparat⁹ fugiend⁹ eſt: ita in ſecũdis ac fẽli/
cibus obſeruatio diligẽs eſt habẽda. Satius enĩ eſt ꝓturbata po/
tius prout doloris impetus ſuadet q̃ limata nimis atq; expoli/
ta cõpoſitione uti. Nõ equidẽ natura ipſa patit̃: ut cũ graui ali/
quo merore prẽmimur: uerborũ cõpoſitioni uacare poſſet ani/
mus. Vitat̃ inſup iſta ab oratorib⁹ accurata uerborũ compoſitio
q̃ eloquẽtiã auditorib⁹ ſuſpectã eſſe intelligim⁹. tũc enĩ prẽce/
pta cõpoſitionis negligenda ſunt: qđ ꝑ Lelia Damici⁹ apber de
induſtria fecit: nõ terminãdo orationẽ in uerbũ dũ inqt. Apud
iudicẽ piclitat̃ Lelia Fugienda quidẽ eſt tenera nimis ac delica
ta modulandi uoluptas nõnunq̃. Si uero noſtra oratio ad ali/
quã concitationẽ animoꝝ quẽ ſit uehemẽs inclinabit cõmodiſ
ſime in uerbũ aliqđ finiet̃. magis enĩ auditorũ animis ſi ĩ uerbũ
finit̃: oratio affigit̃. Caput autẽ omniũ quẽ ad elocutiõis prẽce/
pta attinẽt id uiſum ẽ: ut oĩa ad rerũ de quib⁹ loquimur dignita
tem accõmodata ſint. recte itaq; Mecenatis illa minime laudat̃
cõpoſitio: cũ inquit Sole & aurora rubẽt plurima. Nã uerba re/
bus: nõ res uerbis accõmodare ſolem⁹. Quadrageſimũſepti/
mũ prẽceptũ. Qđ interdũ poſt orationẽ inchoatã priuſq; ad uer
bum prĩcipale ꝓueniat̃: interponat̃ oratio impfecta uim habẽs
parenthẽſis. Vt in hoc exẽplo. Oẽs qui ambitioni & glorię ſtu
dent (id qđ ignorat nemo) opinione magis q̃ re ducunt̃: & his
ſimilia. ut ego uero is ſum (ita me deus ſaluũ uelit ſi uere & nõ
ficte loquor) is inquã ſum q; ſacras litteras oĩ ſcripturarũ generi

longe anteponã. Itẽ Legalẽ tibi ſapientiã a teneris (ut aiũt) un/
guiculis cui frequẽs inſudaſti ſũmope dedicaſti. Itẽ. Quid enim
triſtiꝰ ut eos cõmemorarẽ qui trias ſuas colũt: qd miſerabiliꝰ q̃ꝫ
domi ſuę agere: & ita agere: ut iocũdiorẽ aliqñ q̃ꝫ uitã mortem
optes. De numero.

NVnc ſupeſſet ut rationẽ numeroꝝ dicereꝫ: & hoc
tibi. xlviii. cõſtituo ĩ ordine p̃ceptũ: quę quidẽ de
numeris rõ apud Iſocratẽ tãto ſtudio uel inuenta
uel aucta reperiẽ: ut nullã ex oĩbꝰ elocutiõis ꝓtibꝰ
huic anteponat. Sꝫ cũ huiuſcemõi diſciplinę pręce
pta uaria ſint: nec latini auctores: ut Cicero: Quĩtilianꝰ & Mar/
cialis ĩ hoc gręcoꝝ doctrinã ſemp ſecuti fuerit: & magna ſit in/
ter eos cõtentio: ĩ hoc fimbrias nõ dilatabo meas. Sꝫ illud ſcias
uelim: q ĩ hac p̃ceptiõe illud obſeruare ſtudemꝰ: ut ſi ĩ monaſyl
labã terminaẽ oratio: qđ raro fit ubi pfectꝰ ſenſus ab oratore ſer
uaẽ: cõſiderandũ ẽ utrũ ea longa ſit an breuis. Si longa ẽ: eã prę/
ire trochęꝰ debet: q duabꝰ ſyllabis cõſtat: lõga ſcꝫ ac breui: ut ĩ
hoc Cice. exẽplo. Legũ in rẽpu. prima uox. Qđ ſi talis monaſyl
laba dictio breuis fuerit: tũc recte Iambus q eſt pes ex p̃ma bre
ui & ultima lõga conſtãs. añ illã collocaẽ. Sic ergo qñ breuẽ bre
uis ſyllaba: aut longã lõga antecedit: iure id repręhẽdiẽ. Vt ſi di
cas. Iſta res mea ẽ. Cũ aũt biſſyllabũ in finẽ dictiõis collocaẽ: ca/
uendũ ẽ ne quattuor breues ĩ fine ſyllabę ponanẽ. In qđ uitium
incidit q ait. pdidi bona mea. Et plures alię a pluribꝰ in materia
numerorũ ponunẽ doctrinę. Sed certe referẽda eſt ratio nume
rorũ: tũ ad uarios aioꝝ affectꝰ: tũ etiã ad dignitatẽ & modũ ſen/
tentiarũ. Nã quę iracũda eſt oratio breuioribꝰ: quę uero lęta ac
iocũda longioribꝰ numeris gaudet. nõ nihil etiã ꝓſonaꝝ digni/
tas cauſarũq; ac tẽporũ uarietas momenti affert. Sed qm̃ ab hac
obſeruatiõe ſępiꝰ ac induſtria recedendũ eſt: uel grauitatis cau/
ſã: uel ut uarietate aliqua temperẽ oratio: ſplẽdos ille numero
rũ intermittẽdꝰ eſt. Caput enĩ omniũ pręceptorũ illud uſum eſt

ut rebus de quib⁹ dicendū est: ars quidē numeris seruiat & nō res arti:a qua ratione qui discedet omnis sane elocutiōis digni tatem pturbabit. De modo punctandi.

PReceptū Quadragesimūnonū. circa modū punctā di oratiōes tibi trado. Sūt autē generales punctā/ di species apud modernos octo: uidelicꝫ Virgula recta:ut sic.l.loco cui⁹ more priscoꝝ exiguo pūcto utimur sic' Virgula iacēs quę sic est / Virgula con uexa quę sic fit (Planus q sic ē. Gemipūct⁹ qui sic fit . . Interro/ gatiu⁹ qui sic pingit? Coma ē punctū cū uirgula sursum ducta qđ sic facim⁹ ꝑm imitatores priscorū oratorū: Period⁹ est punctū cū uirgula deorsum ducta qui sic est.) Virgula recta loco cui⁹ nunc punctū exiguū facimus fit inter substātiua uel adiectiua:uel in/ ter uerba modi finiti uel infiniti:uel inter prępositiōes qñ nul la est copula:Ita tñ ꝙ unū nō ueniat ad determinationē alterí⁹: Fit etiā qñ oratio incipit a distinctione:quę p se nō potest assi/ gnari sequēti suppositio & uerbo principali.tūc enī ante suppo/ situm prīcipalis uerbi ponit uirgula recta uel punctus exiguus. Iacens uero uirgula semp debet in fine lineę situari: ubi dictio nō sit completa: Vnū illud animaduertendū est ne syllaba unꝗꝫ diuidat in fine lineę.ita ꝙ altera pars syllabę eiusdē sit ī princi/ pio sequētis. Nā sicut syllaba uno spiritu ē indistanter ꝓferēda: ita etiā īdiuisibiliter est situāda. Virgula autē cōuexa poni de/ bet & in principio & ī fine oratiōis qñ ponit inter ptes oratio nis principales p parentbesim. Coma uero fit p⁹ orationē quę de se pfecta esse pōt: cęterū alia sibi annectit impfecta distincta īcipiēs a relatiuo:mō quo suū antecedēs nō īmediate prędecat: qñ nihil tūc poni debet.prēterea si sequat dū uel donec: uel cū cōiūctio & sic de aliis:quę impediūt uerbū. Interrogatiu⁹ duo/ bus pōt fieri modis.altero post impfectā orationē cū pūcto exi guo sic:altero post pfectā sic? Planus uero pūctus fit ī fine ora/ tionis pfectę: tam &si dictatoris anim⁹ ad sequentē ulteriorēꝫ

ſententiã pendeat. Gemipunct⁹ autẽ fieri ſolet quotiens ꝑpriũ uiri uel mulieris nomẽ ignoraꝛ. uelut in ſupſcriptionib⁹ prẽlato rũ ſẽpenumero cõtingit. Periodus uero in fine toti⁹ orationis fieri debet: qñ nil aliud in ea materia ſequiꝛ. Sed eſt notandũ ꝙ ſi in eadẽ epiſtola diuerſę ſcribunꝛ materię in fine cuiuſlibet ea rũ ſeruanda ẽ periodus. Omniũ borũ exempla oratiõe ĩ ſequẽti ſubiiciunꝛ. Qm̃ ĩproborũ indies magis inualeſcit nequicia (nec mireris quia principes fauẽt ſceleri) binc nihil mirũ eſt ĩnocen tes calcari: cũ potentes tranſeant ĩpuniti. Quis enĩ põt eſſe mo dus facinori languente iuſticia inflagrante nequicia in uirtutis locũ ſnĩa conſtituta! Nõ itaq; ambigendũ eſt ſpectabilẽ & offi/ cioſum uirũ dominũ . . Epiſcopũ noſtrũ ſũmo dolore confici⁹)

De dignitate grauitatẽ afferens in elocutione.

DIgnitas ornatã orationem & uerborũ & ſnĩaꝝ luce diſtinctã reddit. Sententiaꝝ aũt exornatio ẽ quę de reb⁹ ipſis dignitatẽ quandã compat uerborũq; ipſi⁹ ſermonis ꝓpolita cõtineꝛ grauitate. Quarum prima ephebalis. i. uerbi iteratio in octo ꝑtes di/ ſtributa eſt in repetitionẽ: cõuerſionẽ: cõplexionẽ: ſubiectionẽ traductionẽ: conduplicationẽ: gradationẽ & cõmutationem.

Repetitio uerbũ principio iterat: ut Quis uehementer iuſticia claruit: quis uehementer amorib⁹ exarſit: quis helenã rapuit qs igne ferroq; cadentẽ troiã deleuit. Alexander profecto q paris dicitur.

Conuerſio fine uerbum repetit: ut Italiam hãnibal armis uicit: ingenio uicit: dolis uicit.

Complexio principio & fine uerbũ iterat: ut Quis chartaginẽ deleuit! populus romanus: quis Nũmantiã euertit! populus romanus: quis corinthũ ſuſtulit! populus romanus: qs ſocios ſeruauit! populus roman⁹: quantę igiꝛ uirtutis extiterit q & amicos fouit & hoſtes ꝓfregit conſiderate.

Traductio eandẽ dictionem uage collocat: ut Qui nihil habet

in uita iocūdius uita:is cū uirtute uitā nō potest ducere.

Conduplicatio est uni⁹ aut plurimorū iteratio cū rōne amplifi/catiōis:ut uirtutē scipiōis uirtutē.& h⁹ urbis gl'ę cōmēorat.

Cōmutatio ē cū duę diuersę snię ita efferunt ut a ꝓori posterior cōtraria ꝓori ꝓficiscat:ut eē optet ut uiuas nō uiuere ut edas

Gradatio ē quę nō ante ad consequēs uerbū descendit q̄ ad superius reuersū est:ut nihil laudis & glorię nostris ciuib⁹ reli/quū est:si hostib⁹ qđ libet licet:& qđ licet possunt: & qđ p̄nt audent:& qđ audēt faciūt:& qđ faciūt nobis molestū nō est.

Subiectio ē cū qd aduersū nos aduersariosq; nostros dici potest querim⁹.& qđ dici oportet sic subiicim⁹.Eū ne tu hoiem ap/pelles q si fuisset hō:nō sic uitam hoīs insectaret.

SVnt reliquę exornatiōes septē:quib⁹ nō uerba eadem sz uerboꝝ uis effert:aut catbacretice uerbū ꝓ uerbo ponit.Earū prima Agnominatio dicit.

Agnominatio dissimilib⁹ reb⁹ similia uerba accō/modat: ut Diligere oportet quā uelis diligere.

Sufficit enī p casuū mutationē qđ ornatū oratiōi accōmodat ut scipio nūmantiā sustulit:scipiōis prudētia cbartaginē euertit:Scipionē gloriā & laudē buic urbe cōpasse cōmemorāt.

Interpretatio nō iterat sed reintegrat uerbū:ut Męnia radicit⁹ deiecit:muros solo adeq̄uit:pietes bui⁹ urbes fūdit⁹ euertit.

Noiatio est quę minus idoneo uerbo noīat id cui⁹ noīs nō re/cordat:ut Mugire:binnire:uagire:murmurare.

Pronoiatio est quę cognomine quodam extraneo dicit q̄ suo noīe appellari non debet: ut Si gracchos apbricani nepotes nominet.

Denoiatio est quę a reb⁹ ꝓpinquis & finitimis trabit orationis originē:quę pōt intelligi res nō suo noīe appellata:ut ꝓ libero uinū:ꝓ cerere frugē:aut ebur aurū argentumq; ꝓ diuitiis.

Abusio ꝓ certo ꝓpinquo & simili abutit:ut pro orare:obsecra/re:supplicare:ambire.

Translatio est cum uerbū in quandā rem transferē ex alia re qđ similitudine recte uidebiē posse fieri. ut Tumultus italiā ex/pgefecit. Fit breuitat; causa. ut urbē extinxit subito: Obsce/nitatis euitādę grā. ut quottidianis nuptiis delectaē: Augen di cupiditate. ut nulli9 urbis calamitas isti9 explere potuit ini micitias: Minuēdi aīo. ut paululū in reb9 difficillimis aspira/uit: Ornādi ardore: ut quę malitia nocentū exaruerūt opti/matum uirtute reuirescent.

NVnc iam de tredecim exornationib9 quę simpli/ces sine admixtione sniarū & supioribus diuersis supsunt. dicendum uideē Earū prima Articulus se nobis obtulit.

Articul9 singula uerba cęsa oratiōe distinguit: ut Armis cruore cadaueribus & luctu omnia complentur.

Similiter cadens similibus casibus orationem dissimiliū inter/positione exornat: ut Virtutem iugiter explorantem & assi/duis curis extollentem collaudas.

Similiter desinens uerborū exitus similes dissimili medio ba/bet: ut Viuis gloriose delinquis ambitiose.

Correctio est quę tollit quod dictū est & pro eo qđ magis ido/neum uideē reponit. sic Nisi hoc fecisset: immo excogitasset nullam suspitionem reiecisset.

Distinctio diuersa diuerso uerbo cōcludit: ut Populus roma/nus Nūmantiā deleuit: chartaginē sustulit: corinthū disiecit.

Cōiunctio: interpositiōe uerbi supiores ptes cōplectiē & infe/riores: ut Formę dignitas & morbo defloresćit & uetustate.

Adiunctio: aut principio aut fine uerbum collocat.

Dissolutum est quod sine coniunctione ꝓfertur: ut Clamorib9 ullatibus: luctu: ędes resonabant.

Circūitio: rem simplicem: assumpta circūscribit elocutione: ut Scipionis uirtus chartaginis opes pfregit.

Transgressio ē quę ꝓturbat uerborū ordinē: ut Instabilis in istū

plurimū fortuna ualuit:& hoc arbitror feciſſe tuo ī eū p aīo.

Suplatio ē oratio augendi minuendiue cauſa ſupans ueritatem ut Sermo melle dulcior:corpus niueū:igneū ardorem.

Intellectio : eſt cū res tota parua de ꝑte aut de toto pars cognoſcit:ut Num illę te tibię nuptiales a ſcelere arcebāt & oſtentas niſi diuitias tuas cum annulū tm̄ oſtentas.& anhelans ab imis pulmonibus ſpiritus ducebatur.

Permutatio ē oratio aliud uerbis aliud ſnīa demonſtrās.Fit a ſimilitudine:ut Lupus ē ī fabula:aut p argumentū ut Gracchū rurſum nūmitorē dicem⁹: aut p contrariū ut cū prodigū & luxurioſum parcū & diligentem appellamus.

RElique exornationes multitudine uerborū conſtant earū prima Ratiocinatio dicit.

Ratiocinatio eſt cū ipſi a nobis rationē cuiuſq; ex poſitionis poſcimus:ut In re militari &medica ut itidem ſe res habet:quid ita:quo enī dux & medicus antiquior eo melior credit: qd ita: uſu enī & cōſuetudīe quę uictoriā & ſalutē parere conſueuerūt optime norunt.

Sentētia quid ſit uel eſſe oporteat in uita expoſitione ſola uel ratione & cōprobationc etiā oſtendit ut domat oīa uirtus.

Contrariū alterā ex rebus contrariis ſic facile coufirmat ut qui ſuis hoſtibus quomodo alienis conſulet:

Membrū res eſt breuiter abſoluta ſine ſnię ꝑfectiōe in alio mēbro orationis excipiat:ut Tuis dolori: alienis ludibrio:tibi ipſi dedecori eras.eiuſdē ſenſus cōplexio piodus & cōtinuatio appellat:hęc:ſnię contrario & concluſiōi tantū cōuenit.

Compar mēbra habet pari ſaltē quātitate ſyllabarū ut Audacia alexandro gloriā cōpauit Sapīa platoni laudē uendicauit.

Exclamatio ē quę rerū ac ꝓſonarū cōmemoratione in ſignificationē doloris,prūpit:ſic. Si pietes noſtri loq poſſent uel redi uos patres nr̄os intueremur dicunt urbē pręclarā quā gentiū dominā effecim⁹ uos oppreſſam & ſubiectā reddidiſti.

Contentio cõtrariis ſentẽtiis oratione cõficit: ut Virtus & lit/
terarũ ſtudia difficiles adit⁹: exit⁹ uero facillimos afferunt.
Occupatio ẽ cũ dicim⁹ nos p̃terire aut nõ ſcire: aut nolle dicere
id qđ maxĩe dicim⁹: hac exornatiõe utemur cũ res plana fie
ri nõ põt: uel ad nos nõ p̃tinet: uel longã aut ignobilẽ rẽ ef/
fugere uolumus: ut Nõ dicã te urbiſ noſtre hoſtẽ: oẽs bonos
inſectari. Et qđ ad te nõ attinet p̃teribo templũ te religionis
& urbis huius caput euertiſſe.
Permiſſio ẽ cũ dicẽdo aliquã rẽ toti alicui⁹ uolũtari condonare
uidemur. Cũ p̃ter aĩam nihil relictũ ſit: ea uti libet utamini.
Dubitatio ẽ cum q̃rere uideᵉ orator. quid potius aut potiſſimũ
dicat: ut Quo te moribus tuis appellem noĩe.
Deffinitio ẽ quę proprias alicuius complectiᵗ poteſtates: ut ira
eſt motus animi ad cohercẽda peccata.
Tranſitio eſt quę cũ breuiter oñdat qđ dictũ ſit paucis etiã qđ
ſequiᵗ demonſtrat: ut Meã in cęſarem fidẽ cognouiſtis: nũc
eius in me perfidiam accipite.
Expeditio ẽ quę rõnib⁹ plurib⁹ enumeratis quib⁹ aliqua res fie
ri uel nõ fieri potuerit cęterę tollunᵗ una relinquiᵗ: ut Si nec
ab uxore quę amore & pietate ppedita erat: nec a nepote q
i bellis interfect⁹ domi ẽ a crudeliſſimo liberto mors illata ẽ.
Pręciſio eſt cũ dictis aliquib⁹ qđ conceptũ eſt in aĩo audientiũ
relinquiᵗ: ut Tu hęc audes dicere: quę nuper alienę domui
nõ auſim dicere.

NVnc iã de colorib⁹ ſnĩarũ dicere tẽpus ſimul & res
principio a diſtributiõe ſumpto cõmonuere.
Diſtributio ẽ cũ res & pſone & negocia certa diſ/
partiunᵗ: ut Quib⁹ reipu. bonor. cure eſt: premia
uirtuti: pęnas ſceleri ſtatutas rependite.
Licentia ẽ cũ apud eos quos uereri debem⁹ aliqd audaci⁹ pferi/
mus: ut Qđ oĩb⁹ ludibrio eſtis nõ ab re cẽleo ęquiſſimi pres
(cęterũ ne quẽ tñ offẽdam⁹ ſtati ſubiũgim⁹) hic ſapiẽtiã ueſtrã
inqro: audientiã reputo: fortitudinẽ recogito: uirtutẽ mecũ

mentē uoluto.

Diminutio eſt: cū aliqd ineſſe nobis: nature: fortune aut fame: induſtrie rōne leuam⁹: ut Cū ſūma uigilātia fortune cōmoda animiq; bona a parentib⁹ mihi & natura ferme cōdonatā cō ſequi & tueri ſtuduerim: mediocriter ex his ne nimiū dixe/rim aſſecutus ſum.

Deſcriptio ē que rerū conſequentiū cōtinet ꝓſpicuā & lucidam cū grauitate expoſitionē ut Ni iſtū iudices capitis reū dāna/bitis: ut fera & truculēta urſa urbē ac ciues uaſtabit: Quare iu dices ſaluti omniū & honori ueſtro conſulite.

Diuiſio ē que rē ſe mouēs ab re utrāq; abſoluit oro̅ne ſubiecta ſic Aut ueneno aut ferro ligno: aut lapidib⁹ uel alia re uitam hominis inuaſit.

Frequētatio ē cū res ī tota cā diſpſe ī unū locū cogūt quo grauior acrior & crimioſior oro̅ ſit: ut Cū hūc iudices cupitis libe rare improb⁹ eni petulās infeſt⁹ impi⁹: ſupb⁹ & itollerabilis ē.

Expoſitio ē cū ī eodē loco manem⁹ & aliud atq; aliud dicere ui demur: Eandē enī rē aut de eadē cōmutando ꝓnūciando uel tractando dicim⁹: ꝓ eadē re prepoſitionē rationem compro bationē: contrariū: ſimile ac concluſionē afferimus.

Cōmoratio eſt cū ī loco firmiſſimo quo tota cā cōtinet īmoret diuti⁹ & in eodē redit ſepi⁹: qđ eſt boni oratoris ꝓpriū.

Similitudo eſt oratio traducēs ad rē quēpiā aliqd ex re diſpari ſimile. Fit aut p cōtrariū ut īperio adminiſtrādo & paleſtri lu do cōtrarie ſeſe habet. Fit p negationē ut nō ſic ī amicitia ut ī certamīe currēdi: nou⁹ ueterib⁹ preponēdus ē. Itē fit p colla/tionē ut poetice ferme compationes ſūt. Fit p breuitatem ut cū audaciſſimi cuiuſdā factum repreḥēdere oratoris nitimur breuibus ornato ſed incōcinno & malo cythāredo cōpam⁹.

Exemplū ē alicui⁹ facti aut dicti cū certi auctoris noīe ꝓpoſitio Iiſdem quippe modis quibus ſimilitudo ſumit.

Imago ē formę cū forma q̄dā ſili'tudine collaudatio: laudis aut uituperatiōis cā facta ut Ibat ī p̄liū corpe tauri ualidiſſimi īpetu

leonis: uituperii ſic. Tanq̃ fera urſa aut īmauis draco p̱ foꝝ ſerpit.

Effictio eſt cū facies corpis uerbis deſcribit̃ quoad ſatis ſit ītel/ligendū: ut erecta fronte ludibundis oculis aduncis naribus ſparſo ore geſtit.

Notatio eſt cū alicuius natura certis deſcribit̃ ſignis: utputa cū glorioſi militis iactantia cōmemorat̃.

Sermocinatio eſt cum alicui ſermo cum ratione dignitatis at/tribuit̃: quo ſenes parcitati & grauitati: ioco & ludo iuuenes ac rerū, pfuſioni dediti cōmemorant̃.

Conformatio eſt cū aliqua quę nō adeſt p̱ſona fingit̃ quaſi aſſit uel res muta & informis eloquens & habēs formā ſit: ut Scipio ſi reuiuiſcat dicet: ego urbi pacē pepi: uos bella cōcitaſtis

Demonſtratio eſt cum ita res uerbis exprimit̃ ut geri negociū: & res ante oculos afferri uideat̃: ut Pila emittūt: ſeſe umbo/ne contegūt: gladiis cominus certant.

Breuitas eſt cum res tantū neceſſariis uerbis expedita dicitur: ut principio huius operis habitum eſt.

Concluſio eſt quę breui argumentatiōe ex his quę ante habita ſunt oſtendit q̱ neceſſario ſequat̃. hoc modo habes a me Cyrille cęſar: quę de ratiōe dicendi copiā dignitatē & grauitatē cū laude: tibi cōparare potuerūt: ſi aſſidua exercitatiōe maioribus tuis parem in dicendo ſuperioremq̃ te reddi curabis.

Ars ſcribendi epiſtolas Iacobi.P.ad illuſtriſſimũ princi/
pem Tarantinum hiſpanię ducem.Incipit foeliciter.

On me fugit Illuſtriſſime Princeps quantũ & oneris & inſolentię exiſtimationis(ut tibi morem gererẽ) huiꝰ libelli ędítione ĩ me uerterim. Non ꝙ grauiũ atq; doctorũ iudiciũ pparui: aut nulliꝰ noſtrorũ hominũ auctoritatẽ fecerim:Sed ut p̃cipuis in me officiis : aſſiduiſq; meritis:& nouę pietati tuę:aĩo ſaltem aliquando tandem correſpondere uiderer. Quas ob res cũ nõ nullos male potius de ſtudiis meis ſentire:q̃; parũ erga te gratus uideri maluerim:Noua hęc litterarũ pręcepta:tuo noĩ dicata: Iam iã cõſcribere incipiam. Si unũ hoc prępoſuero.artẽ ſine aſſidua exercitatione:nihil aut parũ operis afferre:ut curã:operã: uigilantiam: ſtudiũ deniq;:oẽmq; diligentiã:ab huiꝰ libelli pręceptis ad exercitationẽ deriuandã cognoſcas. Diuerſiſq; inter ſe generum: ſpecierũq; finibꝰ:& inueniendarũ rerũ pręceptis q̃; plurimis cognitis:nõ nihil ſupra legittimas epiſtolę ptes adiicere.Et noua quadã dierũ obſeruantia tẽpus maiorũ noſtrorũ auctoritate litteris nectere conſueſcas.

De officio & genere epiſtolarũ.

Piſtolarũ officiũ(ut maioribus noſtris uiſum eſt) dicitur quo abſentes his de rebus quę aĩo extrinſecus ue gerunt certiores facimꝰ. Hax genera tria ſunt:quorũ unũ doctrinę:alterũ ioco: tertiũ grauitati accõmodat. Doctrinę genus ampliſſimum ẽ oĩbus enim de rebus abſentes edocere poteſt. Iocoſũ ſcribẽdi genus ẽ:quo multo lepore:multaq; dicacitate & uenuſtate: res domeſticę & familiares p̃cipi poſſũt. Graue quo ſũmis de rebꝰ

oī ridiculo ammoto conſcribimus. De ſpeciebus generū.

PRimi generis ſpēs, pprie eruditio: ars & diſciplina Secūdi Lepos: uenuſtas: urbanitas: dicacitas: ſales facecię: lipptomia. Tertii Religio: rerū ſūma & res publica: dicit. Eruditio īmaturū incuſſū & īcultū animis nr̄is documētū cōtinet. Ars a teneris annis imbibita cōmutabilē factibiliū rationē habet. Diſciplina neceſſariā habet obſuātiā: & eaz dicit: quę aliter ſe br̄e nō pnt. Leporē: facecias: uenuſtatē: ſales: urbanitatē: dicacitatēq; moderatos iocos & uerbis cōcitatos appellam⁹: uerū Dicacitas ī cōtinuatiōe ſermonis. Facecię breuib⁹ acutiſq; & pene prurientib⁹ dictis ac factis ad riſum cōcitandū cōprobant. Venuſtas eſt qua cū gratia & urbanitate quadā cūcta pferunt. Lipptomia cū amaritudine riſū (ut greci ſentiūt) q̄drupliciter cōcitat. Poenia. Carientiſmo Sarcoſmo Antiſmo. Antiſmos dicet quicqd ruſtica na ſimplicitate caret: & faceta ſatis urbanitate expoſitū ē. Sarcoſmos plena odio atq; hoſtilis irriſio. Cariētiſmos dura dictu grati⁹ pfert. Poenia ē accōmodatū reb⁹ pſonis tpalibuſq; puerbiū. Religio ē qua unū & uerū deū colere edocemur. Econtra Supſtitio plures & falſos uenerari admonet. Religio enī uerus cult⁹ ſanctimonia & dei maieſtas: tū illa quā habem⁹ in deū pietas & reuerentia: a quo boīes religioſi appellati ſūt: credit. Qui uero priuatū & nouū deū: ut Cabirū macedones. uraniā poeni. faunū latini. quirinū romani. mineruā athenienſes: iunonē ſanios: uenerē pauos: liberū naxos: Apollinē delphos: coluere. Hi ſupſtitioſi dicti ſūt. Rerū ſūma uni⁹ tm̄ principatū utputa regale tm̄ īperiū & monarchicā ditionē ſpectat. Res publica cōis res dicit q̄ oīuz uita bonor & sal⁹ una cōtinet. De finib⁹ generū.

FIſtolarū fines: generū ratiōe dignoſcunt. Primū enī genus: cum ita ſe habeat: ut reliqua duo genera ueluti ei⁹ ſpecies credant: diuerſos ſortiet fines eius tn̄ ppriū ē utilitas: Secūdi oblectatio: Seueri

& grauis honoris dignitas. Ad quos ois ratio & oratio nostra accõmodanda ẽ: ne procul a finib⁹ uagi & erratici: nostrę q̃ pri/ mum mentis ignari & ĩmemores dicamur.

De inuentione & dispositione.

QVoniã hacten⁹ de epistolaꝝ generib⁹: earũq; specie bus babũde satis dictũ opinor: Nũc qua uia hęc ad exercitationẽ accomodent dicam⁹. Omis huiusce rei ratio sniaꝝ dictionũq; inuentiõe & dispositiõe cõparanda ẽ. Inuentio est rerũ & uerborũ idonea negociis excogitatio. Dispositio est earundẽ rationi consenta nea collocatio. De dispositiõe inuentiõis & ptibus epistolę.

Cęterũ qm̃ ois inuentiõis uis: principii rationẽ po/ tissime spectat: de ea accurati⁹ dicendũ censuimus Inuentio in principiũ: enũciationẽ: causã: comple/ xionẽq; consumit. Principiũ est litterarũ initiũ ad audientiũ mentẽ in sniam nostrã alliciendã. Enũ ciatio nostri ẽ cõceptus expositio. Causa ẽ quę animũ ad agen dũ impellit. Cõplexio breuib⁹ dicta memorię reficiẽdę gratia recolligit. Quanq; gratiarũ actionẽ a te nõ desiderarẽ: ppter beneficia mea in te collocata: cũ te re ipsa atq; animo scirẽ esse gratissimũ. Fateor tn̄ q̄ mihi fuit iocunda: Sic enī uidi: q̃li ea q̃ oculis cernunt: me a te amari. Litterę tuę mirabiliter gratę sunt senatui: tũ reb⁹ ipsis quę erant grauissimę: & maxime fortissimi animi: sũmiq; cõsilii: tũ etiã grauitate sniarũ atq; uerborũ. Sꝛ mi N. incũbe ut belli extrema cõficias: in hoc erit sũma & gratia & gloria. Facile enī hoc faciẽdũ erit: cũ & antea tuã uirtutẽ rebus bellicis clarissimã: inimici nouerint: & horribilẽ multoꝝ mor/ taliũ stragẽ: paucis ante dieb⁹ te duce fortissime facta: añ oculos uolutẽt. Quod cũ ita sit: ni ut monui pergas facere: nullis unq; temporibus: laus tanta: bonos atq; dignitas in te conferet. Va/ le & me consueto prosequere amore.

Ratio principii excogitandi.

OMnis inuentionis ratio⁹ nostris fortunarũq; commodis: generis uel ſpeciei pręſidio: utilitat⁹ bone ſtatis tuti & uoluptatis gratia cuncta metit⁹: qđ ut facilius intelligere poſſis: a primo quoq; epiſtola/rũ genere repetendũ cenſuimus: ut inuentiõis inītia ab arte, pficiſcẽtia: uiã faciliorẽ quottidiano uſu & exercita/tiõe nobis prębeãt. Qui de reb⁹ dubiis cõſultare: aut res arduas edocere grauabit⁹: ſufficienti generũ enumeratiõe hoc uel non poſſe lr̄is ſignificari uel ipſorũ q ea inuenere exẽplo: auctorita/te: imitatiõe: uel exq̄ſita ſnīa: ſubterfugiendũ explicabit. Socratem enī pb̄oz parentẽ cęlo & aſtris familiariſſimũ: ſcīam & doctrinã oẽm e medio: morali tm̄ dempta: ſuſtuliſſe cõmemorabimus. Opinationẽ enī ſolã ī aliis artib⁹ eẽ uoluit: quã incerti eẽ ſcīam uero certi aſſeruit. Empedocles & democrit⁹ ueritatẽ ī altiſſimo fũdo iacere dimerſã dixere. Hinc diuerſa de orbis ſitu Ptolome⁹ & põponi⁹ mella opinati ſũt. Diſſonantia Endimion itacus Hygini⁹ & Atlas de ortu & obitu ſiderũ ſenſere. Repugnãtia Solõ dracõ de furti crimine: repugnanti⁹ ęgyptii & Sabini: duplici enī alii pęna: capitis ſupplicio alii: furẽ puniendũ cenſuere: Aliis furãdi uſus laudabilis, p exercitio & diſciplina militari fuit. Cõtraria de religiõe Cretenſes: aſſirii babylones Latini atq; ęgyptii opinati ſũt. Diuerſa de re publica. Plato Ariſtoteles: Marcus Varro & Cicero de ſũmo boīs bono excogitauerũt. Etiã illi qui oraculo apollinis ſapiẽtes dicti ſũt: iudicio etiã ſtultorũ inſipiẽtes cognoſcunt⁹. Qđ cũ ita ſit non modo res dubias nõ edocere. Sed boz exẽplo moti: de his quę cęteri certa dicũt: iã dubitare ſignificabim⁹: eoſq; orabim⁹ ut quid bis de reb⁹ ſentiam⁹: requirere omittãt: cũ ſũmi ęgregii uiri: pręclari & excellẽtis ingenii: ex tpe aut incõſulto: etiã eadẽ de re: aut de minori: dicere denegarint: qd nos bębeti quadã & obtuſa acie mentis: niſi ad exoptatũ ſilentiũ exhortandi ſumus: q; ſi quos: bis de quib⁹ reb⁹ agit⁹: certiores facere uolem⁹. Archeſilaũ igno/

rantię magiſtrū nec quicq; ſe nihil ſcire affirmaſſe dicem⁹: qui enī nihil ſe ſcire dicit: aliqđ cognitū ꝓfiteť: cū oīo aliqd ſciri poſſe negat: id ꝓrſus ſciri qđ nō ſciri poſſe aiebat: ſignificat. Quare ne eadē cū archeſilai ſnīa accuſandus uidearis: de reb⁹ licet no/uis & difficillimis: nō modo ipſorū: ſed noſtrę etiā cauſa indu/ctos ſcribere dicemus: ut ipſi ineptias noſtras iniquo animo fe rentes: quid ſenſerint reſcribere compulſi: nos erudire nō ne/gligant. Prędarā etiā officioſorū hominū ꝑcōmodāq; ſententiā collaudabim⁹: qui cōmunis rei cauſa ſe quippiam ignorare con fingūt ut ſuis poſteriſq; lumen eruditionē & doctrinā ꝓſcruta/tione relinquere ualeant. Secūdi generis ratio.

QVi riſū cōcitare ſtudet: hęc nouiſſe decet: ei⁹ rei ꝑ/ceptionē ī lipptomiā & ꝓfacecias diſtributā e. Face cias uero factis dictiſq; cōſtare. Verū de facto alias de his nūc quę tm̄ dicto riſū concitāt: dicam⁹. Ri/ſus cū iocūditate omniū uel alicui⁹ amaritudine eli cit. Amaritudo aūt uel animi uel corpis aut fortunę cōmodi in cōmodiq; rōne concipiť: ut craſſus de lamia: dyogenes & Ale/xander inter ſe cauillati ſūt. Facecię uero uafre dicta ex facto etiā nomen dixiſſe cōmemorant: ut papirii hiſtoria Comica ar gumenta: thireſię iudiciū: appologetici ſermōes Phrigii ęſopi: orationis inuerſio: ueritatis exuperatio: uerſuū recitatio: riſum modeſtū & grauē ꝓuocare ſolent. Suſpicio etiā & dubitatio idē efficit: ut iuliam apud parentē de uoluptate feciſſe cōmemorāt Idem. Inductio operabiť: ut inter aſpaſiam & xenofontem cum rubore riſum concitaſſe accepimus. Idonea loci temporis rei & hominis opportunitas: iocum ꝓuocabit. Quę ſocratē nouiſſe cōmemorāt: cum in cōuiuio rogatus ut aliquid de ſuis ſtudiis diceret: q̄ loco & tpi cōueniūt. Ego nō calleo q̄ ego calleo neq; loco neq; tpi cōgruūt inqt. Aliter enī doctū platonē: aliť graue Catonē: ridiculū dyogenē: turpē cynedū: & mollē leucippū faci entē uerba īducētes. Aliť ī loco ſacro: aliť ī ꝓphano: aliter fune/ſto: aliter uoluptuoſo & geinali tpe agēdū: & loquēdū duxim⁹.

Quib⁹ aũt e locis: ioci & risus argumenta ducent. Ex oppositis & seueri & grauis indagabuntur.

Ratio tertii generis inueniendi.

PRincipiũ autẽ a maiorib⁹ tractũ ostendem⁹ q urbes & oppida: ut cyrus ꝑsax rex ī asia: & lacedemones in grẽcia cõdidere. Statuas mox & simulachra cõ finxerũt: ut hũanitatis & uirtutis exemplũ: poste/ris etiã derelinquerẽt. Ea res longi⁹ ꝓtracta ꝓ diis uota & sacra soluere adegit: at bñ uiuẽdi cupiditatẽ illexit. Hic antisthenẽ multos excogitasse deos: Romani eũdẽ: ꝓ ptãte ua/riũ confinxere. Iouẽ superũ retũq; oĩuz patrẽ: pistorẽ & p̃datorẽ uenerati sũt. Hinc ipsũq; uocam⁹ in patrẽ prędãq; iouẽ: ut poetę nostri dictat snĩa. Caluã uirilẽ ĩberbẽ barbatã fęmineãq; uenerẽ dixere. His similibusq; locis res ꝓ cõmodo & snĩa nostra princi pii ratione excogitãdas duxim⁹: ut horũ exemplo: principium facili⁹ indagari possit. Qñ principio supsedendum sit.

QVoniã bacten⁹ de rerũ ĩuentiõe & ptiũ dispositiõe dictũ est. Nũc qñ principio utendũ sit dicam⁹. Nõ enĩ semp bis partib⁹ epistolarũ oĩbus: sed cũ res lo/cus & psona exigit utendũ est. Cum ad incognitos prędaros nouos & sũmos uiros: quib⁹ cũ nulla uel leuis familiaritas cõflata est: principio utemur. Aut cũ prędaris sũmisq; de rebus absentes certiores faciẽdi erũt: oĩbus partibus utemur. Idẽ in appologis: paragoria: cathologia: apocrisi: xeno doxia: & philographia agendũ est.

De enunciatione & eius causa.

IN oĩ genere epistolarũ prĩcipio: ex bis similibusq; locis ducto: uel e genere specie finibusq; excogi/tato. Enũciatio in mediũ afferẽda ẽ: Ea simplex uel multiplex eẽ põt. Simplex simplici dupliciq; cau/sa cõtenta erit. Multiplex nõnunq; sine causę ap/probatiõe ꝓferet. In rebus enim afflictis dubiis & anxiis tantũ

expoſitiones afferimus: preſertim cū de re ſūma: nō ſine capitis piculo ſcribemus nulla cauſa maiorū exemplo confirmabimus aut mandata nūciis cōmittemus: ut ſine piculo res nouas ſigni ficare poſſimus. In re familiari & domeſtica: ad amicos maxime conſcribentes: una dūtaxat uel nulla cauſa: enūciatio cōproba/ bit. Verū in oī epiſtola ſeuera & graui: nō modo cauſa: ſed etiā auctoritate: exemplo & ſimili: cōtrarioq; enunciationē noſtrā cōprobare: & aduerſariorū diluere poterim⁹. Interdū enūciatio nes plurimas ſine cauſa inducem⁹: quouſq; & ad eā quā inten/ dimus pedetentim accedam⁹: ac cauſā afferam⁹: quę clara: dilu/ cida: ꝓbabilis aut neceſſaria erit: ut uiros bonos: religionem & rem publicā colere: & hominē ꝓpter ignē caleſcere dicem⁹. Ra tiones parū uehementes & obſcuras: quę rem poti⁹ aſtu & do/ lo occultare q; iniqua purgare uident: effugiendas & euitādas cōmonemus.

De complexione.

COmplexio e ſimplici enūciatione: & cauſa educta niſi artificii oſtentādi gratia conficiat: ſupuacania dicit. Nūq; enī neceſſaria exiſtimat: niſi cū enūcia tio aut cauſa multiplex prēceſſerit: ut ſic. Igit nec mortis metu: nec tędio uitę: fortunę incōmodis: ętate decrepita: aut morbo cōfect⁹ iteriit: ſed hominū malignis facinorib⁹ extinct⁹ occubuit: Eā autē ſępe in petitionē quandā ꝓ re & ſnīa noſtra reſoluere poterim⁹: ut Qđ cū ita ſit: abs te pe to ſatis opinioni hominū ſentētię meę facias. Accedit nōnūq; bis partib⁹ noua ſententia: expoſitione tm̄: & cauſa una pluris ue contenta: modū & finē prorſus epiſtolę faciens.

Diuerſimode in diuerſis ſpeciebus ſcribendum.

POſtq; unūqđq; gen⁹ diuerſoſq; fines loca tpa ꝓſo/ nas ac res cōſideraūim⁹: ad ſpēs: uaga diuerte oratio. Cū enī in doloris mitigatiōe: ad ſtudia & litte rarū inflāmatione: obiectorū purgatiōe: aut in cō mittēdis amicis: aut in agēdis gratiis: aut re geſta

enarratione: epistola uersabit: ineptã uitam: pditosq; mores & inanẽ doctrinã repellere nitemur: diuersa ratiõe excogitãda ẽ.

De mitigatione doloris.

QVadrupliciter possum⁹ cõsolari: hoc est: quattuor ex locis consolatio constat. Primo nanq; ostendi/mus nos: eius ad quem scribimus causa dolere uel nostri uel ipsius causa uel utriusq;. Secundo ut me minerimus nos ea lege natos: ut omnibus fortu/nę telis, ppposita sit uita nostra. Tertio ne grauiter feramus casus quos nullo consilio uitare licebit. Quarto ut aliorũ euentibus memoria repetendis nibil accidisse putemus. Exempla quoq; gentiliũ si uidebitur pmiscere licebit ut ex ea gentilitate quod dam prodeat argumentum. Exemplum.

Postq; mihi de obitu filię tuę renunciatũ erat ualde indolui Nescio tñ an magis tui causa mei. quinimo magis utriusq; no/strũ. poteras nãq; eã huius urbis nobiliorib⁹ filiis matrimonio copulari: ac cũ antiquis familiis cõstituere familiaritatẽ: quę do mui tuę ac familię uestrę summũ honorẽ gloriãq; allatura. Prẽte rea quotienscũq; aut ī iudicio aut ī senatu iuris nostri, psequẽdi uel bñficii ipetrãdi gratia cõparendũ fuerat q nobis auxilio & cõsilio esse potuisset nusq;, pfecto defuissent. Quis nãq; ẽ ex se/natorib⁹ cui nũc causa meã tute cõmittere possim. Enĩuero etiã ea quę iã diu mihi tecũ erat familiaritas: affectio q̃ in dies augeẽ facit ut tui causa maiori merore cõficior. Erat nãq; ipsa filia la/borũ tuorũ subleuatrix ac ī aduersitatib⁹ tuis solatiũ singulare. Sed qa te ea destitutũ aiaduerto: me ipsũ oĩ solatio destitutũ eẽ arbitror. Nec enĩ minoris molestię aduersitates tuę q̃z meę mi/bi fuere. Cõsolari tñ tuũ merorẽ põt ꝙ iste casus nõ tibi uni ac/cidit ī filia tua. qs enĩ nat⁹ bacten⁹ est: q nõ post aliquot dies ui/ta defũct⁹ eat: Mortalitatẽ enĩ dii īmortales & natura: bomĩbus īmo cũctis aiantib⁹ tribuerũt. quoꝝ uolũtati nemo ẽ q possit re/sistere. Qua ꝓpter ea quę neq; culpa nostra neq; negligẽtia p̃ce/dente accidũt: & q̃ neq; prudẽtia ualent p̃uideri: ęquo aio ferre

ſemp ſapientis habitū eſt. Nūquid filiꝰ regis hiſpanię deceſſit q̄ totiꝰ regni ſpes unica fuit. Deceſſit itē p̄toris noſtri filiꝰ unicus: cui neq̄ fratres neq̄ nepotes neq̄ neptes: nec agnati ſupſunt: ī quibꝰ familię nomē ualeat cōſeruari. Nec etiā uicino tuo cūctę diuitię ſuę opitulari poterāt ut filii ſui ſupſtites relinquerent̄: q̄ diuitiis ſuis fungerent̄: q̄s nunc ad extraneos ꝑuenire uidebit. Sed quia nepotū tuorū caterua multiplicata ē: multiplicat̄q̄ in dies: in quibꝰ & familię tuę nomē: & maiorū tuorū imagines cō ſeruabunt̄: q & p̄ſidio tuo egent & ſubſtātia: nō habes eā cōtri/ ſtandi cauſā: quā illi habuerunt. Repelle igit̄ obſecro has animi paſſiones atq̄ filię tuę obitū obliuioni tradas. Exēpla quoq̄ gē tiliū imitari ſtudeas. e quibꝰ ſocrates cū filiū extinctū p̄cepiſſet: nō modo ęquo tūc aīo: uerū etiā nuncio ait: nil noui affers. Qđ ſi gentiles hoc facere cōſueuerūt in quibꝰ nec aliqd fidei lumē erat: quāto magis nos chriſtiani ea quę diuina ex uolūtate ꝓuenire: in meliorē partē nobis accidiſſe ꝑſuadeamus oportet.

De rerum bonarū inflāmatione.

INterdū nec ꝓ nobis nec ꝓ tertia ꝑſona petimꝰ. S; ꝓ eo dūtaxat ad quē ſcribimꝰ: & quicqd petimꝰ eiꝰ cā petimꝰ. Hoc aūt genꝰ adhortatio appellat̄: qđ ſic poterimꝰ exercere. Primo enī oñdemꝰ nos fiducia beniuolētiaq̄ eiꝰ ad quē ſcribimꝰ motos adhortationē ad huiuſ cemodi res de qbꝰ ſcribimꝰ facere. Deinde incōmoda ꝓferimus uel ſi nō fecerit rem ad quā hortamur. uel ſi nō fecerit illā a qua dehortamur. Poſtea cōmoda adducimꝰ q̄ ſequūt̄ uel ex gerēda re quā hortamur uel ex nō gerenda a qua dehortamur. Poſtre mo cōcluſionē ſubiiciemꝰ q̄ breuit̄ rogabimꝰ ut qđ hortamur ſi nō cōmodū ſuū attēdere nr̄ę ſaltē beniuolētię cā id facere uelit

Memini me patrē tuū mirū ī modū coluiſſe & clariſſimo uiro ſūma amoris neceſſitudīe cōiunctū fuiſſe: ꝙ uir tū ingenio clarꝰ tū animi magnitudine p̄ſtantiſſimus eēt. Pręterea memini me abs te obſeruātia quadā ſingulari cōplexū ut nihil ſit qđ ego a

te petere dubitem: pręsertim cū aliqd petitur ꝑsim: id omē ad te unū ptineat. Ex quorūdā enī cōmuniū amicoꝝ sermonib⁹ intel lexi te disciplinā rei militaris: quā a me potissimū ꝑsuasus sequi inceperas dereliquisse. hęc nō qdē ꝑsuadere satis mihi poterā: nisi tuę quoq; accessissent lr̄ę: quę sermones quos acceperā pla/ ne cōfirmarent. Ex quib⁹ non mediocrē molestiā suscepi: te enī sperabā uirū rei militaris pręstantissimū fore: quē cū impatorem exercit⁹ ul' legionis pręfectū cōspicerē: ego mirifice gloriarer: q tibi eiusmodi capiendoꝝ studioꝝ causa fuissem. Sperabam te & amicis cōmodissimū: & patrię glorioſum: & tibi utilissimū fore atq; ita ꝓfecto fuisses. Subeant enī studioꝝ militariū piti uiri: & ciuitatū & principū potentissimoꝝ familiaritates: a quib⁹ sępius oppida & castella munitissima mereant': stipendiisq; uberrimis ab illis cōducunt': & qđ maximū ē īmortalitatē glorię cōsequūt' & ꝑpetua apud posteros noīs sui monumēta relinquūt. Si igit' sic incepta studia deserueris: nudū te oīuꝫ ꝓbatissimarū artiū in uenies. Neq; enī mercaturę actib⁹ studuisti neq; lr̄is operā dedi sti sed militari tm̄ disciplinę primas ętatis tuę partes deuouisti. Rursusq; sequētes annos cōplures in ipsa cōsumpsisti. Quare to tū hoc oē temp⁹ amissū inuenies & difficiliores iā erūt āni quos facile bonis aliquibus cōmittas. Secordię atq; ignauię cōcives tui oēs te dānabunt q exercitationē armorū abs te iā dudū su/ sceptā nūc temere neglexeris. Itaq; si quid apud me amicitię pa terne si qd necessitudinis fratris tui relinquit'. te rogo atq; obse cro ne me uanū tibi fuisse ꝑsuasorē patiaris. Sed uel tui uel mei causa dimissa nūc aliq̄ diu militaria studia magno aīo suscepias.

De gratiarū actione.

HOmerus Colopbonio officioꝝ recteq; factoꝝ oīuꝫ genera tria cōmemorat. Sapīe: diuitiaꝝ & pulchri tudinis: Quę cōmutato uocabulo plato: unū: sincerū & incorruptū. secundū uoluptatis & corruptis/ simę mentis. tertiū ex bis mixtū cōmemorat. Hoc

pipathetici usitatiori uocabulo honestū utile & uoluptariū di/
xere. Hinc poeta prēclar⁹. Hęc gratiis cōgruētia noīa haud in/
epte excogitauit: aglęa: thalia & euphrosyna. Pro bis enī bene
rectęq; factis: bona saltē rectaq; uerba iocūda q̄ primū habenda
sūt. Quare iūctis manib⁹ in corona ridentes & nudas puellulas
finxere. Eū qppe numerū plenū pfectūq; bonoꝝ etiā ratiōe exi
stimarūt. Vnā enī aīo: alterā corpi. tertiā fortunę cōmodis con/
gruere: ficto noīe rati sūt. Eas aūt ī corona iūctis manib⁹ statue/
re. bñficiū enī bis reb⁹ pfectū: gyro & corona circūductū ad dan
tis man⁹ auctū reuerti ęquū ē. Agros enī (ut hesiod⁹ poeta dicti
tat) feraces īmitare decet: q̄ longe plus q̄ acceperīt reddūt: mē/
te enī & aīo dantis: nō receptis munerib⁹: gratię cōpēsandę sūt.
Ridētes autē grās haud abre cōmemorāt: hilari nanq; facie: ut
heschino socratē repēdisse ferūt: gr̄ę bñdę & reddēdę sūt. Nu/
das uero iure facere. Nil nāq; tectū: fictū & fucatū apud eas esse
debet: q̄s īcorruptas & puellulas asserim⁹: Bñficiū enī apud nos
corrūpi & cōsenescere iniquū existimauim⁹: q̄s ob res ne bñfa/
cta male collocata uideant: hęc oīa cōmoda hoc uno beneficio
cōplexa ad dantis man⁹ q̄ primū reuocāda: sūma hylaritate: sū/
moq; gaudio exhylaratos dicem⁹: ut bñfacto recte collocato:
sine negligētię noīe re & animo correspondere credamus.

De laude propria & aliena.

DE cuiusq; hoīs laude caute cōscribendū ē ne aut as
sentari: aut adulari: res nostras charitate ppria de/
cepti: sine pudore aliquo cōmemorare dicamur.
Etenī q̄ primū id audientib⁹ ea senecę snīa ī ore ē.
Sordescit in ore pprio laus: aut id tritū uulgo uerbū in pmpto
ē. Is qui de uirtute sua fret⁹ est nūq; pprias laudes ī mediū affer/
re cogitabit. Si nos ergo sine crimine: rēq; nostrā laudare uole/
mus occulte p dissimulationē diminutionē occupationē & p/
missionē enarrabim⁹: ī locū rē hoīes atq; fortunā unā magnāq;
partē cōferemus. Si uero amicorū aut cuiusmodi generis hoīuꝫ

res cū uirtutē gestas explicarē uolem⁹. Tantā uirtutis uim esse cōmemorabim⁹: ut nō mō amore & necessitudine cōuictos. ue rū acerrimos etiā īimicos quoscq; ad loquēdū īpellere & cogere possit: cū īuidia etiā mot⁹ uideat: q ei⁹ maxīa facta cōmemorare: aut audire refugit. Minorū etiā & posteroꝝ grā nos facere dice mus: ut ipsi eoꝝ etiā exēpli moti: flāma & amore recte factoꝝ ī/ cendāt. Maiores nr̄os etiā sanxisse dicem⁹ strēnue p̄clareq; agē tib⁹ p̄mia & merita rependēda. Quare statuę monumēta: porti/ cus phana priuatę & publicę ędes: Ouatiōes: trophea: triūphi ī urbib⁹. In bello coronę: ānuli uexilla hastę: Torques: armillę fortiter agentib⁹ reddebant. Triūphales qppe coronę aureę ob triūphi honorē mittūt: Ciuica: quercina ei q ciuē locūq; conser uasset cōdonabit. Oualis mirtea ut fuili bello cū neq; rite neq; cū iusto: ſ cū oī humili noīs hoste: īiusta bella gerebant ut mas/ surio sabino iuriscōsulto placuit reddebat. Cōuiuia mōis & can tu: tibicinas exornare & celebrare cōsuetū extitit. Hinc achil/ les thetidis & iopas didonis cōuiuio aurata p̄sonat lyra. Poetis historiographis sculptoribꝫ atq; pictoribꝫ: licētia data est aliena uel sua facta: posteris, pfutura: lr̄is: sculptura aut pictura cōmen/ dare: ut intuentiū audientiūq; mētes ad uirtutē capescendā cō/ citarēt. Lacedemones enī ,ppterea dicere solitos cōmemorant. Nil magna re dignū ab eo expectādū q nec laude neq; ignomi nia afficeret. Quib⁹ rationib⁹ motos nō scripsisse dicem⁹: ne uel ipsorū bn̄factis ul' posteris nostris defuisse uideamur. Eos uero nō modo sed etiā parētes quos ignoram⁹ ex illis laudabimus. Ouidi⁹ de narcisso. Qui te genuere beati. Virgili⁹ p̄mo eneiō. q tanti talē genuere parētes. Et a futuro tpe collaudat: Semp bo/ nos nomēq; tuū laudesq; manebūt. Item cū uocāt terrę maiores iferiores, ppriis noībus aut meritorū uocabulis appellant. Vir/ gilius primo eneiō. Aeole nāq; tibi inquit. Minores maiores noīb⁹ dignitatū uocāt. Virgili⁹ eodē loco: ęolū iunonē alloquē/ tes his uerbis cōmemorat: ęolus hęc contra tu⁹ o regina quod

optes explorare labor. Liberi parētes pietatis noīe ſic appellāt quę te genitor ſnia uertit. Iraſcētes ꝓprio noīe appellāt oēs uiros: Virgili⁹: ueſtras Eure domoa: Terenti⁹: ego te in priſtinū daue dedā. Amicos & leues res oram⁹. Maiores maioraq; negocia ambimus: ſupplicamus: imploram⁹: quę hoīem rēq; multū exornant: rerū: pſonarū: uocabulorū & ſnīaꝝ qualitate & dignitate ſeruata: plurimū exornāt. In uituperando: eadē hęc cōuertemus. Nō enī noīb⁹ ꝓpriis aut dignitatū: ſed maledictis noīb⁹ eos uocabim⁹. Sic Tu ne duos una ſęuiſſima uippera cena! Tu ne duos.

De epiſtolis cōmendatitiis.

IN eadē noīs appellatione: illę epłę ueniunt quib⁹ q nobis chari ſūt apud amicos noſtros cōmittunt aut q aliquo amoris & neceſſitudinis uinculo nobis cōiuncti ſūt: notis amicis uel affinib⁹ cōmendant. Hę epiſtolę &ſi breues admodū erūt: arte tñ referte credunt: ꝓpulchre tñ callideq; aīaduertendū eſt ut ꝓ his ſcribere & eos cōmēdare līris nīris uideamur q beniuolētia obſeruātia amore affinitate tribu uirtute uicinitateq; nobis chari eſſe debēt. Vnde Terenti⁹. iii. comedia. hinc etiā beniuolentiā his elicere uerbis conat. Tū uel uirt⁹ tua me uel uicinitas quam ego ī ꝓpinquā ptē amicitię puto facit: ut te audacter moneā & familiarit. Vel ecōuerſo locūda oratiōe: etiā integritate ingenii & uerborū comitate penes amicos noſtros cōmiſſos facimus. Sic Cicero ꝓ lentulo ualerio. gayo appio ſcribit. Itē oſtēdendū ē uirū quē cōmiſſum facim⁹. Aut genere aut maiorū auctoritate nobilitate & dignitate. Hęc etiā ꝓpe ipſorū iure uendicare debuiſſe. Ex urbanitate etiā & affabilitate: comitateq; ſermonis eos p̄cib⁹ aut cōmiſſione lr̄aꝝ noſtratū dignos cōprobabimus: Hoīem maxime omniū gratiſſimū collaudabim⁹. Nec cui chārū facere nitimur ueluti ingratū a ſeſe & bñficiorū īmemorē reiiciat: Nihil enī abſurdius q̄ꝫ ꝓ ingratis ingrati noīe labore cōfici: nihil iniquius q̄ꝫ beneficiorū immemori beneficia cōferre

Nihil iniquius q̃ꝫ p parũ ęquis ęqua etiã petere. Cęterũ (ut bre/
uibus dicã) in huiuſcemodi epiſtolis curandã eſt: ut a quo peti
mus rem cõſequi ualeam⁹. Rem boneſtã finitã facilẽqꝫ: nõ ſine
blandimentorũ illecebris: cũ remunerationis ſpe: exponamus
Hinc p̃clare a Terentio illa ęgregia cõmẽdatio cõſcripta ẽ. Mi
Pamphile hui⁹ formã atqꝫ ętatẽ uides. Nec clam te ẽ: q̃ꝫ illi nũc
utręqꝫ res inutiles. Et ad pudicitiã & ad rem tutandã fient. Qꝺ
ego te p hanc dextrã oro & ingeniũ tuũ: Per tuã fidẽ. perqꝫ eiuſ
ſolicitudinẽ. Te obteſtor: ne abs te hanc ſegreges: neu deſeras.
Si te in germani fratris dilexi loco: Siue te hęc ſolũ ſemp fecit
maximũ. Seu tibi morigera fuit in reb⁹ oĩb⁹. Te iſti uirũ do: ami
cum tutorẽ & patrẽ. Bona hęc noſtra tibi cõmitto & tuę mãdo
fidei. Nõ potui dulciſſime. N. efficere ut nũc ad te nõ pſcri/
berẽ quãto feruore: quãto ſtudio: quanta deniqꝫ iocũditate. N.
tuus ſacris legib⁹ operã bacten⁹ dederit. qꝫ ſi in ea facultate: uti
ppulchre inceperat: pgeret paucis poſt dieb⁹ ſũmũ legũ apicem
adipiſceret. Quia uero beſterno ueſperi quẽadmodũ pecuniis
deficere incepiſſet mihi rettulit: admodũ uereor ne ſtudiũ ſuũ
deſerere poſtponereqꝫ cogat: qꝺ quidẽ impedies ſi ex redditi/
bus tuis: quos hoc anno uberiores pcepiſti: ſibi ſuęqꝫ egeſtati
ſubuenias: fortaſſis frater tuus q (ut audio) q̃ꝫ primũ ex Aſia ad
te ueniat (nã negociatiõi fortuna plurimum arriſit) lucri ſui qꝺ
ineſtimabili eſt conſecut⁹: te faciet particip̃: potiſſimũ ſi nepo/
tis ſui uirtutes & ſcientias q̃ꝫ plures: ab oĩb⁹ prędicari: teqꝫ iopię
ſuę occurrere uelle pſenſerit: Quid inquã amabili⁹: quid meli⁹
aut qd optati⁹ poſſit accidere: q̃ꝫ filiũ litterarũ peritiſſimũ: mo/
ribus: eloquentia ac prudentia: magnope prędituũ habere: qui
domui tuę: nobiſqꝫ familiaritatis & affinitatis uinculis cõiũctis
auxilio conſilio honori & glorię eſſe poterit. Itaqꝫ hęc oĩa tecũ
mente fac reuoluas: pecunias q̃ꝫ primũ ad eũ tranſmittas. Hoc
tñ te ſcire uelim: niſi eum tanta egeſtate laborare uidiſſem: atqꝫ
eas impenſas quas facies tam neceſſarias & frugi futuras: nihil

hoc tpe ad te ſcripſiſſem. Quotienſcūq; enī aliqd pcepi qđ bo/
nori atq; fortunis tuis potuit conducere aut detrabere: nō po/
tui ſupſedere quin redderem te certiorē.
Eliquę uero tres ſpēs ſūt: quib⁹ etiā epiſtolę modū
excedere licet. Inſimulatiōis enī rei cuiuſpiā: Ac/
cuſationē: defenſionē: Rerūq; geſtarū expoſitionē:
ī uoluminis magnitudinē ītērdū creſcere uidem⁹.
Hoc ſolū litterarū & ſtudiorū incitamentū: intra epl'ę fines con
tinere poterim⁹: quod ſupius pbilographiā dixim⁹: hui⁹ rei au
ctores: uires & cōmoda: cū admiratiōe: gloria: bonore & laude
exponem⁹. Cōmuni omniū utilitate: boneſtate: maiorū exem/
plo: meritis & dignitate cōprobabim⁹: ad uirtutē ſapientiā do
ctrinam & cōmoditatē conſequendā: legentiū etiā audientiū
mentes iā prius concitatas inflāmabimus: ut maiorū exemplo
publicam priuatāq; rem: bene regere: ſanctiſſimū conſiliū: ſan/
ctiſſimaſq; leges nobis: poſteris: patrię etiam noſtris: imponere
ac omnibus bene uiuendi imitationem prēſtare poſſimus.

De obſeruantia artis.

Cęterū. ſermonis dignitas: ſcribēdi cōſuetudo: con
cinna cōpoſitio: elegantię ꝓprietas. mūditia uer/
borū hoc eſt lux apud doctos electa hęc tibi bo/
neſtare & exornare poterūt. Verū ſi quottidiano
uſu & exercitatiōe hęc ꝑcepta nō modo ſeruare: ſed iugi lectio
ne: cura: uigilantia & ſtudia: doctorū imitatiōe excolere: in me
lius uertere: & augere conaberis: ut trito quottidianoq; ē uſu:
te maiorib⁹ tuis: parē ęqualēq; & noſtris ſupiorem reddes.

Panagericiū Iacobi. P. ad illuſtriſſimū Principē Tarantinum

Incipit foeliciter.

Nonnullos fore uereor illuſtriſſime Princeps: qui
boneſto labori meo arrogātię nomē temere īſcri/
bere nō dubitabūt. Rem enī prorſus arduā ꝓcliuē
ac difficilem. In primis ſupra ingenii mei uires ad

excogitandū industrię adinueniendō:& iudicii ad discernen/
dū. Quid cuiq; noīs:p merit cuiusq;:iure cōueniat me mihi uē
dicasse dicēt. Nihil quippe inepti⁹ absurdius aut indigni⁹ uidet
q̄z uim diuinę mētis mortales usurpare p̄sumptisse. Nihil diffi/
cilius q̄z qd ueri noīs:glorię:tituli & laudis:p̄clara cuiusq; faci/
nora:egregia uirtus & prestantissima merita:suo iure deposcāt:
legē p̄scribere. Recte enī pperāq; facta atq; ipsa uirtus: quę tota
in actione cōsistit: aīo nō rerū euentu diiudicari cognosciq; de
bet: quare cū tot sint animi incerti motus: tot tamq; mentis ua
rii angustiq; aditus: uagi errores: deuii recessus: abditę inacces/
sibilesq; mentis nostrę latebrę: diuinę mentis oculis: eā abstru/
sam nostri corpis partē: nōnulli haud ab re p̄scrutandā relique/
re. Me uero imperiū tuū: qđ audacię meę animū tribuit: facile:
ut spero: benigneq; tutabit. Durius enī difficiliusq; tibi quicq̄z
negare: q̄z iussa tua capescere: mibi semp p̄suasū habui. Eque enī
tibi salutē: si nō supra: quā patrię: parentib⁹ & mibi ipsi debere
cognoui. Nec adeo tn̄ a ratione diuersus agor: ut qd ueri noīs
& tituli: cuiusq; sibi merita exquirāt ad unguē explorare. Sed
quę approbata cōsuetudine litterarū exitu principioq;: in lau/
dem nomēq; conducāt: in hūc libellū cōgerere cōstitui. Vt tibi
cui nil denegare ausim morem gerēs: qua rōne cuiq; mortaliū
ordini:p cōsuetudine saltē scribendū: binc principio ducto ti/
bi oranti aperire incipiā. Titulorū & laudū distinctio.

MAiorū laudes: prestantesq; titulos: & clarissima no
mina inferiorib⁹ nentiq̄z cōcederemus. Quib⁹ aut
iferiores bonestant: maiores etiā collaudādas Ci/
ceronis exemplo ducem⁹: qui p rege dyatharo Iu
liū cęsarē bis uerbis allocutus. Omnes sūt inquit i
illo rege uirtutes quas te cęsarē ignorare nō arbitror. Sed pręci
pue singularis admirandaq; frugalitas. Et si hoc uerbo laudare
regē nō soleo. scio frugi boīem dici: nō multum habet laudis i
rege iustū Seuerū grauem magnanimū beneficum liberalē. Hę

sunt regię laudes: illa priuata ẽ: ut uolet quisq; accipiet: Ego tñ frugalitatẽ i. modestiam & temperantiã q̃ maximã uirtutẽ iu/dico. Titulorũ & laudũ distinctio quo ad ętatem.

Tituli: prędonia & laudes rerũ & personarũ: adole/scentię uel maioris ętatis dicunt: uerũ ubi facta nõ inueniunt spem collocandã. Cicero ī dialogis edo cuit. Hinc apud Terentiũ simo ī andria. Quid mi bi faciet patri inquit. Et de ascanio primo eneidũ. Sin absumpta salus & te pater optime teucrũ: pontꝰ habet libię nec spes iã restat iuli. De marcello quoq; octauię filio adolescẽ/te prędantissimo sexto eneidũ Idem legimꝰ. Cũ enim res eiꝰge stas cõmemorare nequeat spem & indolem sic laudat. Atq; hic ęneas. una nãq; ire uidebat. Egregium forma iuuenẽ & fulgen/tibus armis. Sed frons lęta parũ deiecto lumina uultu: Quis pa ter ille uirũ qui sic comitat' euntem. Filius: an ne aliquis magna de stirpe nepotũ. Quis strepitus circa comitũ: quantũ instar in ipso est: Sed nox atra caput esti circũuolat umbra: Tũ pater an/chises lachrymis ingressus abortis. O nate ingentẽ luctum ne quędre tuorũ. Heu puer Iliaca quisquã de gente latinos in tantũ spe tollat auos: nec rumula quondã ulla se tantã tellus iactabit alumno heu pietas: heu prisca fides ĩuictaq; bello dextera. heu miserande puer si qua fata aspera rumpes. Tu marcellus eris ma nibus date lilia plenis.

Laudes ī primo cõgressu nõ eẽ fundẽdas sꝫ paulatim digerẽdę.

Non oia in laudẽ conducẽtia uno tantũ loco cõplẽctemur. Sed etatis rõne p omnẽ uitã digesta pau/latim laudes cũ ętate crescere demõstrabimꝰ. Quã rem egregie ,p lucio archio Cicero docuit: Hũc in buccolicis secutꝰ Virgilius: pari ętate & laude salo ninũ bis uerbis crescentẽ inducit. At tibi prima puer nullo mu nuscula cultu. Errãtes hęderas passim cũ baccare tellꝰ. Mixtaq; ridenti collocasia fundet acbanto. Et statim ad maiorem ętatẽ

ueniens ait. At ſimul heroum laudes & facta parētis iā legere: & quę ſit poter ſcognoſcere uirtꝰ. Molli paulatim flaueſcet campus ariſta. Acceſſa igit ętatis: quę ſit cuiq; ptis humanę uitę uirtus demonſtrabit.

De laudibus ſūmis.

PRęſtantiſſimū laudis genus eſt laudatos exſupare Hinc. M. C. ſecūdo de oratore. Eſt & cū cęteris prę ſtantibꝰ uiris cōpatiōe in laudatiōe pręclara. hinc Ouidiꝰ de leucothoe: q̄z mater cūctas tā matrē filia uicit. Et o mater pulchra filia pulchrior. Et maro primo eneiȯ. Quarūq; forma pulcherrima deiopeia. Cōnubio iungā ſtabili ppriāq; dicabo. Sūmę autē laudes erūt: aut magnitudine prędātes: aut nouitate primę: aut genere ipſo ſingulares ut eodē libro Ciceronis conſcriptū eſt. unde. Iuuat ire iugis qua nulla prioris caſtalliam molli diuertit orbita cliuo.

Laus a perſonis.

ADducūt quoq; laudes a pſonis eximiis uel ignotis: ut hoc priami geſtamē erat: ſic etiā ornatꝰ argiue helenę. Prędterea ſceptrū Iliōe q̄ȯ geſſerat olim maxima natarū priami: Itidē q genuere beati. Et mater fęlix & fortunata pfecto ſi tibi qua ſoror ē. & quę dederat ubera nutrix. Sed cunctis longeq; beatior eris: ſi qua tibi ſponſa eſt. & quę te faciet primum puella uirorum.

Laus a tempore ſumpta.

TEmporis quoq; ratione laudatiōes exquiſitas legimus: hinc prędclara illa dicta ab ęgregio poeta i laudem ſapphus. O nimiū fęlix quę te iā uiderit ętas: Functaq; colloquio eſt leſbi puella tuo. Me miſerū q̄ nō naſci mihi contigit illo Tpe quo leſbi nata puella fuit: Vidiſſem uultus audiſſem uerba loquētis. O bene temporibꝰ ſęcula nata ſuis. Sic etiā a futuro tpe ducit. Cicero in laudē cęſaris: Nec ulla unq; ętas de tuis laudibꝰ conticeſcet.

Laudes ab anima atq; corpore ſumptę.

Erũ laudes primę credunt intra naturam generis ſui ſe cõtinere in eo uſu quoquo magnũ inter mortales ſit nemini cedere. Animo pariter & corpore q̃ꝫ oẽs antecellere pulchritudinis ac roboris ſpecie at uehemẽtia cęteros anteire. Aut ecõuerſo cũ manſuetudinẽ requirim⁹ ſilueſtrẽ animũ exuiſſe dicemus ferociã reieciſſe. toruũ aſpectũ intractabilẽq; ĩmanitatem depoſuiſſe dicem⁹. Primi exemplũ Virgilii erit tertio georgicorũ. Tũ ſi q̃ ſonũ pcul arma dedere ſtare loco neſcit: micat auri b⁹ & tremit artus. Collectũq; fremens uoluit ſub narib⁹ ignẽ. Exemplũ ſecũdi. mar. Erit de catella publii. ipſa ẽ blandior oĩbus puellis. Color uelocitaſq; ĩ aĩalib⁹ cõmendationẽ tribuit. unde illud quoq; a poeta pite poſitũ ẽ. Qui candore niues anteirẽt curſib⁹ auras. Corpis uel tpis equalitas: & numeri multitudinis frequẽtia: ornamentũ & admirationẽ in laude affert. Virg. ꝓmo eneiȯ. Cętũ alię tottidẽq; pares ętate miniſtri. Sic illud dictũ ẽ. Tercentũ niuei tondẽt dumeta iuuẽci. Et millę meę ſiculis errãt montib⁹ agnę. Loca itidẽ cęli fluentia: aeriſq; tẽperie ſalubria: populoſa: pacis belliq; ſtudiis clara: portuoſa: opima fructuũ uarietate: magnitudine & multitudine paſcionis: earũq; rerũ quę ad uictum ſpectant abundãtia: laudis digna dicunt. Sed unde digreſſi ſumus ad noſtri generis rationẽ reuertamur. Natalitio loco celebri copioſo ac nobili: litteris ſtudiis & bonis artibus celebrato nomine nobis laudem uendicamus. Hinc zenonẽ ſtoicũ triũ rerum cauſa ĩmortali deo ſe gratias habiturũ dixiſſe cõmemorant: primum ꝙ in optima ciuitate natus. Tũ ꝙ gręcus nõ barbarus. Deinde ꝙ doctus nõ ignarus eſſet. Parentum nobilitas uirtutibus adequata: Vel generis humilitas meritis noſtris ceſſeberrima effecta hominũ expectatio pręſentium exuperata uitia perdomita: nõ modo laude ſed ĩmortalitate. nos dignos demonſtrant.

Laudes a rebus ruſticis ſumptę.

His quoq; pręclara Maronis laudatio in rem rusticā ne sola hęc deesse huic operi uideat accedat. Cui⁹ cultores:duros inuictosq; labores: agricolas dili/gentes assiduosq; reipublicę cultores dicemus. Rē uero ipsā rusticā:sationali consito pascuo:floreoq; rure collaudabim⁹.binc gelidos amnes:piscosos: uiuosq; lacus nitidas:illimes: saliētes & riguos fontes uiolariis lateq; olenti bus herbis:& suo semp gramine uiuaci:cinctos:ruris laudi plu rimū cōducere arbitramur. His florida prata:armētis gręgi api busq; grata:feraces fertilesq; agri aeris:saltus arduiq; mōtes: bu miles mineruę cęreri & bacho dicati calles opacę & echo reso/nātes ualles laudē afferre poterūt:umbrifera nemora:frondosę siluę:diis manib⁹ dicati luci: amęnaq; antra foliis siluestribusq; baccis uestita:auiū cōcentu passim auiaria resonātia:feraꝝ lustra saltus: indaginesq;.nō minus utilitatis quā iocūditatis afferūt. Quib⁹de reb⁹ laudes:rerū preconia & litterarū titulos require mus.Quos ne ambagibus umbra & tenebris cōtextos credas: Principio a diuinis psonis ducto iamiam dicere incipiam.

Ad romanum primo pontificem.

Pontificē maximū:summū:romanūq;: Dominici gregis pasto/rem: Sacrorū antistitē: Christiani cultus moderatorē: Chri/stiani noīs uexilliferū. Patrē Diuū: clementissimū: sanctissi/mum:beatissimum:ampliss̄imū:pientiss̄imūq; dicemus. Cui talē in litterarū tergo titulum dare licebit.Diuo Innocentio octauo:dominici gregis pastori pientissimo:romanęq; basi/licę pontifici maxio optimoq;. In epl'arū fronte sic exordie/mur.Iobes lucilius hippodam⁹ belbrōnēsis Diuo Innocētio octauo sacrorū antistiti:sūmo maximoq; foelicitatē. Sūmus autē pontifex minores quoscūq; pōtifices Fratres Reliquos aūt Filios p litteras publicas appellabit. Vnde ad pontifices scribens inferiores:sic in litteraꝝ fronte pfatur. Innocentius octauus diuino dei nutu:ouilis dominici custos designatus

dilectis fratrib⁹ germanis epis Salutē & aplicā benedictionē. Cęsarē uero sic aggredieť. Innocentius octauus diuina dispo sitiōe christiani cultus moderator dilecto filio Fęderico ter tio romanorū impatori augusto faustoq; Salutē & apostolicā benedictionē. Scismaticos autē gentilesq; huiusmodi titu/ lo salutat. Innocētius octauus dei gratia christianę plebis an tistes Mahumeto teucrorū maximo sanioris mentis spiritū: rectiusq; consilliū exoptat. Ad minores pontifices.

Pontifices minores: Cardinalē: pontificē presbyterū seu diaco nū: patriarchā: archiepiscopū: epm: ptonotariū: abbatēq; ap/ pellabim⁹. Quib⁹ hos titulos adiiciem⁹. Pontificē nāq; mino rem: In partē dominici gregis custodē ascitū: Amplissimū: ue nerandissimū: obseruandissimū: pientissimūq; dicētes: Talē i epl'arū tergo. si Cardinali scribendū erit titulū assignam⁹. Pe/ tro fuscaro titulo diui nicoleo cardinali pontifici: patri pien tissimo: obseruādissimoq;. In fronte uero epl'ę. C. Iobes luci/ lius bippodam⁹ belbrōnensis Petro fuscaro: cardinali ponti fici amplissimo Salutē. Si patriarchę autē archiepiscopo: aut epo scribere uoluerim⁹. Sic in litterarū tergo dicem⁹. Laurē tio zani antiocheno patriarchę obseruādissimo patri nō mi/ nus pientissimo q; uenerādo. In fronte uero sic exordiemur C. Iobes lucilius bippodam⁹ belbrōnensis laurētio zani an/ tiocheno patriarchę tā pbissimo q; itegerrimo Salutē. Pro/ tonotariū pręterea i lr̄aꝝ tergo sic aggrediemur. Marco con/ tareno romanę basilicę ptonotario nō min⁹ accuratissimo q; fideli. In fronte autē sic salutare solem⁹. C. Iobes lucilius bip podamus belbrōnensis. Marco contareno christianę reipu/ blicę gestorū ptonotario tā diligentissimo q; fidelissimo Sa/ lutē. Abbates uero & reliq; sacerdotes tali in epl'aꝝ tergo sūt titulo decorādi. Petro cornelio. diui Frāciſci cęnobitaꝝ anti stiti religioso & optimo. Itē Petro nigro. diuo Iuliano dicatę ędis antistiti: Flamini pietissimo optioq;. In frōte aūt lr̄aꝝ sic

exordiri licebit. C. Iohes lucilius hippodam⁹ helbronenſis. Petro cornelio: Pauperũ monachorũ antiſtiti: tã doctiſſimo q̃z morato fęlicitatẽ. Itidẽ. C. Iohes lucilius hippodam⁹ hel/ broneñ. Petro nigro flaminũ decori. S. ¶ Ad cęſarem.

Romanorũ imperatorẽ: Diuũ cęſarem Cęſareã maieſtatẽ Chri/ ſtianę reipu. tutorẽ: uexilliferũq̃ Triũphatorẽ Patrem patrię Auguſtũ: Inuictiſſimũ: fauſtiſſimũ: pientiſſimũq̃ dicem⁹. Cui tales in epiſtolarũ tergo tituli tribuunt. Fęderico tertio: diui no afflante ſpiritu romanorũ ĩperatori cęſariq̃ auguſtiſſimo: fauſtiſſimoq̃. In fronte uero litterarũ his decorand⁹ eſt uer/ bis. C. Iohãnes lucilius hippodam⁹ helbrõnenſis Diuo Fęde rico tertio chriſtianę reipublicę uexillifero: fauſtiſſimo: inui ctiſſimoq̃ fęlicitatẽ. ¶ Ad regẽ uel minorẽ principem.

Regem: Ducẽ: Principem quoq̃ ac Comitẽ: Regię uel Ducalis celſitudinis ſiue dignitatis decus: Heroĩcarũ cultorẽ uirtu/ tũ: Principat⁹ ornamentũ: Regii culminis ſplendorẽ & unicũ firmamentũ. Chriſtianiſſimũ: Potentiſſimũ: Magnificentiſſi mũ: Magnanimũ. fortiſſimũ: inclytũ: fęliciſſimũ: Seneriſſimũ Illuſtriſſimũq̃ appellabim⁹. Cui tales in epiſtolaꝝ tergo titu/ los adiiciemus. Carolo triplicis gallię regi chriſtianiſſimo: re giiq̃ culminis ſplẽdori ſereniſſimo illuſtriſſimoq̃. In fronte autẽ ſic dicendũ erit. C. Iohes lucilius hippodam⁹ helbron/ nenſis Carolo regię dignitatis decori & unico firmamento. Foelicitatem. ¶ Ad Equitem auratum.

Equitem: Equeſtris ordinis uirũ: Militię decus: Reipublicę co lumen: Patrię ſpem ampliſſimã: fidiſſimãq̃: Splendidiſſimũ: Generoſum: Excellentiſſimũ: Clariſſimũ: Inclytũ: Magnani/ mũ: Potentẽ: Fortem: Strẽnuiſſimũ dicemus. Cui in litterarũ tergo hos titulos tribuem⁹. Barnardo Iuſtiniano Splendidiſ ſimo Equeſtris ordinis uiro patricio ueneto: militię decori: reiq̃ publicę firmamento. In fronte autẽ ſic exordiemur. C. Iohes lucilius hippodam⁹ helbrõnẽſis Barnardo iuſtiniano:

equiti ſtrēnuiſſimo Salutem. ¶ Ad patricium.

Patriciū ſenatorii ordinis uirū Senatorē magnificū: Spectatiſſimū: Nobilē: Generoſū: Ornatiſſimū: Clariſſimūq; inſignem: Spectabilē: Integerrimū: Bñficentiſſimū: Sapientiſſimūq; dicem⁹. Cui ī epl'a tergo hos titulos dare licebit. Antonio baduario patricio ueneto: Senatorii ordinis uiro integerrimo optimoq;. In fronte aūt ſic inchoandū erit. C. Iohes lucilius hippodam⁹ belbrōnenſis Antonio baduario: patricio uenēto ornatiſſimo: ſpectatiſſimoq; Salutē. Illud quoq; ānotatiōe dignū cenſem⁹: nō tm̄ patricios uerū & cōſulares quoſcūq; uiros: urbiū p̄fectos: Cōſules: Procōſules: Prętores honoratis faſcib⁹ decoratos: Necnō & cęteros magiſtratus: his plerūq; titulis nō abſurde ſalutādos. ¶ Ad plebeios.

Plebeios uiros triptitos reperim⁹: aut enī maiores ſūt aut mediocrimi aut miores. Maiorē plebeiū Spectabilē: Sapientē: Preſtantē: Pręcipuū: Singularē: Officioſū: Cōſumatū uirū Integerrimū: Ornatiſſimū: Bñficentiſſimū: Spectatiſſimūq; dicem⁹. Cui ī epl'a tergo tales titulos adiiciem⁹. Iacobo phyletio plebei ordinis uiro p̄cipuo ac ſingulari. In fronte autē ſic inchoādū erit. C. Iohes lucili⁹ hippodam⁹ belbrōneñ. Iacobo phyletio uiro cōſumatiſſimo ornatiſſimoq; Sal'. Medioximū plebeiū: egregiū: prudentē: humaniſſimū: benigniſſimū: phiſſimūq; dicem⁹. Cui ī tergo lr̄a tergo hos dare titl'os placebit. Hieronymo malateno plebei ordīs uiro hūaniſſimo phiſſimoq;. In fronte uero ſic exordiendū erit. C. Iohes lucili⁹ Hieronymo malateno uiro prudētiſſimo benigniſſimoq; Sal'. Miorē autē plebeiū: diſcretū: moratum: induſtriū: ſolertē: expertēq; diligentiſſimū uirū: obſequentē: accuratū: fideliſſimūq; appellam⁹. Cui ī epl'a tergo tales adiiciūt tituli. Erhardo Ratdolt germano auguſtēſi: uiro tā īduſtrio q; accurato. In fronte uero ſic ſalutand⁹ erit. C. Iohes lucili⁹. Erhardo Radtolt germano auguſtenſi uiro ſolertiſſimo exptiſſimoq; Salutem.

Ad studiosos uiros.

Studiosos uiros oēs appellam⁹ quos cuicūq; scię deditos uide/
mus: quoz titulos p ordinē suis locꝭ locabim⁹. Ad theologū

Theologū Diuinarū humanarūq; rerū interpretē: Sacrarū lrārū
cultorē Sacrę paginę, pfessorē. Dīni cult⁹ moderatorē: Diuinę
uolūtatis expositorē. Sapientissimū: eximiū: excellentissimū
diuinūq; dicem⁹. Cui tales ī lrāz tergo dabim⁹ titulos. Rubert
to de litio sacrę pagīę, pfessori tā sapiētissimo q̄ diuinissimo.
In fronte aūt sic inchoabim⁹. C. Iohes lucili⁹. Ruberto de li/
tio diuini cultus moderatori eximio sapientissimoq; Foeli/
citatem.

Ad iurisconsultum.

Iurisconsultū: Diuinarū humanarūq; legū interpretē: Pontificii
uel cęsarei iuris doctorē. Diuini uel hūani iuris moderatorē
Vtriusq; iuris, pfessorē: Legū diuinarū humanarūq; exposito
rē. Iurisconsultoz cōsultissimū: sapientissimū: optimū: eximiū:
excellentissimū: ęquissimū: integerrimūq; dicem⁹. Cui ī eplāz
tergo tales titulos assignam⁹. Alexandro neuo: diuinarū hu
manarūq; legū interpreti tā excellentissimo q̄ ęquissimo. In
fronte aūt sic exordiemur. C. Iohes lucilius Alexādro neuo
diuini humanicq; iuris moderatori eximio optimoq; Salutē.

Ad medicum.

Medicū. Humanę salutis auxiliatorē: moderatorē: tutorē: con
seruatorē: remediūq;. Medicę artis, pfessorē: Morborū curato/
rē: ęgritudinū, ppulsatorē: Accuratissimū:, pmptissimū: exper
tissimū: diligentissimūq; dicem⁹. Cui tales in lrāz tergo tituli
tribuunt. Gerbardo ueronēsi: medicę artis, pfessori: tā accura
tissimo q̄ doctissimo. In fronte aūt sic īchoādū erit. C. Iohes
lucili⁹. Gerbardo ueronensi. hūanę salutis: moderatori excel
lentissimo Salutē.

Ad Philosophū Dialecticūq;.

Philosophū. Sophię uirū. Naturę exploratorē Causarū specula/
torem: Sapiētię amatorē: filiūq;: sapientissimū: modestissimū:
excellētissimū: grauissimū: speculatissimūq; dicem⁹. Cui tales

ĩ lr̃a᷒ tergo tituli adiiciunt. Antonio cornelio ph̃o excellen
tissimo: naturę exploratori nō min⁹ accurato q̃ꝫ excellētissi/
mo. In fronte aūt sic incipiem⁹. C. Iohes lucili⁹. Antonio cor
nelio ph̃o integerrimo sapiētissimoq;. S. Ad mathematicū
Mathematicū Arithmeticę uel geometrię uel sideralis scię pro
fessorē: Fatorū: expositorē diuini numinis cōsciū: Siderum
speculatorē, phętontei cursus exploratorē. Vel īmobilis ma
gnitndis meritorē. Vel discretę quātitatis supputatorē. Acu
tissimū: subtilissimū: accuratissimū: prudentissimū: pspicacē di
uinū sapientissimūq; dicem⁹. Cui tales ī epl'a᷒ tergo tituli tri
buunt. Iohi de monte regio mathematicę artis, pfessori non
min⁹ accuratissimo q̃ꝫ doctissimo. In fronte autē sic salutam⁹.
C. Iohes lucilius. Iohi de monte regio. sideralis scię, pfessori
sapientissimo accutissimoq;. S. Ad musicū Vatemq;.
Musicū Vatemq; eisdē ferme titulis decoram⁹. Cęlestis harmo
nię imitatorē appellātes. Pyeridū filiū. Musa᷒ alumnū. Apol
lini sacratū. Thespiadū choro dicatū. Hippocrenidū choro
sacratū. Pegasidū amicū. libetridū cultorē. Pegaseo liquore sa
turatū: lauro insignē. Pallida decoratū hędera: Pyreneo fōte
potū. Castalii fontis domesticū. Parmissi fluminis nō ignarū.
Cephisi gurgitis nō expertē: Heliconię rupis accolā: Parna/
sii nemoris exploratorē: Cyrrhęi iugi nō alienū: Aonii mon
tis habitatorē: phębei numinis interpretē: Testudineę lyrę
moderatorē. Nouennarū sororū decantatorē: Parnasię ędis
ciuē. Sacrū: diuinū: elegantissimū: facūdissimū: suauissimū: io/
cundissimū: ornatissimū: canorū: sono᷒: argutū: decentissimū
celebratissimū: expolitissimūq; dicem⁹. Cui ī epl'a᷒ tergo ta/
les merito titulos tribuem⁹. Iohi Mario philepho. musarum
cultori tā ornatissimo q̃ꝫ eleganti. In fronte aūt sic exordie/
mur. C. Iohes lucili⁹. Iohi Mario philepho phębęi numinis
interpreti expolitissimo ornatissimoq;. S. Ad Oratorē.
Oratorem Forensiū causarū tutorē, latini eloquii moderatorē.

pedestris oratiõis dec⁹. Patrię linguę unicũ splendorẽ: Reip⁹. cõsultorẽ: Sanctarũ legũ asseueratorẽ: Canorã uirtutis tubã. Romanęq; linguę decus: Facũdissimũ: disertissimũ: eloquentissimũ: elegãtissimũ: limatissimũ: expolitissimũ: ornatissimũ: copiosissimũ: grauissimũq; appellabim⁹. Cui tales ī epl'az tergo tituli adiicient. Bñdicto brognolo oratori facũdissimo romanęq; linguę moderatori disertissimo eloquẽtissimoq;. In fronte aũt sic inchoabim⁹. C. Iohes lucili⁹ Bñdicto brognolo pedestris oratiõis decori Salutẽ. Ad grammaticũ.

Grãmaticũ: Reipub. litterarię columen. Latini sermõis explo/ratorẽ: Humani studii principẽ. Litterarię disciplinę mode/ratorẽ: Auctorũ poetarũq; interpretẽ: Humani codicꝭ expositorẽ: Latinę originis exploratorẽ. Humanissimũ accuratissimũ: disertissimũ: ornatissimũ: copiosissimũ: doctissimũq; dicem⁹. Cui tales ī lr̃az tergo titl'os dabim⁹. Frãciſco nigro utriusq; linguę moderatori tã hũanissimo q̃; ornatissimo. In fronte aũt sic īcipiem⁹. C. Iohes lucili⁹ Frãciſco nigro litterarię disciplię iterp̃ti disertissimo accuratissimoq;. S. Ad scholasticũ

Scholasticũ quẽq;: De uirtute bene meritũ. Litterarię discipli/nę dicatũ. Vtriusq; uirtutis florib⁹ exornatum. litterarũ haud expertẽ. Bonarũ artiũ studiosissimũ: eruditũ. In primis doctũ Studiiq; decus hũani dicem⁹. Cui tales in epl'arũ tergo titu/los tribuim⁹. Martino bippodamo utriusq; uirtutꝭ tã studiosissimo q̃; accuratissimo. In fronte autẽ sic inchoandũ erit. C. Iohes lucilius bippodam⁹ belbrõnensis. Martino bippoda/mo litterarię disciplinę decori Salutẽ. Ad cognatos.

Pater filiũ uel nepotẽ chariſſimũ: dulcissimũ: pientissimũ: dilectissimũ: lepidissimũ: suauissimũq; appellat. Fili⁹ autẽ patrẽ ul' patruũ. bonorandũ: obseruandissimũ: pientissimũ: optimum pbissimũ: humanissimũ: uenerandũ colendũq; dicit. Quib⁹ tales ī epl'az tergo tituli tribuunt. Fili⁹ ad patrẽ Heinrico bippodamo belbrõnẽsi uiro patri suauissimo pientissimoq;. Vel pater ad filiũ. C. Iohi lucilio bippodamo belbronnensi filio

chariſſimo ſuauiſſimoq;. In fronte autē ſic filius patrē ſalutat. C. Iobes lucilius Heinrico hippodamo belbrōnenſi uiro patri tā humaniſſimo q̄ obſeruandiſſimo Salutē. Vel pater ad filiū. Heinricus hippodam⁹ belbrōnenſis uir. C. Iobi lucilio filio tam pientiſſimo q̄ ſuauiſſimo. Ad fęminas.

Fęminā. Caſtitatis decus. Pudicitię exemplū Honeſtatiſq; ſpeculū: Pudiciſſimā: caſtiſſimā: integerrimā: honeſtiſſimā: primariāq; dicemus. Cui tales in eplā tergo titulos aſſignam⁹ Lucretię: cornelię: feminę primarię: integerrimęq;. In fronte autē ſic incipiem⁹. C. Iobes lucilius Lucretię: cornelię: bone ſtatis pudicitięq; exemplo Salutē. Illud autē ſciendū eſt q̄ fęminę uirorū ſuorū titulis decorandę ſūt. Proinde ex ſupiori bus ꝟm rei pſonęq; exigentiā: nō tantū in hoc ſexu: uerū & ī altero: uir accuratiſſimus quiſq; ex ſe poterit condecentes titulos aſſignare.

Reliqua perpaucula erūt: quę diuturno uſu. aſſiduaq; conſuetudine & maiorum auctoritate apte excogitare oporteat. Quę tñ & rationi cōſentaneę: & hominū opinioni correſpondere poterunt. Si primo quęq; legendo borū te pręceptorū obſeruantiſſimū reddere ꝓcurabis.

Litterarū exit⁹ his ſimilibuſq; uerbis claudere uſitatiſſimū ē. Vale decus ſęculi noſtri: ſis fęlix noſtriq; memor. Vale tibiq; ꝑſuadeas te mihi chariſſimū eſſe ꝑ quod tibi chariſſimū eſt rogatus aucto. Vale meq; tibi cōmendatū habeas. Cura ut recte ualeas. Da operā ut ualeas. Recte uale & nos mutuo dilige. Valitudinē tuā cura diligenter bñ uale. Vale fęlix: diuq; uiuas: noſtriq; memor nō diligas oro ſed amas. Vale militię decus. Huncq; nouū laudationū ac pręceptoꝝ libellū tuo nomine conſcriptū cōmiſſum: charū: gratū & acceptū: nouitate ſaltem rei te habiturū Spero. Vale lector.

Iacobi Publicii Florentini ars memorię ſęliciter incipit & primo prędatio.

Aud ab re fore arbitror: ſi p̄ter ma/ iorū conſuetudinē: quę plurimis ſę/ culis e mortaliū uſu receſſere in me diū nūc lucēq; referam. Nam ſi men tis acies animiq; uis. bis terrenis ar tubus deſtituta: intellect⁹ admodū uolūtatis & memorię lumine clarue rit. hac tñ corporea mole cōtagio ne & obſcuro carcere merſa: nouis prę/ ceptis medicęq; art⁹ adminiculis in/ digens ē. Vt quod caduci fragiliſq; corpuſculi coniunctione id luminis ei ademptū eſt: nouis prę/ ceptis & exercitatiōe conſueta luce priſtinoq; iubare longe la/ teq; ſplendeſcat. Nō enī ſibi ſolū ornamento uerū etiā prędaris ſtudiis & bonis artib⁹ boneſtamēto: ſplendori & decori eſſe po terit. Hanc nāq; facultatū omniū & artiū diuino humanoq; ſtu dio dignarū: cōmunē uti parentē & fidiſſimā ſeruatricē: diuini & hūani ingenii argumentū & gloriā ac muſarū matrē uates no ſtri dixere. Hui⁹ ſagacitate motu & celeritate qua cūcta ambit ſentit & mouet motu ſempiterno prędita: diuinę mētis uim in tueri admirari & uenerari licet. Quę ſūma nos charitate cōple/ xa elīgues mutoſq; (ut ſabinū: caluinū) diſertos eloquēteſq; red dat. Ignarū tardū īmemorēq; bene memorē efficit. Quę a natu/ raq; uolūt (ut Themiſtodi: diuęq; mētis ſenoni) meminiſſe: da/ tū eſt artis exercitiū & tardis mēorię p̄cepta fiducia ordine ſęli citate tenacitate & reꝝ copia cōparauerit. Nō enī tm̄ nobis (ut platonis ſnīa dictitat) nati ſum⁹: ſ̄ noſtris patrię & poſteris quo pbeati illi eſſe uident qui ſūmo ingenio pręditi nō ſuis modo: ſed & minorib⁹ & poſteris memoriā & deſideriū ſui reliquerūt. Quid enī prędari⁹ qd gloria qd laude qd admiratiōe digni⁹ q̄ꝫ aiantia naturę bonitate: ingenio anteire boīes. nō mō morta/

les sed naturā ipsā studio & uigilātia mentis & memorię ui ex/
cellere. Cęterū cū oīs huiꝰ prędlarissimę uel potiꝰ diuinę artꝭ fru/
ctus in ordinis dispositiōe recōditos nō ignoremꝰ dabimꝰ ope
ram ut de ipso ꝓbreui & q̄ absolutissime dicamꝰ. Nā & Symo/
nidē poetā huiusce rei auctorē dispositiōe & ordine memorię
rationē principio excogitasse cōpertū est. Cū apud scopā thessa
lię eū in cōuiuio discūbentē duo ęgregię formę iuuenes accirēt
Quoꝝ tandē euocatiōe defagitatꝰ dū ad fores genialis domꝰ uti
ratus erat nō iuenissēt. eos oī urbe uagus quęreret: cōuiuii inte
rea domꝰ in ruinā uersa: miseranda cōuiuas clade oppſſit. Quos
cū affines sepulchro mādare uellēt: nec eos miserādę mortis ge
nere ruina & molibꝰ attritos recognoscerēt. Diuinꝰ ille symoni
des quē qsq; dispositiōe & ordine locū sortitꝰ fuerat tacite uol/
uens: Charos parētibꝰ liberos dulcesq; cōiugibꝰ uiros & matrū
amplexibꝰ ac lachrymis natos restituit. Cuiꝰ exēplo illecti nos
quoq; ab ordine initiū dicēdi sumemꝰ: Si paucis prius de inge
nita memorię ui diserētes ꝓpriā eius potestatē complectemur.

Diuisio memorię.

PRęclarā oēm hūani animi uim: ꝑstantissimāq; nri
corpis mentē in uertice ueluti ī arce sagax natura
cōstituit Vt sensibꝰ finitima ętbereo cęlo ꝓpinqor
& īmortali deo uicinior: cęlū oē sidereāq; plagam
igneū uigorē & liqdū ętbera liberiꝰ plustraret. Ma
ria terras & īfra se positas urbes ut īpiosa & seuera moderatrix
ab excelso despiceret. Eiꝰ uim ac uirtutē reꝝ gerūdarū q̄litatē tri
plicē dixere. Memoria igit ab ītellectu & fantasia ꝑclare illi q/
dē segregarūt. priꝰ nāq; abditas nobis res haꝝq; latitantē uim &
naturā īdagare & cognoscere q̄ meminisse datū ē. Hāc uero ab
solutissimā hūani īgenii uim ī mēoriā & reminiscētiā distīxere.
Easq; tm̄ īuicē distare aīaduertūt ut opa uolumini papiro & li/
bro alterā: alterā sono ꝓnūciatiōi & uoci cōparūt. Cōstantis enī
mētis absoluteq; ꝓfectiōis habitu: reminiscentiā & frequentiā

opationū actu mēoriā pene diuinā prędicāt. Nos utriuſq; uim cōi uocabulo intexere cupiētes hanc mentis bipartitā cōmo/ditatē memorię tm̄ noīe nūc complexi ſumus. Nō ut illorū au ctoritati & ſapientię arroganter quicq; detrahamꝰ ſed doctorū atq; grauiū latinorū auctoritatē ſecuti: qđ ab illis bipartito tra/ditū eſt: facliꝰ ſimpliciter euoluamꝰ. Mentis itaq; noſtrę & me/morię cōmoda duplicia ſunt: alia naturę. ſ. alia ab inſtitutiōe ar tis ꝓfecta. Naturalis memorię: uis quędā eſt noſtris animis & cogitationibꝰ ut bene meminiſſe poſſimꝰ inſita. Hęc nō locis ſ; ueris fictiſq; imaginibꝰ indiget. Vnicuiq; enī doctorū atq; gra/uiū ſnīam agere meminiſſe & intelligere cupiēti cōſulto &me/ditato opus eſt. Humanāq; q̄ppe naturā ſenſitiua ui uehemen/tior eſt: nulliꝰ corporeę ſimilitudinis adminiculo ſimplices res uel nō concipe uel mox cōceptas amittere certū eſt. Cęterū cū memoria ipſa uel morbo uel ętate confecta langueſcat: p̄ceptis medicaq; manu & exercitatiōe eiꝰ impedimēta ꝓpulſanda ſunt Pueritię enī ſenectutiq; obliuionis & letargię matri uſu & arte ſuccurrendū platonē docuiſſe affer cōſtantinꝰ auctor eſt. Vt enī animi noſtri bona: ingenii quoq; dotes a natura nobis conceſ/ſas ꝓfectionē quandā conſuetudine & exercitio p̄cipere uide/mus. Sic memoria & ſi nihil cōmodi a natura ſibi uēdicarit ar/te tm̄ & uſu naturę cōmoda augeri & incōmoda cōminui leuari & retūdi uidemꝰ. Iugis quippe uſus & diuturna cōſuetudo rerū magiſtra ē. Caduce igit̄ fragiliq; naturę diuturna meditatiōe & aſſidua exercitatione occurrendū eſt. Ea ueris cōmenticiiſq; lo cis cōſtat adiūctione litteriſq; leuaꝫ imaginibꝰ ſignis: figuris & inſigniis augeꝫ: ſed de his alias nūc ad ordinē: unde digreſſi ſu/mus reuertamur.

De ordine locorum.

CVm in oī actione diſciplina & arte modus rerūq; ordo & diſpoſitio (ut in nauali militari ruſtica & publica re) ſūmo adiumento mortalibus ſit. Tū in hac tm̄ momenti & neuorū habet ut oīa ingenio & memorię cōferētia his ſine umbra ueluti obſcu

ro carcere & altu caligine mersa longe a sensib⁹ uaga & fluitãtia latitant. Nõ ab re igit altius repetendũ censuim⁹: ut oĩs huiusce rei ratio & doctrina supra q̃ necesse uidet: exordiendo hac luce clarior diluceſcat. Ordo ẽ recta rerũ dispositio qua singula suũ teneant locũ. Hic rerũ & uerborũ dicit. Quę enĩ dignitate aut natura prestantiora uerba dicunt cęteris prętereda sũt. Virgilius sexto Principio cęlũ & terrã camposq; liquẽtes Lucẽtẽq; globũ lunę titaneaq; astra. Spirit⁹ intus alit hinc hominũ pecudũq; genus uitęq; uolantũ. Sic uiros & mulieres Victrici dextra subegit. Salustius in catilinã cõmemoratis uiris qui in ea cõspiratione fuere mulieres etiã aliqđ affuisse sibi inquit. Natura ut ortus & occasus: dies & nox Crispus Oĩa ab ortu ad occasum domita armis parerẽt. A notiorib⁹ non imperiti litterarũ inchoant ut Vrbis romę exterarũq; gentiũ Valerius maximus Et urbẽ Romã sicuti ego accepi condidere atq; habuere initio Troiani Salustius. Et urbẽ quã dicũt romã melibeę putaui Virgilius. Finita infinitis. ęquale inęquali. uirtus uitiis. certũ incerto. fixũ mobili. habit⁹ priuatiõi. & cecitati uisus anteferat. Contrariorũ oppositio habitus & priuatiõis normã sequet: ut albedo habit⁹: nigredo priuatio dicat. Rerũ ordo continuata ẽ sententiarũ progressio seriem distinctionẽq; seruãs. Ea est triplex continuationẽ partiũ orationis & locorũ. A ualidissimis enĩ & necessariis ĩ diluendo inchoandũ. Maro docet Soluite corda metũ teneri secludite curas. Res dura & regni nouitas me talia cogunt moliri & late fines custode tueri. Econtra in cõfirmando agendũ esse. Fabius Quintilianus & Marcus Cicero asserũt Partes itẽ orationũ ordinẽ suũ exquirũt: ut in oratoriis institutionib⁹ docuimus. Locorũ ordo est duplex Sediũ argumentorũ & imaginũ. Sediũ ordo imaginũ ratione est recta locorũ series: uel in corona cõuertibilis eorũ dispositio. Ordinẽ in argumentis p partes eorũ & partiũ dispositionẽ exquiremus. Rerũ ordo in locis: dispositio in partib⁹ orationis uel imaginib⁹ concernit. Quę si ad casum temporis uel insulsę ab imperitis dispo/

nunt cognita dura & memoratu difficiliora erunt. Locorũ lex prẽceptione inuentione qualitate dissimilitudine numero notatione impressione cõmenticiisq; locis plene pfecteq; constat. De quib⁹ pricipio a p̃ceptiõe ducto ī hoc primo libro dicemus.

Prẽceptio est recta agendi ratio: qua naturę cõmoda cõfirmata & ingenii bona adaucta longe lateq; diluescunt. hic ut ne qd temere adiiciam⁹. neu qd p incuriã obmittam⁹ seruandũ est. Qð effugere qui uolet hui⁹ artis obseruantissimus & p̃ceptorũ curiosissim⁹ īdagator & seruator erit. Locoꝝ iuẽtio. Omparandorũ locorũ triplex ẽ ratio. Nã aut natura constituũt: aut cuiusq; ingenio excogitant: uel bis cõposita conficiunt. Natura cõstituta dicunt: quę nõ ingenio excogitata: nec cõmentatiõe nra efficta uidẽt. Ingenio cõpant q̃ nra sagacitate similãt. Mixta dicũt: q̃ cũ natura & mãu hoiuz: tũ calliditate cõstituũt. Qð & expediẽs & cõducibile magis atq; magis esse arbitramur. Oia enī a natura cõstituta repire ẽ ipossibile: & fictis oĩbus uti durũ & piculosissimũ duco.

Locorũ qualitas.

Valitas est cõditio certa locis īscripta ut mediocri luce mediocriq; distantia: firma: imaginũ capacia: ac solo in loco sita: re aut noĩe imaginũ rõne correspondentia exactissime cogitent. Extrema nãq; imaginatiuę uirtuti obesse rei militaris: oculorũ & auriũ argumẽto compertũ est. Litterę enī nimiũ conculcatę & syllabę nimiũ expressę uel cõpressę labore nimio: sensus mentẽq; affligunt. Aditus etiã & redit⁹: puagatio & frequẽs hominũ cõcur

satio cogitationē nostrā deludit. Medio igit modo ac mode/
stia ingenia excitent. Ne nimiū dilatata fusa ac uaga: īcerta: an/
ceps & ignara mens fluctuet. A meridie igit in septētrionē uer
sa a decem in uiginti passuū distantia opaca deserto in loco:
quinq; pedū ambitu cōtenta sunt. Dissimilitudo locoꝝ

LOcoꝝ similitudo morte magis euitāda est. Nā uti
ea compositū ita hęc cōiunctū resoluit. Vilē homi
nē facit: mētē animūq; memorię ībecillitate humi
deiicit tarditate aut infamia aut sēpiterna aut diu
turna nos inficit. Quas ob res opere colore & al/
titudine figura ac diuersa materia euitare poterim⁹. Vel si non
locis optat⁹ & arte cōparatis lapidib⁹ saltē arborib⁹ tumulis aris
monumētis biremib⁹ nauibus procliuis pontib⁹ astris ac insu/
lis uarie effingent. Locorū notatio.

LOcorū nota duplex ē. Numerorū altera. altera re/
rū. Numeri signū dicit numer⁹ quīto quoq; inscri/
ptus: & hic aut arithmetica figura uel reali notat.
Falx quippe manus aut pes quintū Crux decimū:
Geminata uigesimū significabit. Verū Hermipp⁹
loca singula notāda cōmemorat: ut ad eū cū ueneris rē locū &
loci numerū teneas. Ne tm̄ re: uerū etiā numero cōmemorato
memoriā facili⁹ exercere ualeam⁹. Albert⁹ decimūquēq; Fabius
Quintilian⁹ & Marcus Cicero quintūquēq; notandū cōmemo
rāt. Rerū nota dicit rerū additio: locis inserta. Cū enī supiorib⁹
legib⁹ loc⁹ carebit: ne mentē tardā efficiat re aliq̄ munietur. Si
enī uastus mobilis aut nimiū lucidus uidebit: exedra clauo &
testudine confirmabimus. Locorū impressio.

LOcos arte cōpatos diuturna meditatione & iugi
exercitio mēorię adeo imprimem⁹ ut nō aliter te/
nere: colligere & memorit reddere q̄ꝫ q̄ nobis no
tissima sunt possumus. Distrabit enī memoria atq;
ois animi uis effęminat si in colligēdis imaginib⁹ ordine & lo/
co dūtaxat uno aberrauerimus.

Locorũ multitudo.

Reliquũ iã esse uidet ut locorũ legib⁹ expositis infinita pene nobis loca: ordine: q̃litate: luce: distantia: mediocriq; spacio: deserto in loco: stabilia ac dissimilia excogitem⁹: ut si quid e memoria baud excidere sed diu impressũ tenaciter inherere uelimus: & alia itẽ memorię cõmendare studemus diuersis ĩ locis affigamur. Est enĩ tũ piculosum: tũ ridiculũ duos eadẽ in re coheredes in solidũ cõstituere. Quę qui sine labore multiplicare uoluerit. Centum cõficta animalia litterarũ & alphabeti ordine exquiret ac unicuiq; figurę quinq; maxima & difformia animalia accõmodabit: uel res aliquas aĩalibus cõmiscere poterit: ut diuersitate hac firmius memorię impressa inhereant. Quib⁹ pro eorũ magnitudine plurimas ac diuersas imaginũ sedes pro sententia nostra statuere poterimus. Quadrati itẽ normam de quo extremo uolumine agendũ est sequetur.

Cõmenticia siue ficta loca.

Nonnihil opis cõmenticia etiã loca afferre usu cõpertũ est. Si distincto ordine sediũ ratiõe excogitata erũt: ne fulgida splendescãt uel obscura opacitate obtecta prorsus latitẽt. sed distincta clara (ut sequenti figura euidẽs est: locorũ multitudinẽ aperta nobis prębeant. Cęterũ quoniã de ordine lege pręceptiõe inuentione qualitate dissimilitudine notatiõe. Impressione locorũ multitudine & cõmenticiorũ locorũ cognitione dicẽtes. satis huius primi libelli magnitudo creuit: cõmodius reliquis de rebus in sequenti uolumine dicendũ censuimus.)

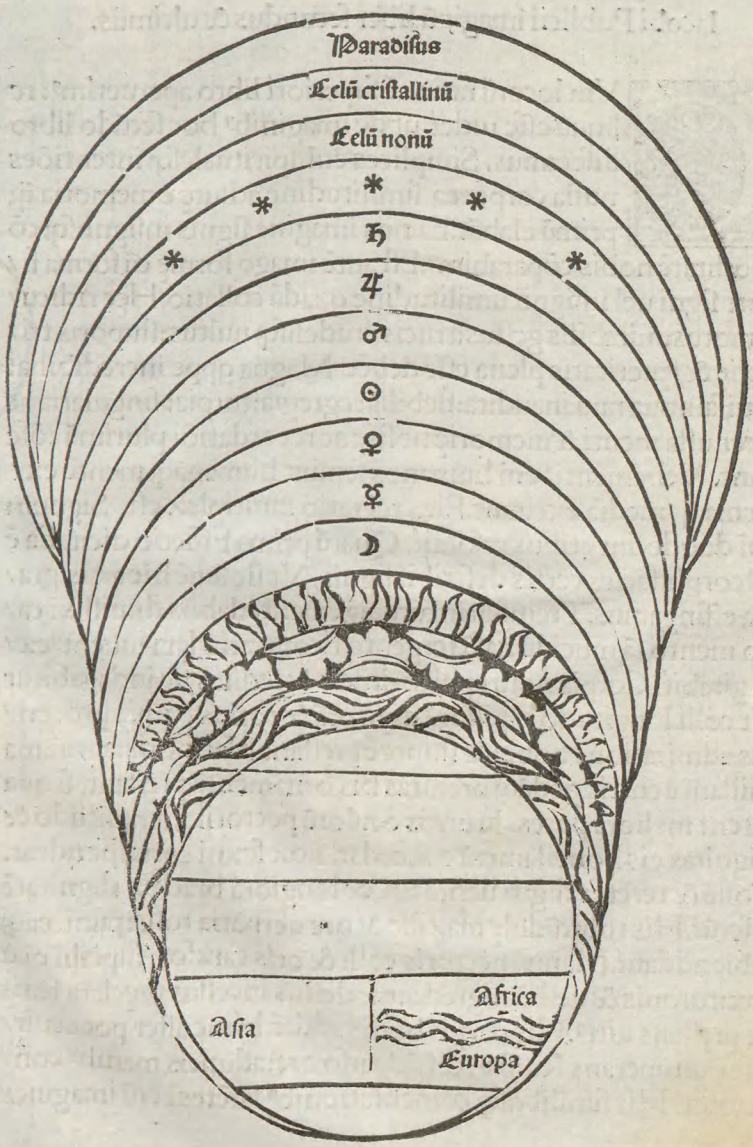
Paradisus
Celū cristallinū
Celū nonū
♄
♃
♂
☉
♀
☿
☽
Africa
Asia
Europa

CVm locorũ rationẽ ſuperiori libro aperuerim⁹: reliquũ eſſe uidet ut de imaginib⁹ hoc ſecũdo libro diſeramus. Simplices enĩ ſpiritualeſq; intentiões nulla corporea ſimilitudine adiutę e memoria q̃; primũ elabũt. Eã nos imagine ſignis inſigniiſq; cõmoditatẽ nobis cõparabim⁹. Eſt autẽ imago formę cũ forma figurę ſigni uel inſignii ſimilitudine quadã collatio. Hęc ridicu/li motus: mirabilis geſtus: trucis crudeliſq; uultus: ſtuporis tri/ſticię & ſęueritatis plena eſſe debẽt. Magna qppe incredibilia: inuiſa: noua rara inaudita: flebilia: ęgregia: turpia: ſingularia ac puenuſta menti & memorię noſtrę ac recordatiõi plurimũ cõferunt. Vehementi⁹ enĩ humanos ſenſus humanãq; mentẽ ex/trema q̃; media excitant. Eius rei ratio multiplex eſt. Signum enĩ duodecim ptibus reſoluit. Quarũ prima Effictio dicit. Ea ẽ cũ corpis facies certis deſcribit ſignis. Vt ſic ſenẽ hic artis gratia effingamus. Tremulũ incuruũ: gementẽ: labiis dimiſſis ĩ cano mento iã; mucidũ naſũ tergentẽ. Econtrario lęta iuuent⁹ excogitabit. Corpis noſtri pulchritudo & feditas ſic indagabitur Vt colli longitudo capillorũ digitorũ & totius corpis proceri/tas admirationẽ nobis & ſtuporẽ pręſtant Naris oris: auriũ: mamillarũ uentris pedũq; breuitas his ornamentũ pręſtant. ſi qua latent meliora putes. Frontis oculorũ pectoriſq; amplitudo & dignitas eis boneſtamento accedat. uox ſexui correſpondeat. Collũ & teretes digiti uenuſtatẽ & longiora brachia dignitatẽ afferũt. His rubicũdulę maxillę & ore uernãtia roſis: puniceaq; labia addant. Manuũ pectoris colli & oris candor: ſupcilii oculoz: torquis & ueſtiũ nigredo: modeſtus inceſſus pręclara fama & pręſtans uirt⁹. His corpis bonis addat. Hinc affer poeta uirginẽ uituperans Ruffam ceſiã: ſparſo ore: aduncis manib⁹ contemnit. His ſimilibuſq; cõmentationib⁹ latẽtes rerũ imagines

latentiaq; signa iugi exercitatione nobis uendicabimus.

Accedit secūda signi species nobis quoq; Notatio. Qua naturales affectus in mediū afferimus. Sic enim cuiusq; ętatis & animalis cuiusq; passiones euoluamus. Voracem lupum: timidas dāmas timidosq; lepores: caprasq; fugaces. lęta iuuentꝰ: tristis senectus: prodiga adolescētia: auariſſimę mulieres: liberales uiri dicunt. Huic rei diffinitionū ratio plurimū opitulabit. nec minus poeticę descriptiones. Si quis autē famis qualitatē ignorat hos perpauculos nasonis uersus lectitet. Quęsitamq; famā lapidoso inuenit in agro. unguibus & ratis uellentē radicibus herbas. Dura cutis p quam spectari uiscera possint Ossa sub incuruis extabunt arida lumbis Ventris erat ꝑ uentre locus pēdere putares Pectus & a spine tantūmodo crate teneri. Auxerat articulos macies genuūq; tumebat. Orbis & īmodico prodibant cunę tubere tali. Qđ si quē famę imago latitat Virgiliū quarto eneidū & Ouidiū octauo lectitet. Eam pedibꝰ celerem & pernicibꝰ alis. Cui quot sunt corporę plumę. tot uigiles oculis tot linguę totidē ora sonant tot surrigit aures. Inuidia infęlix sic a Nasone describit. ut Liuiāt rubigine dentes. uipereas exedit carnes. Nusq; recta sit oculorū acies. risus abest nisi quē alii fecere merēdo. Somnii effigiē ęgregie excogitauit. Domū enī ei obscurā confecit a qua latratus oīs canū uigil quoq; ales abest: decursus sonusq; aquarū raucus papauera & lectus ex ebeno compactus: ipsum deū procumbentem ad somnū incitant. Quibus rebus sępe latitātia signa borū exemplo excogitare & adinuenire facile poterimus.

Etymologię cognitio plurimum inquirendis imaginibus & signis confert. Philippus si imaginē suam dure nobis prębeat. ętymologię & nominis sui ductu similitudinem facile accōmodabit. A philos enī. i. amor & hippos equus ductū habet hoc ē amator equorum. Hieronymus sancta lex. Iacobus colluctator

interpręt̃at̃.Frons a foraminibus. Oculus ab oculẽdo ab in/
iuriis ductũ habere Varro asserit.Calamitas ab excussiõe ca/
lamorũ.Mulier a mollicie.Fęmina ab abstrusa sui corpis pte.
unde & fęmialia dicta sũt.Vir a uirtute.Homo ab humo(qđ
etiã antiquorũ theologia promethei ratiõe cõprobat)origi/
nẽ ducit Pauper reb⁹ suis content⁹ nõ est. Miser nihil habet.
Egestas eorũ est quę opes suas sine ratione gesserũt. Penuria
qđ nos pene urat.Inops oĩ opere caret.Econuerso. Pecunio
sus pecorib⁹.Locuples locis:diues pecuniis:Opulent⁹ operi
bus affluit. Fęlix secũdo sidere nat⁹ ad quẽ constellatione bo
na puenere. Beatus beatitudine & diuina ꝓuidentia auctus
Fortunat⁹ casu & fortuna bonis adauctus. Qua de re dicere
nõ grauaremur nisi alio libro deducto a nobis dictũ esset.
Nõnihil etiã ad hanc rem opis onamathopeya nobis affert id
est cognitio uerbi e sono uocis ducta. Sic ennius taratanta/
ra dixit. Equi hinnitus.mugituſq; boum.balantũq; gręgem.
Strix nocturna & uesptilio stridẽt.Bõbitus apũ.grus gruit
crastinat coruus.tu cornu uoce notat̃.Barritus a barro. Vlu/
lant ululę.pipant accipitres.& alia quę plurima sũt:usu & cõ/
suetudine uocis sonitu imagines prębebunt.
Rerum effectus nõnũq; notare & colligere pręclarũ est. Cuius
ope plurima mentetenus cõmendare ualeamus. Sic mensiũ
noĩa colligemus.ut Martem bello deditũ. Aprili mense oĩa
aperiunt̃: pullulent & gẽmas explicẽt flores & uites. Maius
floribus redũdabat. Iunius herbis & frondib⁹. Hinc Virgi/
lius. Tũc somni dulces denſęq; in montib⁹ umbrę: oĩa nunc
florent Iulius segetib⁹ ornet̃.Hinc Ouidi⁹.Stabat nuda ęstas
& spicea serta gerebat. Augusto oẽs adhuc fructus accrescũt.
September dulces habet uuas dulceſq; affert fructus. Octo/
ber sorbes & nespulas.Nouẽber oleę baccas cruentęq; mirtę
fruct⁹ colligit. Ianuarius bifrons pręterita futuraq; cõcernit.
Februarius a sebruo & plutone floreũ uer reuocat. Sic dierũ

rationē exquirim⁹. Solis enī dies corona duodecim gēmarū notabit uel alchimiſta⁊ uocabulis exquirit. Dñico enim die aurū. lunę argentū. marti ferrū. mercurio argentum uiuū. Ioui ſtannū. ueneri ęs. ſaturno plumbū applicauere.

Sua cuiuſq; artis arma & iſtrumēta officia auctores diſtinguere poterūt ut Pila romāos. Sariſſas macedones. Pelta Hyberos Sic etiā cuiuſq; officinę arma ſuos opifices oſtendēt. ut Mola ſubuncula. onoforū olera raſti. & quę his ſimilia ſunt.

Eadē actu excogitabim⁹ longeq; meli⁹ motu pte corpis indagare poterim⁹ Singulas enī corpis ptes numinib⁹ dedicarūt. Pedū articulos ſaltu & uelocitati: genua miſericordię: digitos pectine iūctos dolori. Caput īpoſitū uel reiecū in pect⁹ confeſſioni. In ceruicē uerſū negatiōi. In humerū deiectū hippocriſi. Terga fugę quieti & ocio nates. Capilli diuitiis. ungues crudelitati. dentes diſcordię digitos mineruę. Frontē ſuperbię: aures memorię dedicarunt.

Oppoſitū ſępenumero ad memoriā reficiendā ſpectat ut teſtudo ꝑ uelocitate: ęgrotū & ualitudinariū ꝑ bene ſano & pluri ma quę p ironiā proferuntur.

Accidēs & ꝓpriū ſubiecto notabit. Vt nigredo in mauro. fuſcedo in arabis. rubedo ī dalmatis. Albedo ī gallicis. Riſibile in boīe. binnibile ī ęquo. barritus ī elephante demonſtrabit.

Cauſę cognitio reminiſcentiā creare ī nobis ſolet. Furti enī cauſam auariciā dicim⁹. Vnde ęgregi⁹ uates uerſib⁹ memorię prę cepta cōplexa inquit. Cauſa uel oppoſitum ſimul inſtrumēta uel actus. Conſimilis facient te meminiſſe rei.

Si mixtā ſubſtātiā mēorare cupis. epigramata: aut ſpēs reſoluta enodabit. Cētauros enī & chimerā. ſpēs nobis facile euoluēt

Vm prima hui⁹ libelli ps ꝓpe modū a nobis abſoluta ſit: iā ad figurā deueniendū eſſe putauim⁹. Vt enī ſignū cognitiōis ſemine (pallore albedine rubedine) leſę cōſcientię indicia oſtendit. ſic figura

rerū realiū formā imaginēq; indicabit. Cui⁹ ope facile carmine cōcluſę res aperient. Hinc nō iniuria camillū iuriſcōſultum oīs humani iuris rubricas ppauculis uerſib⁹ complexum memorię cōmēdaſſe accepi. Diuiſiōe rerū: lr̄aꝝ & ſyllabarū cōuerſiōe latitātes figuras indagabimus: ſic reb⁹ ſuber nabo bona laudabilis laudabili infecta. nemus ſumen referet. Litterarū adiūctiōe cō/minutiōe: detractiōe & alteri adiūctiōe memoria excitabit. ut iſtā ipſā: mipſā enī detrabēdo primę pti. m. & iūgendo ſequenti faciem⁹. Prima aūt meli⁹ lr̄aꝝ paucitate cōſcribit ſic. ħ. ſignificat iſta. Exitū uel principiū aut utrūq; uerbis ſil'e exquirem⁹ ut īnocentes ignoſcētes. Res ſenſitiua ad ſenſū referat. Vt uiſus: audi/tus: odorat⁹: qđ ſi aſpect⁹ olfact⁹ dixero ſenſu cōmutato diſtin/guā: ut ſimęq; capellę ꝓmoſtide. Eadē itē eē poterit lr̄a licet ſnīa diuerſa aut uaria ſit Vir. nō ignara mali miſeris ſuccurrere diſco ī ara mali pomi uel naual'ligni imago ſit nihil refert. Verba nomine ſępe referūt & ecōuerſo ut diſco amo. Aduerbiū itidē ut condā loco quondā. Vnica lr̄a plures referre ppulchrū ē ut qđ/

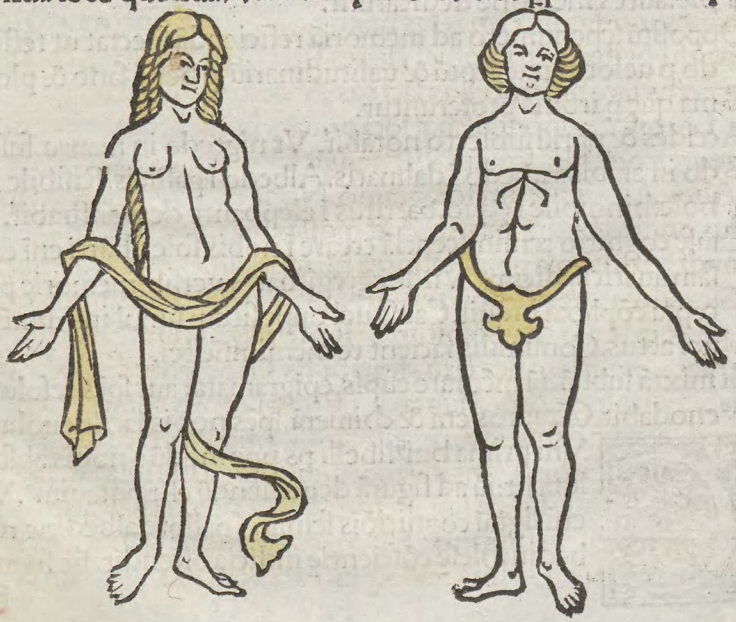

cũq; A. pfossa ea pte corpis locet nomẽ uerbũq; uariat ut in hac figura patebit. Eiusdẽ nois realis figura memorię q; plurimũ cõ fert maxiecq; si ita uoci det ut eius dictionis uocẽ quã memorię cõmendare cupim⁹ expressũ extitit ut meles sępe qđ si fieri ne quit ad alia diuertam⁹. In sensu & nõ in significatiõe equoca in dagabim⁹. ut Sistrũ canis sępe arma & quę his silia nouerim⁹.

SVperest ut de quarta hui⁹ secũdi uoluminis iã pte dicam⁹. Insignia enĩ cuiusq; rei, ppriũ uocabulũ ex quisitũ referũt. Ea triptita sũt rerũ. s. psonaꝝ & loco rũ: uera & ficta dicunt. Personarũ sũt hęc. Impato/ris trigoma: corona regis. prętoris & prefecti sce/ptrũ. consulũ fasces & securis. Sũmi pontificis tyara: cardinaliũ phęciniceus pileus. epoꝝ mitra. aurea calcaria militarẽ dignita tẽ. aurei ãnuli zonęq; margaritę & gẽmę medicũ. unde nõ iniu/ria a poeta dictũ arbitror. It galienus eques gẽmis oneratus & auro Plato secũ peditẽ trahit Aristotelẽ. Leomarcus. aquila Io hãnes. uitulus luce. angelus mathei. cathene leonardi. pectines basilii. pellis bartholomęi. claues Petri. retia Andreę. coclę & galerus Iacobi. Procellus lacteus Antonii insignia refert.

Locorũ dicunt cuiuscũq; loci priuata bona: hinc Virgi. primo georgicorũ. Hic segetes illic ueniũt felicius uuę Arborei fętus. Alibi. Atq; iiussa uirescũt gramia. Nõne uides croceos etymo/lus odores hydra mittit. Aut molles sua thura sabęi at calibes nudi ferrũ uirosa pont⁹ castorea Eliadũ palmes & epirus equarũ Sic candia zugarũ. florẽtia purpurã: Valẽtia risum mittens suo ppriocq; bono denotabitur. Rerũ insignia sunt Ensis iusticię eqtat| libra. Herculea claua fortitudĩs. Geometrię circinũ. Astro labiũ astrologię & ea q̃ supra de ptib⁹ nr̃i corpis cõmemorauim⁹ ut discordię dẽtes: mẽorię aũt apposita man⁹ frõti & oculis: ob/liuionis digitoꝝ & unguiũ mordicatio: & q̃ bis silia sũt. Sũt nõ nulla q̃ & si silia sũt: tn̄ suũ auctorẽ sequũt. ut fũda baleares: arcus anglicos: balista hispanos. Sũt q̃ p compationẽ trahunt ut pau/perior Codro. Ditior Crasso. pulchro Narciso.

Iacobi Publicii Florentini exercitii memorię corroboratio/ niſq; eius liber tertius & ultimus incipit.

Vm uſus & cōſuetudo doctrinę & artꝫ magiſtra dicatur: hoc extremo uolumine de ea dicēdū cenſuimus. Infirma ē enī huius artis prędceptio niſi induſtria uigilātia exercitatio/ ne cōprobet. Eſt aūt exercitatio aſſidu⁹ uſus cōtinuaq; memorādi cō/ ſuetudo. Ea eſt duplex Naturę ſcilicet & artis. Naturę uis nō locis ſed ſignis nōnunq; utit. Artis opus locis cōpoſitꝫ & imaginib⁹ initit. Hęc demptis locis itidē tractat.

Corroboratio memorię.

D eā autē ſūmopere muniendam & uehementiſſimū laborē: diffidētiā uel deſperationē poti⁹ ꝓpul/ ſandā. Nō oīs in ſimul ſed carptim diſpoſitas imagines & ordine quinario numero diſtīcta loca ordine & nūero & imaginib⁹ cōplebim⁹. Vnāquāq; uero quiquies nobiſcū aīo nr̄o reuoluem⁹: mox oīa in ſil tacite repetem⁹. Noniſſime qnario ꝓgreſſu oī metu abacto memorit reddem⁹. Reficit enī mēoria & laboris ꝑs maxīa detrahit: ſi nō uno ſpū locis mādata indiſtincte explicabim⁹. Sed ueluti aſperrima iuga arduoſq; ſalt⁹ ſupantes: aut molles ībelles quoq; ętate pueros inſcriptis lapidib⁹ ſpaciis: munerib⁹ blandiciis ac breuis itinerꝫ exactū ſpaciū reſpiciētes. Mentēq; adeo bis affirmabim⁹ ut nec ab ordine: nec ab re cadere poſſe ꝑſuaſū nobis habeam⁹.

Abinus Itacenſis q hippo/ cratis libros cōmentat⁹ eſt mētis & memorię ſedē tripliciter diſtinxit. Inter puppim enī & prorā pineā mediā fecit: quę cū mēoria qppiā repetere in/ ſtamus patefacta a prora ad puppim ſpūi aīali aditū ꝑſtat. Hinc proclū medicę artis ꝓfeſſorē dixiſſe cōmemorant.

Ingenio cōferētia.

uentriculū puppis nobiliorē. Nūq; enī ad eū aīalis ſpūs niſi ſere nus lucid⁹ & clar⁹ ptranſit. Hic frigiditate īmodica obtuſ⁹me/ moriā noſtrā ebetē & languidā reddit. Frigiditas uero humidi tatē uel ſiccitate ſibi acciſcere uidet. Plerūq; ſimplex frigiditas cū humiditate cōiūcta letargū: cū ſiccitate inſomnia & uigilias īmodicas ut ī pueris & ſenib⁹ patet. binc diuin⁹ ille Plato: ſene/ ctutē letargię matrē appellat. Ariſtarch⁹ pueros & ſenes facile ī morbos obliuionē & mortē delabi cōmemorat. Ad q̄ ppulſan da hęc būanę ſaluti cōferētia excogitarūt. Exercitiū: balneū: ci/ bū potū ſomnū & moderatū coitū. Spūs enī & natural' calor ſe/ gnicie & uecordia & turpi ocio cōſopiti: exercitio añ cibum a ſeſib⁹ reuocādi & excitādi ſūt balneis cibo & potu ab exercitio remittēdi relaxādi ſūt. Triſticia nōnūq; uoluptate ppulſanda ē coitu lętitia reuocāda. Inſomnia & īmodicus ſomn⁹ nocturno moderatoq; ſopore releuāda ſūt. Meridian⁹ autē ſomn⁹ (nō cō ſuetis p̄ſertim) euitand⁹ eſt. Qđ ſi diuturna cōſuetudīe dormiē dū exiſtimabis: pedib⁹ coreo nudis ſomnū capies. Mēbris enī ſopore & alto ſomno ſolutis: ad oculos & cerebrū nocuos pe/ dū uapores corei denſitas reflectit. Caput mediocrit̄ p tpis ra/ tiōe pānis cōtectū ſeruabis: ut enī īmodica frigiditas: ita īmodi ca caliditas mētē ſtupore obtūdit. Reſupinā dormitionē renes ſupra bonū ęquūq; calefacientē ut mētis noſtrę infeſtiſſimā bo/ ſtē uitabim⁹. Ea enī muliebri aīo gratiſſima: nocturniſq; eluſio/ nibus & pollutionib⁹ apta. In latus faciēq; uiros quietē carpere admonēt. Ante lucē ſurgere & p̄bię & ſanitati cōferre: Stragiri tes auctor eſt. loco tn̄ & tpi inſeruiendū eſſe Socrates edocet. Phyſicę & medicę artis, pfeſſores teſtant̄. Cęli igit̄ regione infe cta: ſolis conſpectū cubātes opire pręſtabit. Cū uero niue: cōcre ta aqua. & cana pruina terra obducta erit: frigiditatē oēm a no/ bis ppulſandā ueluti letargię & memorię peſtē meminerimus: Haud pcul igit̄ ab igne rerū callidarū & odoriferarū corpa ami cient̄: uel in p̄cluſa cellula ab aere & uento ſecluſa nos cōtine/

bimus. Meatus oēs corpis purgabim⁹: ſpūs & ſenſus ex creatu & motu excitabim⁹. Eburneo inde pectine: pręduro aſperoq; pāno caput cōfricabimus. Tū manib⁹ & facie lotis: ſex uuas paſſas. & totidē iuniperi baccas deguſtabim⁹. Tū demū leui exercitio: naturali calore excitato: ſine gentaculo tempeſtiuū prandiū maturabim⁹ Cui⁹ primo ad ſtomachū mundādū: appetitūq; excitādū: reb⁹ ſubacetoſis: ſine dulcib⁹ utemur. Leuiora primo uina uel aqua mixta apponant: ne uenę biantes uini uehementia ſanguinē exurant. Cibariis calidis & ſiccis hoc ordine utendū eſt: ut elixis exempto fame: aſſatis prandio (pręter biſpanorū conſuetudinē) finem faciam⁹. Rebus naturaliter uel artificio ſtipitis: os ſtomachi claudemus: ne fumoſitas e ſtomachi cibi ebulitione euaporās: mentē & ingeniū obſcurans: ſomnū excitet. Natura uero ſtiptica mala cottoniū pirū neſpilū ſorbe. Artificio nuces thaſię pręneſtinę baſilicę Iuglandes moluſtę auellanę pineę cariothę: aſſatęq; caſtaneę: ficus & bancrę ac prepara tū coriandrū dicunt. A frigidis & humidis cibariis & cerebro medullis: petaſone & aratorio & uetuſto boue abſtinendū duces. Res acutas & fumoſas ut raphanū alleū cepe porrū ni igne digeſtū ut mēorię hoſtē ppulſabis. Caput & pedes cū decoctiōe aquę in qua meliſſa laurifolia feniculi & camomillę cannę ferbuerint mundiſſimos ſeruabis. Ab īmodico coitu pitagoreorū ſnia abſtinebis. Noxios odores cerebrū lędētes euitabis. Aromaticas res ueluti ingenio cōferētes nobis gratas charas habemus. Exercitationē nocturno crepuſculo pitagoreorū more celebratā maximo adiumēto memorię mortaliq; mēti & ingenio eſſe pnoſces. Gaudiū moderatū moderataq; oblectatio memorię plurimū opis affert. Aknald⁹ & Tiberides linguā uppupę ſup obliuioſū impoſitā memoriā reſtaurare aſſerūt. Mentis obtuſio ſinappi piperis caſtoreiq; ſternutatione Origani ſtaphiſagire ac radicis capparis maſticatiōe leuat. Sternutamentū e felle gruis & oleo ſambuco letargicū ſanare conſtantinus affer au/

ctor est. Democritus Archigenes Alexander Peripatheticusq; Andronicus plurima menti cōferētia monumētis lr̄ax tradide re: quę lr̄is cōmendare nō grauarer nisi industria & cōsilio pro/ bati medici idigere cognoscerē. Vnde Cathaplasma Antitodū Vnctiones: pillulas sane mentis medicis relinquendas nō in/ iuria pbibent. Memorię p adiunctionē lr̄ax alleuiatio.

MAgnā nobis imensam & pene diuinā cōmodita/ tem rerū & lr̄ax adiunctionē afferre piculo iā cō/ pertū est. Caput nāq; rei cuiusq; obliqua linea cir/ cūductū uariabim⁹ figura quadrati. Cū uero imago i boīe: aut obliqua linea sensim ducta: aut lr̄a p or bis cardinib⁹ uersa nouas primis adiiciet figuras. Vel cū res in/ tegrę tractim ductę cōminutęq; pscribendax partiū additamē/ tū nobis suppeditabūt. Sagaci enī exquisitaq; arte uersę diuisę tractę & adiūctę lr̄as lr̄is cōnectēt: exitū rerū aperiēt atq; signi/ ficabūt. Si enī ad solis ortū: terrę centrū litterā uertes. B. Ad oc casum uel cęlū. C. ad diē mediū. D. Ad septētrionē. F. sibi iūgit uocalis. Consona eodē ordine seruato uocales liquidasq; anne ctet. Quę uersib⁹ bis cernunt cōplexa. Prima tenet centrū. O. cęlū mediū, diē. D. septē. F. triones Omni recurta O sibi fit rotū da. Diuide p altū. s. longūq; p. r. Crux. t. distinguit. l. m. n. coro/ na uariabit. Cōplices idētidē. Media diuersa ac uaria finges. Ar golicos enses biberaq; tela. Diuersarū quoq; nationū & gentiū litterę ueluti nouę nobis & ignotę figurę cū plurimū mentē in recordationē excitant. Grę cas hebręasq; hinc litteras hic subii cere consiliū fuit: ut diuersarū figurarū ratione mentem facilius leuare possimus.

α β γ Δ ε ȝ η θ ί κ λ μ ν ξ ό ϖ ρ σ υ χ φ ψ ω̃

A
ARTA
B
B
BVLBI
A
A
C
BABATVM

H 5

F
G
F
CLAVA
I
G
I

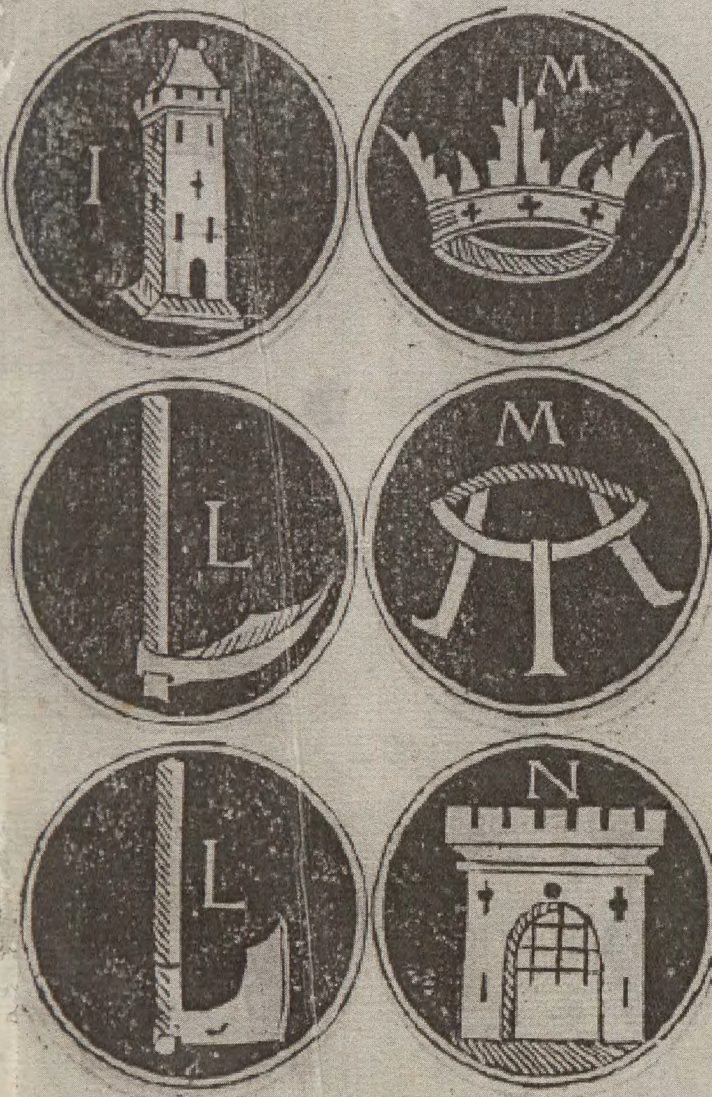
I
M
L
M
L
N

N
P
P

Я
S
Я
Т
S
Т

V

X

V

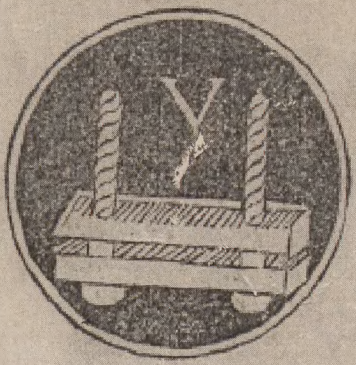
V

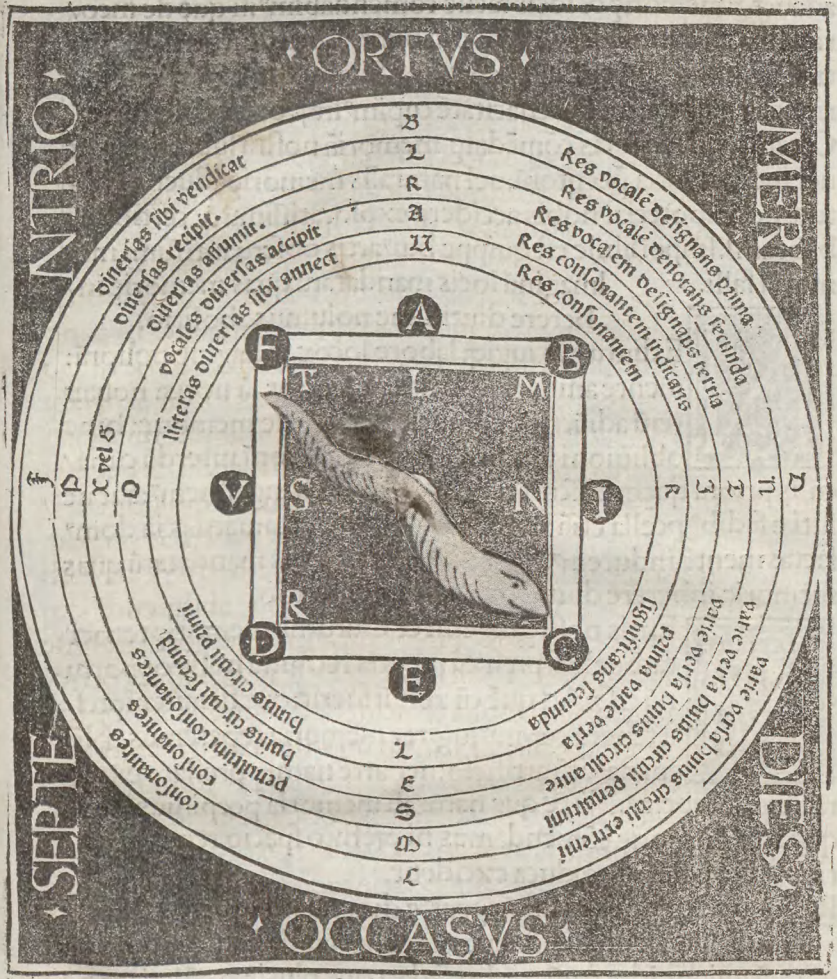

Mod⁹ cōmendādi mēorię & locis qppiā ſeruādus. Vm aūt meminiſſe cupis. Bis curſim lectitādo tex tum pcurres: ordinē deinde ipſum ſtruem⁹. Sniam cuiuſq; mēbri mox īdagabim⁹. Nouiſſime omniū ſniam una cōplexi; mediocri ſono & murmur uoq

adaucto: memorię & locis facile cõmendabim⁹: ſi quę de mẽo/
rię corroboratiõe p̃cepta ſũt ſeruabim⁹. Loca diuturna medita
tione nobiſcũ exactiſſime repetem⁹. Signa & imagies ſi me mo
rię celeritatẽ: nomẽ & tenacitatẽ cupim⁹ lr̃aꝫ ordie cõſcribem⁹.
Cęterũ ſi qn̄ res locis cõmẽdatę memoriã noſtrã ſubterfugient
uel inobſeruãtia p̃ceptorũ: uel naturalis memorię aduerſa uali/
tudine & ipotẽtia: nobis accidere exploratiſſimũ & certiſſimũ
habeam⁹. Impoſſibile eſt quippe hui⁹ artis obſeruantiſſimi me/
moriã falli. Imaginũ locis mandatarũ quas memorię in/
herere diutiſſime nolumus abolitio.

NE diuturno iugiq; labore locoꝝ indagine nouorũ:
mentẽ animũq; cõficiam⁹ cõfertos iã notis: nouaꝝ
rerũ adiũctiõe cõfundem⁹: ut inde memorię: hinc
obliuioni ſuccurrere poſſim⁹ tẽporũ interdũ curri/
culis priora quęq; obſcurari debilitari & refringi ſinem⁹: aut ue
luti e ſedib⁹ pcella etiã aduerſa tẽpeſtate eiecta: uacuas iã dom⁹
factas mentẽ inducem⁹. Imaginũ locis mandatarũ quas
memorię inherere diutiſſime uolum⁹ repetitio.

MEntis noſtrę ingenii & diuturnã memorię tenaci
tatẽ ueluti p̃fixũ mentis terminũ noſſe opportu
nũ eſſe. Ad quẽ cũ uentũ fuerit: quę firmiter ipreſ/
ſa tenere cupim⁹ iugiter memoria repetemus. Nõ
enī naturã artificio: nec artẽ naturę preſtare explo
ratiſſimũ habem⁹. Nã & quę naturali memoria pcepimus: & ea
quę arte memorię cõmendamus ni p̃fixo ſpacio repetita fue/
rint fluxa ueluti & caduca excident.

Reliquũ eſt ut de ea memorię parte dicamus: quę oratorũ ppria
eſt, id eſt de ſentẽtiis: & quę bis congruũt. Eſt autẽ ſnīa nõ ea
quã uulgus idoctorũ credit: ſed ea quę plurima cõſcripta p/
paucis bene uiuẽdi rationẽ explicat. In qua genus locus tẽ/
pus p̃ſona & ſnīę uis diſtictę notant. Eãdẽ rõnẽ ſyllogiſmi &
argumẽta ſibi uẽdicabũt. Verũ h̄ mediũ ul' maiorẽ extremita
tẽ & miorẽ loc̃ collocabim⁹, habit̃ enī p̃miſſis itellect⁹ ex ſeſe

infert cõclusionẽ: quę nõ colligit nisi ex maiori & minori ex/tremitate. Mediũ aũt in ꝓpoſito cauſam concluſionis illatę di/cunt. In qua uirtualiter effectus includit.

Nunc iã de his: quę animũ oblectãt: ingeniũ acuũt: & mẽorię bñ ſane ſigna exprimũt dicam⁹. De qbus tabulã duplicit depictã & arborẽ ī mediũ afferã: ut facilior exit⁹ huic opi det. Labor oīb⁹ detrahat & iocundũ cũ laude fructũ auditores noſtri inde cõſequi ualeãt.

Interrex Eques Vir con Rex Regina Vir con Eques Interrex
aurat⁹ ſularis ſularis aurat⁹
Colon⁹ Eaber Scriptor Theſaurari⁹ Medic⁹ Caupo Teolonari⁹
Luſor

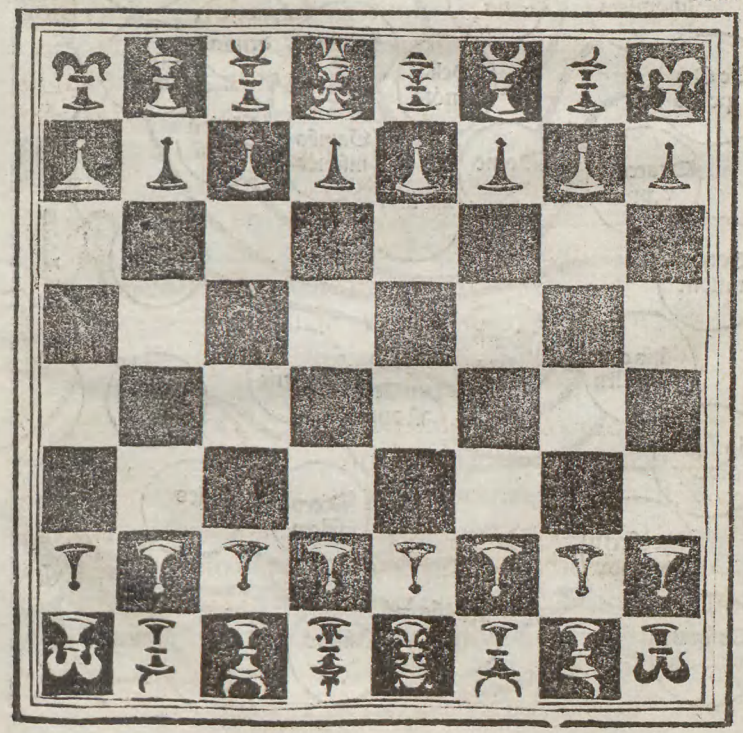

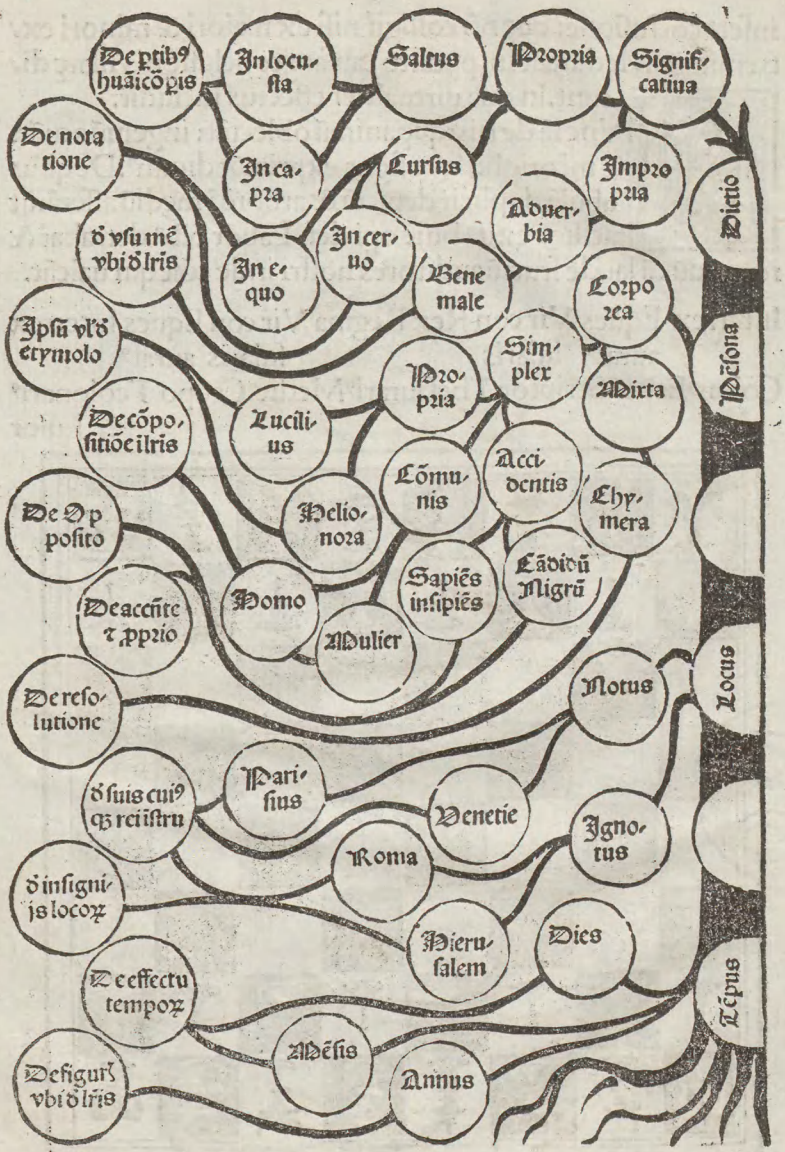
De ptib⁹ huāicōpis
In locu-ta
Saltus
Propria
Signifi-catiua
De nota tione
In ca-pra
Cursus
Impro pria
Aduer-bia
Dictio
ō vsu mē vbi ō lris
In e-quo
In cer-uo
Bene male
Corpo rea
Ipsū vl ō etymolo
Simplex
Mixta
Persona
Pro-pria
Lucili-us
De cōpo-sitiōe ilris
Cōmu-nis
Acci-dentis
Chy-mera
De Op posito
Helio-nora
Eādē ū Nigrū
Sapiēs insipiēs
De acciīte t ppio
Homo
Mulier
Locus
De reso-lutione
Motus
Pari-sius
ō suis cuiq; rei istru
Venetie
Igno-tus
Roma
ō insigni-js locoꝝ
Hieru-salem
Dies
Tēpus
De effectu tempoꝝ
Mēsis
Annus
De figurꝭ vbi ō lris

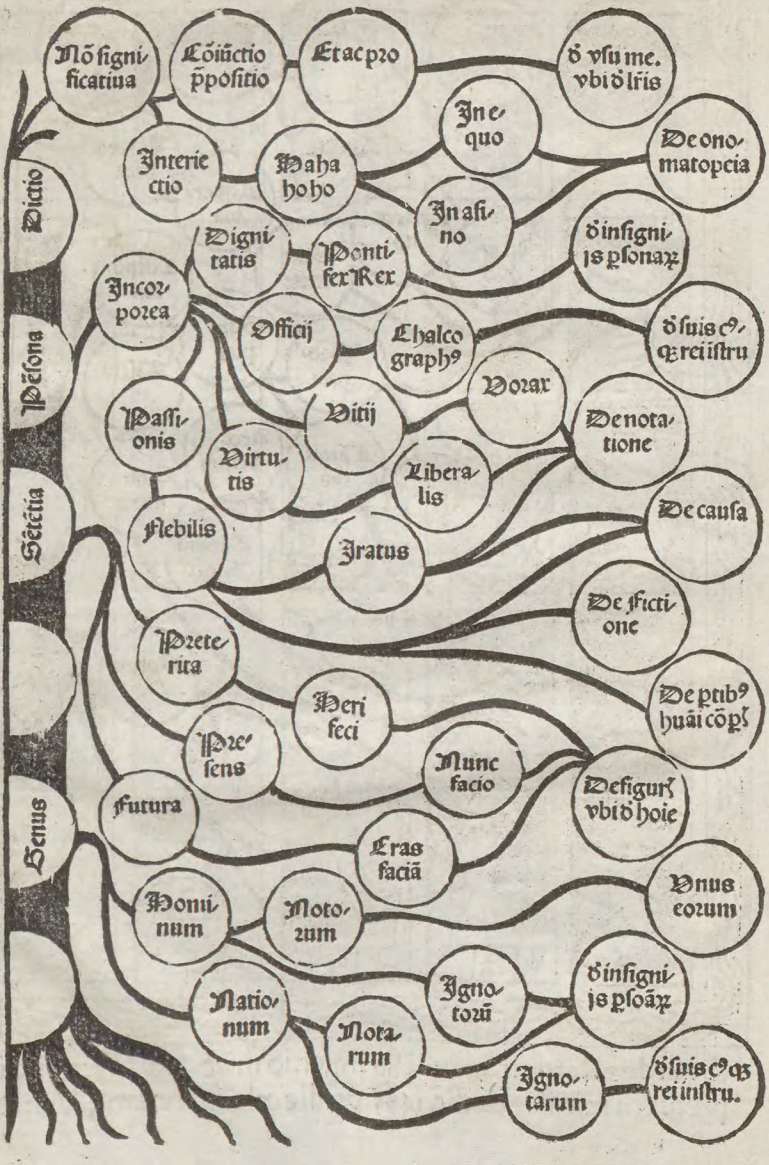
Dictio
Persona
Species
Genus
Nō significatiua
Cōiūctio
ppositio
Et ac pro
ō vsu me. vbi ō lris
In quo
De onomatopeia
Interiectio
Maha hoho
In asino
ō insignijs psonaꝝ
Dignitatis
Pontifex Rex
Incorporea
Officij
Chalcographꝰ
ō suis cꝰ ꝗ rei iſtru
Vocar
Passionis
Vitij
De notatione
Virtutis
Liberalis
De causa
Flebilis
Iratus
De ficti one
Preterita
De ptibꝰ huāi cōpſ
Heri feci
Presens
Nunc facio
Futura
Deſiguꝛ vbi ō hoie
Eras faciā
Vnus eorum
Hominum
Motorum
ō insignijs psoāꝝ
Ignotoꝝ
Nationum
Notarum
Ignotarum
ō suis cꝰ ꝗ rei instru.

Erbardus Ratdolt augustẽsis ingenio miro & arte ppolita im/
pressioni mirifice dedit. 1485. pridie calen. februarii. Venetiis.

Figura locorũ fictorũ: cui tres alię consules p centũ locis ingenio cuiuslibet cõpari facillimũ erit.

Figura loco[n]structionis: cui tres alię cohnixę p centu locis ingenio cuiuslibet copari facillimū erit.

Ank. 500
Ulaeck Lonicus 25 XI 2017
18,000

14.000 / Ank

D-106/1